

บทที่ ๕

การกวาดล้างปรปักษ์ทางการเมืองของ หลวงพิบูลสงคราม

หลังจาก พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพระยาพหลา แล้ว หลวงพิบูลา ก็ได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลขึ้น ในวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๘๑ โดยหลวงพิบูลา ดำรงตำแหน่ง เป็นทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมอำนาจการปกครองไว้ในมืออย่างเด็ดขาด นอกจากนี้ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีขึ้นร่วมคณะรัฐบาล หลวงพิบูลา ยังได้แต่งตั้งนายทหารที่เป็นพรรคพวกของตน และพลเรือนที่สนับสนุนหลวงพิบูลา เข้าดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ ในคณะรัฐมนตรีด้วย พลพลเรือนที่สนับสนุนหลวงพิบูลา อย่างใกล้ชิด ได้แก่ พ.อ.พระเวช-ยันตรังสฤษดิ์ หลวงวิจิตรวาทการ และ พ.อ.พระยาบริรักษ์ยุทธกิจ ส่วนฝ่ายทหารซึ่งส่วนมากเป็นพวกผู้ก่อการรุ่นหนุ่ม ซึ่งให้การสวามิภักดิ์ต่อหลวงพิบูลา ในคณะรัฐมนตรีก็มี พ.อ.หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. พ.ต.อ.หลวงอкулเดชจรัส น.อ.หลวงขำรงนาวาสวัสดิ์ น.อ.หลวงกาจสงคราม พ.ต.หลวงเชวงศักดิ์สงคราม น.ท.หลวงนาวาวิจิตร พ.ท.ประยูรภมรมนตรี พ.อ.หลวงพรหมโยธี พ.อ.หลวงสฤษฏียุทธศิลป์ น.ท.หลวงสังวรยุทธกิจ และ พ.อ.หลวงเสรีเวียงฤทธิ์ และในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๔๘๒ หลวงพิบูลา ยังได้แต่งตั้งพรรคพวกของตนให้เป็นรัฐมนตรีช่วยฯ อีก ๒ คน คือ ตั้ง พ.อ.หลวงพรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และหลวงนฤเบศร์มานิตร เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

^๑ มนูญ บวิสุทธิ, คณะรัฐมนตรี, หน้า ๑๓๕.

^๒ Fred W. Riggs, Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity, (Honolulu : East-West Centre Press, 1967), p. 230 - 231.

ร.ต.ท.เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม ๕๒ (ภาค ๑), หน้า ๒๔๔.

การแต่งตั้งพรรคพวกที่สนิทสนมของหลวงพิบูลฯ เข้าดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีนี้ จึงมีผลทำให้หลวงพิบูลฯ มีอำนาจมากยิ่งขึ้น ทั้งในสภาฯ และในคณะรัฐบาลอันทำให้หลวงพิบูลฯ ได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการที่จะครอบครองอำนาจสูงสุดทางการเมืองไว้แต่ผู้เดียวในเวลาต่อมาคือในวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๘๑ หลวงพิบูลฯ ก็ได้แสดงสุนทรพจน์ต่อประชาชนทางวิทยุกระจายเสียง มีข้อความกล่าวถึงปรัภักษ์ทางการเมืองที่จงจะทำลายล้างอำนาจของเขา รวมทั้งได้กล่าวเป็นทำนองเตือนมิให้ฝ่ายปรัภักษ์มีความกำเริบเสิบสานมาก ดังมีข้อความตอนหนึ่งว่า

"...การทำงานของชาติทางการเมืองนั้น ถ้าได้ปฏิบัติไปด้วยเหตุผล และมีศีลธรรมแล้ว ย่อมจะนำมาซึ่งความคิงามให้เกิดแก่ชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่ตรงกันข้ามถ้าเป็นการเล่นการเมืองโดยปราศจากศีลธรรมแล้ว ย่อมจะนำความพินาศล่มจมมาสู่ชาติอย่างร้ายแรงที่สุดในเวลานี้ถ้าหากจะได้เปลี่ยนการปกครองมาเข้าระบอบนี้มา ๖ ปีเศษแล้วก็ ข้าพเจ้าเห็นว่าภัยของรัฐธรรมนูญยังมีอีกเหลือหลาย ซึ่งอาจบังเกิดได้ทั้งโดยเฉพาะแนวทางรัฐธรรมนูญและในทางอื่น ภัยเหล่านี้ผู้นั้นจะทราบได้โดยยาก นอกจากเป็นเจ้าหน้าที่โอลดลิด เช่น ตำรวจ เป็นต้น ถ้ากล่าวโดยอุปมาที่เหมือนหนึ่งว่ามองลูกอนนำแข็งที่ลอยน้ำ เราเห็นแตกอนนำแข็งส่วนบนพิน้ำ แต่ยังคงจมอยู่ที่ใต้น้ำยังมีอีกมาก ซึ่งเราจะแลไม่เห็นเลย เว้นแต่เมื่อเรือไปเกยเข้าแล้วอัปปางลง จึงจะทราบว่านั่นคือภัย..."

...อันการที่ข้าพเจ้าได้รับหน้าที่นายกรัฐมนตรีในครั้งนี้ ถ้าจะพูดถึงส่วนตัวแล้ว ข้าพเจ้าขอกล่าวโดยน้าใสใจจริงว่า ไม่ประสงค์เลย เพราะจิตใจข้าพเจ้านั้นมิได้อยูรับความยินดีในลาภยศเสียแล้ว เขาหนีข้าพเจ้าไปเนื่องจากการกระทำอันโหดร้ายของผู้เลินการเมืองในวิถีทางอันสกปรก ด้วยเหตุนี้แม้งานที่ข้าพเจ้าจะได้รับใจทานทั้งหลาย หากเกิดการขาดตกบกพรองหรือเกินเลยไปบ้างก็ขอทานที่รักและนับถือ ได้โปรดอภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย..."

สุนทรพจน์ของหลวงพิบูลฯ ดูเหมือนจะแฝงไว้ด้วยคำขู่ให้ฝ่ายปรีชาฯทางการเมือง
ที่คิดมุ่งร้ายหมายขจัดเขา มาตลอดตั้งแต่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ มาจน
เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้เกิดความหวาดกลัวต่ออำนาจของเขา และต่อมาในคืน
วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๘๑ ภายหลังจากที่ได้วางแผนการอย่างรัดกุมกับ พ.ศ.อ. หลวงอดุลเดช-
จรัส อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ.อ. พระพิจารณ์พลกิจ รองอธิบดีกรมตำรวจและผู้บังคับการตำรวจ
นครบาล พ.ศ.อ. พระรามอินทรา ผู้บังคับการตำรวจภูธร และ พ.ศ.ท. ชุนศรีศรากร ผู้บังคับ
กองตำรวจสันติบาล ทางกรมตำรวจจึงได้วางแผนการที่จะจับกุมและกวาดล้างผู้ที่เป็นปรีชาฯ
ทางการเมืองต่อหลวงพิบูลสงครามทั้งหมด โดยตั้งข้อหาขั้นต้นว่าเป็นกบฏที่คิดจะเปลี่ยนแปลง
การปกครองและล้มล้างรัฐบาล กับคบคิดกันที่จะลอบสังหารหลวงพิบูลสงคราม การจับกุมได้เริ่ม
ขึ้นในตอนเช้าของวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๔๘๑ และมีชื่อผู้ที่ถูกจับกุมดังนี้

- ๑) นายพลโท พระยาเทพหัสดิน ประธานสภาผู้แทนราษฎร
- ๒) พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- ๓) นายพันเอก พระสิทธิเรืองเดชพล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๔) นายมังกร สามเสน สมาชิกสภา
- ๕) ร.อ. หลวงภักดีภูมิภาค นายทหารกองหนุน นักหนังสือพิมพ์
- ๖) พระวชิรภาคภักดี ข้าราชการบ้านนาญ
- ๗) ร.ท. เฒ่าพงษ์ เทพหัสดิน นายทหารกองหนุน
- ๘) นายผูกพันธุ เทพหัสดิน
- ๙) ร.อ. หลอ เอมะศิริ นายทหารกองหนุน
- ๑๐) ร.ต. บุญมาก ฤทธิสิงห์ นายทหารกองหนุน
- ๑๑) ร.ท. ธิต ไทยอุบล นายทหารกองหนุน
- ๑๒) นายฉัตร บานเย็น ผู้ใหญ่บ้านตำบลคลองเตย

- ๑๓) พ.อ.หลวงมหิทธิโยธี ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๕
- ๑๔) หลวงสิริราชทรัพย์
- ๑๕) นายพันเอก พระยาสุรศักดิ์เสนา สังกัดกระทรวงกลาโหม
- ๑๖) ร.อ.ขุนประสิทธิ์สินชวาคม
- ๑๗) ร.อ.เพชร สุขสว่าง
- ๑๘) ส.ต.ท.คาค
- ๑๙) นายคาบพวง พลนาวิ
- ๒๐) พระบรมวงศ์ธาดา กรมขุนธัญนาทนเรนทร
- ๒๑) ร.ท. ณ เณร ศาละลักษณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๒๒) เสวกตรี จำยอง มหาคเล็กสมเด็จพะปกเกล้าฯ
- ๒๓) นายละมัย แจ่มสมบุรณ์
- ๒๔) พ.ท.พระสุภรรมชิต
- ๒๕) พระอาจสุนทร
- ๒๖) พระยาคำรงฤทธิ์
- ๒๗) นายสว่าง อังสมานันท์ สมาชิกสภาเมืองนครสวรรค์
- ๒๘) จ.ส.ต.แมน เลิศราวี
- ๒๙) ร.อ.หลวงประจันสิทธิการ
- ๓๐) นายสนธิ พันธุกุล
- ๓๑) นายแพทย์ถนอม โภชน์พันธ์

ส่วนผู้ที่ถูกทางการตำรวจเข้าตรวจค้นที่บ้าน ได้แก่

- ๑) พล.ต.มจ.ฉัตรมงคล โสณกุล ว่างถนนสุโขทัย
- ๒) พล.ต.มจ.ถาวรมงคล ไชยันต์ ร.น. ว่างชอยวัดส้มเกลี้ยง
- ๓) นายพรต พุทธินันท์ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์สยามนิกร
- ๔) นายโชติ แพร่พันธุ์ ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์สยามนิกร

- ๕) นายขจร สหัสจินดา เจ้าหน้าที่หนังสือพิมพ์ประชามิตร
- ๖) ร.ค.ยิ่ง โรหิตเสถียร ข้าราชการกรมราชทัณฑ์
- ๗) พ.ค.มจ.วิสิษฐสวัสดิรักษ์ วัังเทเวศร์ บางขุนพรหม
- ๘) มจ.ทองอนุวัตร ทองใหญ่ วัังถนนนามบัญญัติ
- ๙) มจ.นนทียาวัตร วัังถนนมัทกะสัน
- ๑๐) พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์ บริพัตร วัังถนนเพชรบุรี
- ๑๑) นายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๑๒) นายชวง มีเคช นักหนังสือพิมพ์
- ๑๓) นายเทอญ มหาเปารยะ นักหนังสือพิมพ์
- ๑๔) มจ.โสภณราไทย วัังถนนพระราม ๕
- ๑๕) มจ.วงศ์นิรชร เทวกุล วัังเทเวศร์ บางขุนพรหม
- ๑๖) พล.ค.พระยาอินทรชิต บ้านถนนสาทร
- ๑๗) นายทองกี จันทร์กุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๑๘) นายอนงค์ อาจารย์ยี่

ในการเข้าจับกุมศัตรูทางการเมืองของหลวงพิบูลฯ ในครั้งนี้ นอกจากจะได้มีการตรวจค้นจับกุมกันในจังหวัดพระนครแล้ว ยังได้มีการจับกุมผู้ที่ต้องหาว่าคึกจะทำการกบฏขึ้นในราชอาณาจักรอีกด้วย ต่อมาในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๑ ทางสำนักงานโฆษณาการได้มีประกาศออกมาฉบับหนึ่งแจ้งให้ทราบว่า ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น. ทางราชการได้ดำเนินการจับบุคคลที่คึกจะก่อการไม่สงบขึ้นแก่ชาติ และจะประทุษร้ายต่อชีวิตคนสำคัญ ๆ ในรัฐบาลนี้ และเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองและรัฐบาลโดยคึกจะเชิญพระปกเกล้าฯ หรือกรมพระนครสวรรค์วรพินิต มาเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป ในการจับกุมนี้มีผู้เสียชีวิตรวม ๓ รายด้วยกัน คือ พันตรี-หลวงราชมณฑล นายทหารกองหนุนซึ่งเมื่อกำลังตำรวจภายใต้การนำของ ร.ค.อ.หลวงจุกะรัตนากร เข้าทำการจับกุมตัวที่บ้านข้างวัดโสมนัสวิหาร ได้ต่อสู้และยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจสองคน

คือ ส.ค.ต.สก ศรีสคภู และ ส.ค.ต.เวธิต แสงศรี ได้รับบาดเจ็บ เจ้าหน้าที่จึงไต่ถามป้องกัน
 ด้ว้คว้ยป็นกมมือ ถูก พ.ค.หลวงวรวงษณากจ ถึงแก่ความตาย กับ พ.ค.หลวงวรวงษณชฎ ผู้
 บังคับกองตำรวจปากพนัง ซึ่งทางการตำรวจไค้ให้ตำรวจสันคิบาลเชิพฐตัวมายังกรุงเพทฯ ระหว่าง
 ทางที่ตำบลสถานจังหวัดชุมพร พ.ค.หลวงวรวงษณชฎ ไค้ทำลายชีวิตตนเองเสีย^๒ ส่วนรายที่สาม
 คือ พ.ค.หลวงสงครามวิจารย์ ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตัวไค้ที่จังหวัดยะลา และขณะที่ตำรวจ
 คุมตัวหลวงสงครามา เข้ากรุงเพทฯ ในวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๔๑ ระหว่างทางจากปัตตานีมา
 ขึ้นรถที่สถานีโคกโพธิ์ มีคนร้าย ๔ คน อาวุธครบมือเข้าทำการแยงชิงหลวงสงครามา เกิดการ
 ต่อสู้กัน ปรากฏว่า พ.ค.หลวงสงครามา ถูกอาวุธเจ้าหน้าที่ตำรวจตาย^๓

ผู้ต้องหาทั้งสามคนที่ถูกจับและถึงแก่วิตนี้ ทั้งสามคนเคยเป็นลูกศิษย์ หรือผู้ใ้บังคับ
 บัญชาของพระยาทรงสุรเดชมากอน และเป็นทีเพ่งเล็งของรัฐบาลมาเป็เวเลานานแล่วว่า มี
 พฤติการณห์เป็นปฏิปักษ์ต่อหลวงพิบูลฯ ดังที่ น.ค.สำรวจ กาญจนสิทธิ์ ไค้ตั้งข้อสังเกตสำหรับการ
 ตายของ พ.ค.หลวงวรวงษณชฎ ว่า

"พ.ค.หลวงวรวงษณชฎ ซึ่งมีข่าวว่าทำลายชีวิตตนเองเป็นบุคคลที่ พ.ค.อ.หลวงอุคูลย์
 เชจรฐี มีความคร้ามเกรงมิไชนอย เพราะเคยผจกู่ประจันบานกันมาแล่วในสมัยเป็นนักเรียน
 นายร้อยรุ่นเดียวกัน ทั้งสองคนมีลักษณะนิสัยเป็นหัวหน้ากลุ่มมาตั้งแต่หนุ่ม ต่างก็ไม่ลงรอยยอมก้ม
 หัวแก่กัน จนกระทั่งออกเป็นายทหารรับราชการ วิถีชีวิตของคนทั้งสองไม้อาจจะเบนสู่ความเป็น
 มิตรไค้ แม้จะรับราชการคนละเหล่าเป็นเวเลาประมาณ ๒๐ ปี พ.ค.หลวงวรวงษณชฎฯ เติมสังกัด
 เหล่าทหารช่าง ย่อมรู้จักและอยู่ใ้บังคับบัญชาของพระยาทรงฯ มากอน ภายหลัง ๒๔ มิถุนายน

^๑ เกรียงศักดิ์ พิศนาคะ, ยิงเป้า ๑๘ กบฏ, (พระนคร : เอเซียการพิมพ์, ๒๕๑๗),
 หน้า ๗๒ - ๗๓, และ หนังสือพิมพ์ประมวลวัน ฉบับประจำวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๑.

^๒ สำนักงานโฆษณาการ, แถลงการณ์ของสำนักงานโฆษณาการ ฉบับที่ ๑, วันที่ ๒๔
 มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๑.

^๓ สำนักงานโฆษณาการ, แถลงการณ์ของสำนักงานโฆษณาการ ฉบับที่ ๒, วันที่ ๒๔
 มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๑.

^๔ น.ค.สำรวจ กาญจนสิทธิ์, "ท.ส.เจ้าคุณทรงฯ" ใน ฟ้าเมืองไทย, ฉบับที่ ๔๒๓,
 วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐, หน้า ๒๗.

๒๔๗๕ ได้โอนมาสังกัดเหล่าทหารราบ คุมกำลังรถถัง และกองร้อยปืนกลหนัก เป็นที่หวาด
ระแวงของกลุ่มหลวงอภัยมาก หลังจากนั้นหลวงอภัยฯ ในฐานะรองอธิบดีกรมตำรวจ
ได้สั่งย้ายหลวงวรณสฤทธา ไปเป็นตำรวจที่แม่ของสอนในฐานะที่มีความมัวหมองในคดีนายพุ่ม
ทับสายทอง ลอบยิงหลวงพิบูลฯ ที่สนามหลวง"

✓ การปลดพระยาทรงสุรเดชและพรรคพวกออกจากราชการและเนรเทศไปอยู่ในไคจิ้น

ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๑ หลังจากที่ได้มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยทางการเมืองเป็น
จำนวนมากแล้ว ทางรัฐบาลโดย พันเอกหลวงพรหมโยธี รัฐมนตรีสั่งราชการแทนรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงกลาโหม ได้มีคำสั่งให้ปลดนายทหารชั้นผู้ใหญ่และผู้น้อยรวม ๑๒ นาย ออกจาก
ประจำการโดยไม่มีเบี้ยหวัด เบี้ยบำนาญ คือ

- ๑) พันเอกพระยาทรงสุรเดช ผู้อำนวยการโรงเรียนรบ
- ๒) ร้อยเอกขุนคลังพลพฤษดิ์ ประจำกองบังคับการโรงเรียนรบ
- ๓) ร้อยเอกสำรวจ กาญจนสิทธิ์ นายทหารคนสนิทของผู้อำนวยการโรงเรียนรบ
- ๔) พันตรีหลวงธรรวาทวิเศษ ประจำกองบังคับการโรงเรียนรบ
- ๕) พ.อ. หลวงมหิตโยธี ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๕ จังหวัดราชบุรี
- ๖) พันตรีขุนธิดปัจจนึก ครูกรมยุทธศึกษาทหารบก
- ๗) ร้อยเอกขุนรมย์พิศาล ประจำกรมเกียกกายทหารบก
- ๘) ร้อยเอกขุนประสิทธิ์ สินธวาคม ประจำแผนกที่ ๒ กรมจเรทหารบก
- ๙) ร้อยเอกชลอ เอมะศิริ ประจำแผนกที่ ๒ กรมจเรทหารบก
- ๑๐) ร้อยเอกเพชร สุขสว่าง รองผู้บังคับกองร้อยที่ ๒ พัน ๔
- ๑๑) ร้อยเอกเจือ เอี่ยมกะนุช ประจำแผนกที่ ๒ กองจเรทหารบก
- ๑๒) ร้อยตรีบุญมาก ฤทธิสังข์ สำรองราชการ กองบัญชาการกองทัพบก

ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ ก็ได้มีคำสั่งของกระทรวงกลาโหม ลงนามโดย พ.อ. หลวงพรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สั่งปลดนายทหารออกจากประจำการอีก ๒ นาย คือ

- ๑) พ.อ.หลวงชำนาญยุทธศิลป์ สำนองราชการ กองบังคับการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ออกจากประจำการเป็นนายทหารกองหนุน ไม่มีเบี้ยหวัด
- ๒) พ.ต.หลวงไววิทยสธ ประจำกรมเสนาธิการทหารบก ออกจากประจำการเป็นนายทหารพันราชการไม่มีเบี้ยหวัด เบี้ยบำนาญ

ทั้งสองนายนี้ให้สังกัดกองบังคับการทหารบกกรุงเทพฯ ตั้งแต่นั้น

ในขณะที่พระยาทรงฯ ถูกปลดจากประจำการนั้น พระยาทรงฯ ได้นำทหารแห่งโรงเรียนรบ ไปซ่อมฝักรถอยู่ที่จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๑ หลังจากทราบคำสั่งปลดดังกล่าวแล้ว พระยาทรงฯ กับ ร.อ.สรวร กาญจนสิทธิ์ ก็ได้เดินทางเข้ามาที่บ้านพักที่กรุงเทพฯ และในที่สุดพระยาทรงฯ ก็ถูกหลวงทิบูลา ยื่นคำขาดไว้ว่าจะเลือกราชการ ถูกขึ้นศาลในกรณีพิพาทการขมขู่โดนล้มรัฐบาล หรือจะออกไปนอกประเทศซึ่งพระยาทรงฯ ได้ตัดสินใจเดินทางออกนอกประเทศ โดยได้ไปอยู่ที่ไซ่งอนและพนมเปญ และได้ถึงแก่กรรมโดยโรคโลหิตเป็นพิษ ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๗ ที่เมืองพนมเปญ ในที่สุด ✕

การจับกุมพระยาทรงฯ และพรรคพวก นั้น ได้มีหนังสือพิมพ์ลงบทความไว้งั้น เช่น หนังสือพิมพ์ "ชาตินิยาม" ลงข้อความตอนหนึ่งว่า

"เหตุที่รัฐบาลจำใจต้องปลดพระยาทรงฯ ตามใบแจ้งของกระทรวงกลาโหมเพราะว่าท่านเองมีประเด็นเกี่ยวข้องกับพวกที่ถูกจับแล้ว ๕๐ คน ทั้งนี้รัฐบาลจำต้องทำด้วยความเสียใจ

หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๑.

๒. เทียนน้อย, ประศวนาวรณ์ ๓๕ ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : สำนักพิมพ์หนังสือพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๕๕.

เพราะพระยาทรงฯ เป็นผู้บังคับให้รัฐบาลต้องทำเช่นนั้น มันเป็นการชิงช้าหน้าคัวของท่านเอง โดยแท้ ภัยเหตุถึงกล่าวจึงขอให้ประชาชนรวมทั้งทหารและข้าราชการทั้งหลาย จงเห็นใจในการกระทำของรัฐบาลครั้งนี้ว่ามีใครจะไปโดยความโหดร้ายประการใด จงเห็นในความใจเย็นของรัฐบาลที่ปล่อยให้มาจนบัดนี้ เนื่องจากผลแห่งการสอบสวนพวก ๕๐ คน ที่จับมาได้ นั้นย่อมมีข้อหากิจกิจพระยาทรงฯ เดี่ยว เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วมันจึงเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ ปัญหาเรื่องบุคคลอื่น ๆ ที่ได้คิดรวมมือกันจะก่อความไม่สงบ และได้ถูกจับแล้วนั้น แนวทางของพวกนี้คิดที่จะอาศัยอิทธิพลของพวกคณะก่อการทำลายล้างพวกเดียวกันเอง จุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ของพวกนี้คือจะก่อกบฏปฏิวัติอีก ล้างการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของเราเสีย แล้วสถาปนาระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นใหม่ โดยจะอัญเชิญพระปกเกล้าฯ ขึ้นครองราชย์หรืออัญเชิญกรมพระนครสวรรค์กลับ..."

นอกจากการปลดพระยาทรงฯ และนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นพรรคพวกของพระยาทรงฯ แล้ว ทางหลวงพิบูลฯ และหลวงอุบลย์เคจรวิสัย ยังได้จัดการควบคุมนายทหารในโรงเรียนรบที่จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นลูกศิษย์ของพระยาทรงฯ โดยได้จัดส่งทหารราบที่จังหวัดนครสวรรค์เป็นจำนวนมาก ขึ้นไปที่จังหวัดเชียงใหม่^๒ โดยอ้างว่าไปเพื่อรักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนที่จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๘๑ และต่อมากระทรวงกลาโหมยังได้ให้นายทหารฝึกการโรงเรียนรบเข้าสำรวจราชการกองบังคับการกรมจเรทหารบก ๑๓ นาย ทางกลาโหมได้จัดการสอบสวนทั้ง ๑๓ คน เกี่ยวกับการจับกุมพวกกบฏในครั้งนี้ และหลังจากสืบสวนทั้ง ๑๓ นายแล้ว ก็ไม่พบว่ามีความผิดใด ๆ และก็ได้อสอบสวนนายทหารฝึกการโรงเรียนรบ ที่ยังเหลือรวมทั้งครูอาจารย์ในโรงเรียนรบด้วย แต่ก็ไม่พบข้อพิรุชใด ๆ ที่จะเอาผิดได้^๓ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าทางหลวงพิบูลฯ จะตรวจสอบไม่พบข้อพิรุชใด ๆ ที่จะกล่าวหา-

^๑ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑.

^๓ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑.

นายทหารแห่งโรงเรียนรบได้ แต่ก็มีคำสั่งย้ายนายทหารฝึกราชการโรงเรียนรบ ให้ไปสำรวจ
ราชการกองบังคับการ กรมจเรทหารบก ซึ่งเป็นการจำกัดไม่ให้นายทหารดังกล่าวได้มีโอกาส
คุมกำลังทหารได้ คำสั่งดังกล่าวลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๔๘๑ มีรายนามนายทหาร คือ

- ๑) ร.อ.สวัสดิ์ โจรจนเสนา
- ๒) ร.อ.ทองโปรย อังศุภรณต์
- ๓) ร.อ.ทุน เทียมศิลป์ไชย
- ๔) ร.อ.สังเวียน โพธิ์อาศน์
- ๕) ร.อ.จรัส สุนทรภักดิ์
- ๖) ร.ท.อมร เสวตนันท์
- ๗) ร.ท.วิเชียร ชินะโยธิน
- ๘) ร.ท.เพ็ญ เมฆโสภณ
- ๙) ร.ท.เสริม พุ่มทอง
- ๑๐) ร.ท.บุญเพิ่ม อุตศาสตร์
- ๑๑) ร.ท.สุรเดช กภาพินธุ์
- ๑๒) ร.ท.ระทวย สมะพันธุ์

ต่อมา ทางกระทรวงกลาโหมยังได้มีคำสั่ง ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ ปลด พ.ท.
หลวงชำนาญยุทธสาร อาจารย์ประจำโรงเรียนรบ ออกจากประจำการเป็นนายทหารพันราชการ
ไม่มีเบี้ยหวัด เบี้ยบำนาญอีกด้วย ซึ่งมีสาเหตุมาจากการตรวจค้นเอกสารของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ที่บ้านขุนคลังพลพฤษณ์ ได้เอกสารฉบับหนึ่งซึ่งเป็นจดหมายที่ พ.ท.หลวงชำนาญยุทธสาร เขียนถึงขุนคลัง
ความว่า

"การไปคุกคามยิงที่โคกกระเทียม วันไหน เวลาใด ได้กำหนดแน่แล้ว ขอให้ท่านขุน
มีจดหมายบอกโดยตรงไปยังกองบัญชาการกองทัพบกด้วย เพราะ พ.ท.หลวงจิตรโยธี อยากราบ

เพื่อติดต่อไปปารีส เพราะเจ้าคุณพหลฯ จะได้หยุดเข้าไปยังสัตว์ในป่าโคกกระเทียม และต่อจากนั้นมีหมายเหตุเป็นความในวงเล็บว่า (ผมเห็นว่าให้มันตายโหงศรยหาเสียบ้างก็ดี) จากข้อความนี้เห็นได้ว่า พ.ท.หลวงชำนาญ มีใจมีน้ำใจจงรักภักดีอันสุจริต ทั้งชาติวินัยอย่างร้ายแรงจึงเห็นสมควรปลด"

✓ จึงเป็นอันว่าในการจับกุมพวกกบฏในครั้งนี้ หลวงพิบูลฯ ได้กวาดล้างและทำลายอำนาจของ พ.อ.พระยาทรงฯ และพรรคพวกลงได้อย่างหมดสิ้นโดยทำการเนรเทศพระยาทรงฯ ไปยังอินโดจีนได้สำเร็จ และจับกุมพรรคพวกนายทหารที่สนับสนุนพระยาทรงฯ มาดำเนินคดีและได้ทำลายล้างโรงเรียนที่พระยาทรงฯ ได้ตั้งขึ้นให้หมดอำนาจไปอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ยังได้มีผู้ที่ถูกจับเพราะเกี่ยวข้องกับ พ.อ.พระยาทรงฯ อีกคือ พ.อ.หลวงมหิตโยธี ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๕ จังหวัดราชบุรี ซึ่งต้องหาเป็นผู้ให้การสนับสนุนพระยาทรงฯ เนื่องจากสาเหตุที่ในวันที่ ๔ มกราคม ๒๔๘๑ พระยาทรงฯ พานายทหารซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนรบมาพักที่ค่ายทหาร และทำการฝึกฝนวิชายุทธวิธีในสนาม เป็นเวลานานประมาณเดือนเศษ และ พ.ท.หลวงหาญสงคราม (ปัจจุบัน พลเอก) ได้รับคำสั่งจาก พ.อ.หลวงพรหมโยธี ให้ไปหาที่กระทรวงกลาโหมคว้น และบัญชาให้ พ.ท.หลวงหาญสงครามนำ พ.อ.หลวงวิจักรกลยุทธ พร้อมด้วยกำลังส่วนหนึ่งไปจับพันเอกหลวงมหิตโยธี ในข้อหาเป็นกบฏ โดยที่ พ.ท.หลวงหาญฯ ก็ไม่ทราบว่าการที่พระยาทรงฯ นำทหารมาฝึกที่ราชบุรี และมาพักที่ค่ายทหารของมณฑลทหารบกที่ ๕ จะเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างไร^๒ แต่ภายหลังการจับกุมตัว พ.อ.หลวงมหิตโยธีแล้ว พ.อ.หลวงวิจักรกลยุทธ ก็ได้เป็นผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๕ แทน พ.อ.หลวงมหิตโยธีต่อไป

✓ สำหรับการจับกุมที่เป็นชาวคริสตโครมของทั้งหมดก็คือ การที่รัฐบาลสั่งจับกุมตัวกรมขุนชัยนาทนเรนทร พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในข้อหาว่าร่วมมือ

^๑ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่, ฉบับประจำวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑.

^๒ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอกหลวงหาญสงคราม, วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒, หน้า ๑๑๓.

ก่อกบฏ และมีแผนการจะอัญเชิญพระปกเกล้าฯ กลับมาเป็นกษัตริย์ใหม่ การจับกุมกรมขุน
 ชัยนาทฯ นี้ กระทำในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ ภายหลังจากที่พระองค์เสด็จจากเชียงใหม่กลับ
 กรุงเทพฯ เมื่อมาถึงก็ถูกตำรวจสันติบาลควบคุมตัวไว้ที่สถานีตำรวจพระราชวัง ข้าราชการจับกุม
 นี้กระเทือนขวัญคนทั่วไปมาก เพราะกรมขุนชัยนาทฯ เป็นพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ และสนิทสนมกับ
 พระองค์เจ้าอาณันทมหิดลเป็นอันมาก การจับกุมกรมขุนชัยนาทฯ นี้ เซอร์โจชยา ทรอสบี เอกอัคร-
 ราชทูตอังกฤษประจำไทยได้รายงานไว้ว่า

"การที่รัฐบาลตัดสินใจจับกุมกรมขุนชัยนาทฯ เป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผลใด ๆ นอก
 จากรัฐบาลเพียงสงสัย ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ใช้วิธีการปราบปรามรุนแรงเกินไป โดยตั้งข้อ
 หากกรมขุนชัยนาทฯ ว่าวางแผนลอบสังหารหลวงพิบูลฯ ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาของรัฐบาลว่า
 ต้องการแก้แค้น และเพื่อเป็นการกำจัดกลุ่มพรรคพวกของพระยาทรงสุรเดช ทั้งนี้เพราะกรมขุน-
 ชัยนาทฯ เป็นที่รู้จักกันดีในแง่ของความเป็นคนเงี้ยวเฉย และไม่สนใจทางการเมืองใด ๆ"

นอกจากนี้ เซอร์โจชยา ทรอสบี ยังได้รับบอกเล่าจากกรมพระนครสวรรค์วรพินิต
 ที่ถูกเนรเทศไปอินโดนีเซีย เนื่องในโอกาสที่เซอร์โจชยา เดินทางไปอินโดนีเซีย และไปพัก
 ที่บ้านว่า

"ข้าพเจ้า (กรมพระนครสวรรค์) เชื่อว่า กรมขุนชัยนาทฯ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ
 เมือง แต่การจับกุมดังกล่าวเกิดจากการอิจฉาริษยาและความหวาดระแวงสงสัยซึ่งเกิดขึ้นทั่วไป
 ในกรุงเทพฯ การจับกุมผู้ต้องสงสัยขึ้นอยู่กับกรรายงานสั้น ๆ ของสายลับ โดยปราศจากหลักฐาน
 ที่มั่นคงและความพยายามที่จะตรวจสอบให้แน่นอนว่าผู้ถูกจับกุมกระทำผิดหรือไม่"

ภายหลังกรมขุนชัยนาทฯ ถูกจับกุมคุมขังความได้ทราบไปถึงสมเด็จพระศรีสุวรินทรา-
 บรมราชชนนีก็ทรงตกพระทัยเป็นอันมาก และทรงรำพันว่า

^๑ สถาบันไทยคดีศึกษา, มท. FO.371/23586, The Political Situation in Siam.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

"ทำไมรังแกอย่างนี้ มันจะเอาชีวิตฉันทำไมลูกชายฉันเห็นได้ทีเดียวว่ารังแกฉัน"
ต่อมาได้ครัสให้หาเจ้าพระยาพิชัยเยนทรโยชิน ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อยู่ด้วยผู้หนึ่ง
มา และได้ครัสว่า

"เชอกับฉันก็เห็นกันมาตั้งแต่ไหน ๆ ครั้งนี้ทุกข์ของฉันเป็นที่สุดขอให้เธอไปช่วยบอก
หลวงพิบูลฯ ว่า อย่าจับกรมขุนชัยนาทฯ เข้าห้องขัง มีผิดอะไรส่งมาให้ฉัน ฉันจะขังไว้ให้เอง
ให้มาอยู่ที่บ้านนี้ข้างห้องฉันนี้ เพราะฉันเลี้ยงของฉันมาตั้งแต่สิบสองวัน พระพุทธเจ้าหลวงอุ้มมา
พระราชทานเอง ถ้ากรมขุนชัยนาทฯ หนีหายฉันขอประกันด้วยทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดที่ฉันมีอยู่ ถ้าหนี
หายฉันจะยอมเป็นคนขอทาน" แต่เมื่อเจ้าพระยาพิชัยเยนทรฯ ได้ไปติดต่อกับรัฐบาล ปรากฏว่า
ไม่เป็นผลโดยกลับมาทูลว่า "ไม่ได้ เพราะเกี่ยวกับเรื่องของบ้านเมือง"

✓ นอกจากการจับกุมบรรดาปราชัยทางการเมืองของหลวงพิบูลฯ และผู้ที่ถูกสงสัยว่าจะ
มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนการล้มล้างรัฐบาลไว้ได้จนหมดสิ้นแล้ว ก่อนหน้านั้นหลวงพิบูลฯ ในฐานะ
รัฐมนตรีกลาโหมยังได้จัดการเนรเทศ พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ ๑ ใน ๔ ทหารเสือปฏิวัติออก
ไปยังบึงควาย โดยปลด พ.อ.พระยาฤทธิฯ ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรา-
ธิการ ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๘๑ กับปลด พ.อ.พระยาฤทธิฯ เป็นนายทหารกองหนุน ไม่มีเบี้ยหวัด
เบี้ยบำนาญด้วย กับยังให้ พ.ท.ประศาสน์พิทยายุทธ ไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงเบอร์ลิน
เยอรมัน ดังนั้นจึงนับได้ว่าการจับกุมผู้ต้องหาในเดือนมกราคม ๒๔๘๑ ของหลวงพิบูลฯ ครั้งนี้
เท่ากับเป็นการทำลายล้างบรรดาปราชัยทางการเมืองที่สำคัญของเขา โดยเฉพาะกลุ่มพระยา-
ทรงสุรเดช ลงได้อย่างสิ้นเชิง

๑ สมภพ จันทรประภา, สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกา-
เจ้า (พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๑๔), หน้า ๔๕๕ - ๓๕๗.

๒ เสือทอน ศุภโสภณ, ชีวิตทางการเมืองของ พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์, หน้า ๓๗๔.

การจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นว่า เคารพกับผู้ที่ถูกจับกุม

✓ หลังจากการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าก่อการกบฏไว้ได้แล้ว รัฐบาลภายใต้หลวงพิบูลา นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นอย่างรีบด่วน โดยหลวงพิบูลา มอบให้หลวงชำระงานาว่าสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ แก่สภาฯ โดยกล่าวว่า

"...รัฐบาลขอเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยมีหลักการว่า จัดตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาพิพากษาการกระทำผิดความผิดตามกฎหมายของรัฐบาล ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๘๑... สำหรับในมาตรา ๘ ถือว่าคำพิพากษาของศาลพิเศษนี้ ถือเป็นเด็ดขาด บังคับคดีได้ทันที ไม่มีอุทธรณ์ฎีกา แต่คำว่าเด็ดขาดบังคับคดีได้ทันทีมิได้หมายความว่า จะบังคับคดีในส่วนที่เรียกว่า เอกเชกคิวชั่น ทันทีหากมิได้ คือหมายความว่า ถ้าเป็นโทษที่จะต้องประหารชีวิตก็คงเป็นไปตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา จะมีการรออยู่กำหนดระยะเวลาเท่าไร ก็เป็นไปตามนั้น... เหตุผลในการสนับสนุนว่า สภาฯ ควรจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินี้มีว่า ในการที่รัฐบาลได้เสนอให้ตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิพากษาเรื่องนี้โดยเฉพาะ แทนที่จะไปชำระกันในศาลธรรมดานั้น เพราะเหตุว่าความผิดชนิดนี้เป็นความผิดซึ่งเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศและของประชาชนจึงเป็นการสมควรที่จะดำเนินการโดยเร็วตามสมควร"

ในการอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติ รับหลักการร่างพระราชบัญญัติศาลพิเศษนี้ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ คือ นายจำลอง ดาวเรือง สมาชิกสภาฯ จังหวัดมหาสารคาม ได้แถลงไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะใช้ศาลพิเศษเป็นเครื่องมือพิจารณาโทษผู้ต้องหาโดยให้เหตุผลว่า

๑ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ ๒ (สามัญ), วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ เล่มที่ ๑ หน้า ๓๗๒ ถึง ๓๗๕.

๒ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ (สามัญ), วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑, ชุดที่ ๓ เล่มที่ ๑, หน้า ๓๗๕ - ๓๘๑.

" ยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้พระราชบัญญัตินี้ อ่านาจรกรรมการ (ผู้พิพากษา) คู่มือนัก ศาลธรรมคาก็มีแล้ว ซึ่งปรึกษาพิจารณาโทษได้ทุกอย่าง เรื่องที่มีผู้ต้องหาเช่นนี้ ศาลควรให้จำเลยมีการต่อสู้อย่างชาวสะอาต เพราะจำเลยอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ได้แต่เป็นความวิษยาหรือความมุ่งร้ายส่อเสียดของผู้อื่นทำให้ต้องถูกกล่าวหาเป็นจำเลยในเรื่องนี้ก็เป็นที่ จึงควรให้ความยุติธรรม มิฉะนั้นจะไม่เป็นการยุติธรรมด้วยจำเลยไม่มีทางสู้ได้เต็มที่... ในแง่แห่งความยุติธรรม และเป็นประชาธิปไตย ไม่จำเป็นต้องมีศาลพิเศษหลังจากนั้นก็ม้านายอินทสิงหนทร สมาชิกสภา จังหวัดเชียงใหม่ได้ลุกขึ้นอภิปรายคัดค้านการจัดตั้งศาลพิเศษว่า^๑

"พ.ร.บ. นี้ไม่ควรรับหลักการ ด้วยจะเป็นการตัดรอนสิทธิของผู้ต้องหา... รัฐธรรมนูญต้องการให้เรามีสิทธิเสรีภาพ เรามีศาลแล้วถึง ๓ ศาล แล้วกลับจะตั้งศาลพิเศษอีก จึงขอให้คิด การที่พูดเรื่องนี้ไม่ใช่หวังพวกกบฏคนใด แต่หวังสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถ้าจะออกกฎหมายฉบับนี้ จะทำให้รัฐบาลเสียไปด้วย เขาจะหาว่ารัฐบาลกลัวจำเลยหาหนายสู้ และต้องการมัดมือพวกกบฏให้อยู่ และจะหาว่ารัฐบาลทำให้เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเสียไป จึงขอให้รัฐบาลถอนเรื่องนี้ไปเสีย" ในที่สุด สภาผู้แทนฯ ก็โคลงมือโดยการลับ ปราบกฏผลว่าสภาฯ รับหลักการจัดตั้งศาลพิเศษด้วยคะแนนเสียง ๑๐๐ : ๓๕ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยให้คำชี้แจงตอนต้นของพระราชบัญญัตินี้ว่า โดยที่สภาผู้แทนฯ ลงมติว่า เนื่องจากได้มีการกระทำความผิดฐานกบฏ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยใช้กำลังบังคับ เป็นการสมควรที่จะตั้งศาลพิเศษขึ้น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีในกรณี^๒ โดยเฉพาะมีมาตรา ๘ ซึ่งกำหนดไว้ว่าให้ตั้งศาลพิเศษขึ้นศาลหนึ่ง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานกบฏ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และเปลี่ยนแปลงรัฐบาลด้วยใช้กำลังบังคับไม่ว่าผู้ต้องหานั้นจะเป็นพลเรือนหรือทหารมียศชั้นใด ๆ ก็ดี "และมาตรา ๘ ซึ่งกำหนดไว้ว่า คำพิพากษาของศาลพิเศษนี้เป็นเด็ดขาด บังคับคดีได้ทันทีไม่มีอุทธรณ์ฎีกา"^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘๓ - ๓๘๗.

^๒ "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๘๑", จากประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๕๑ รวบรวมโดย ร.ค.ท.เสถียร ลายลักษณ์, หน้า ๗๕๖ - ๗๕๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

✓ จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษนี้ กำหนดโทษและวิธีการที่จะจัดการกับผู้ต้องหาอย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว โดยให้อำนาจศาลอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นวิธีทางหนึ่งที่หลวงพิบูลฯ เห็นควรใช้เพื่อความแน่นอนในการที่จะลงโทษฝ่ายปักษ์ทางการเมืองของคนอย่างถอนรากถอนโคน ต่อมาหลังจากสภาฯ ลงมติก็มีประกาศของกระทรวงกลาโหมลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ แต่งตั้งกรรมการศาล จำศาล และอัยการศาลพิเศษ ดังมีรายนามต่อไปนี้ ๑

✓ กรรมการศาล

๑. นายพันเอก หลวงพรหมโยธี	เป็นประธานกรรมการ
๒. นายพันเอก พระประจักษ์จินิก	กรรมการ
๓. นายพันเอก พระชจรเนติยุทธ	กรรมการ
๔. นายพันเอก พระวิชัยยุทธเคชาคนี	กรรมการ
๕. นายพันเอก หลวงชาณุสงคราม	กรรมการ
๖. นายพันตรี ชุนนรินทร์ชัย	กรรมการ
๗. นายพันตรี อัมพร ศรีไชยันต์	กรรมการ
๘. พระมณูเวทย์วิมลนาท	กรรมการ
๙. พระยารัตนประจิตธรรมจารี	กรรมการ
๑๐. พระยาศรีวิกรมชาติ	กรรมการ
๑๑. พระสารนิคมปัญญา	กรรมการ
๑๒. พระนิติธารณพิเศษ	กรรมการ

จำศาล

๑. นายชั้น เทียรเดช
๒. นายพอง การงาน

๑ น.ต.สำรวจ กาญจนสิทธิ์, "ท.ส.เจ้าคุณทรงฯ", ใน ฟ้าเมืองไทย, ฉบับที่ ๔๓๑, ๒๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๐, หน้า ๒๗.

๓. นายเขียน บุญหนุน
๔. นายแฉม วราศัย
๕. นายเจือ เปลี่ยนรูป
๖. นายประยูร พิงพิพัฒน์
๗. นายเพชร ชื่นประกาย

อัยการ

๑. หลวงอรรถสารประสิทธิ์
๒. นายยล สมานนท์
๓. นายพันตรีขุนโพธิ์การประกิจ
๔. นายสำราญ กานต์ประภา
๕. นายร้อยตำรวจเอก เสริม เรืองไกร
๖. นายร้อยตำรวจเอก ปีก จงเจริญ
๗. นายร้อยโท ไสว คงมณี
๘. นายร้อยตำรวจโท ประเสริฐ ลิมอักษร
๙. นายร้อยตำรวจตรี เล่งหงี ทาโพธิ์

ผู้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง คือ นายพันเอกหลวงพรหมโยธี รัฐมนตรีสั่งราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

นอกจากนายทหารในโรงเรียนรบจะถูกสอบสวน และถูกย้ายไปรับราชการในกรมจเรทหารบกเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังมีนายทหารบางคนถูกจับกุมคุมขัง โดยถูกตั้งข้อหาว่าร่วมอยู่ในการกบฏค้าย ซึ่งนายทหารในโรงเรียนรบที่ถูกจับเป็นผู้ต้องหา เพิ่มเติมจากพวกที่ถูกจับก่อนแรกมี

- ๑) ร.อ.ขุนคลัง พลพณฑ
- ๒) ร้อยเอก จรัส สุนทรภักดี

- ๓) ร.ท. เสริม พุ่มทอง
- ๔) ร้อยโท สัย เกษจินดา
- ๕) ร้อยโท แสง วัฒนศิริ
- ๖) ร้อยโท บุญลือ ไทกระแสร

ความเกี่ยวพันระหว่างพระยาทรงสุรเดช กับผู้ต้องหาที่ถูกจับกุม

จะเห็นว่าผู้ที่ถูกจับกุมในข้อหากบฏครั้งนี้มีเป็นจำนวนมากที่มีความเกี่ยวพันกับ พ.อ. พระยาทรงสุรเดช ไม่น่ามากนัก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หลวงพิบูลสงครามเกิดความไม่ไว้วางใจ จึงได้สั่งการให้จับกุมคุมขังรวมไว้ในคราวเดียวกัน ผู้ที่มีความเกี่ยวพันกับพระยาทรง ก็มี

๑) ร.อ. ชุนคลี พลพณฑ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดกับพระยาทรงฯ มาก มีตำแหน่งประจำกองบังคับการโรงเรียนรบ ไคเคยติดตามพระยาทรงฯ ไปปฏิบัติงานกิจการทหารในประเทศพม่า และจีนด้วย ชุนคลีฯ ถูกตำรวจสันติบาลจับตัวได้ที่เชียงใหม่ ในวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ และถูกควบคุมตัวมากรุงเทพฯ โดยถูกใส่กุญแจมือมิให้รื้อยตามวิธีการว่าด้วยการส่งผู้ต้องหาในคดีร้ายแรง ออกเดินทางไปยังต่างถิ่น

๒) พ.อ. พระสิทธิเรืองเดชพล ซึ่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ได้รับตำแหน่งเป็นผู้บังคับทหารราบ มีอำนาจบังคับบัญชาเหล่าทหารราบทั่วไปในกองทัพบก ต่อมาเมื่อเกิดกบฏวรวงศา พระสิทธิฯ ได้รับคำสั่งจากพระยาพหลฯ ให้ไปช่วยหลวงพิบูลฯ ในแนวหน้า ต่อมาหลวงพิบูลฯ หาว่าพระสิทธิฯ ชักคำสั่ง และจะยิงพระสิทธิฯ เสีย แต่มีทหารผู้หนึ่งห้ามไว้ ซึ่งได้กลายเป็นสาเหตุที่ทำให้หลวงพิบูลฯ ระแวงว่าพระสิทธิฯ จะฝักใฝ่กับพวกกบฏ^๒ นอกจากนี้พระสิทธิฯ ยังมีความสนิทสนมกับพระยาทรงสุรเดช เป็นอันมาก และพระยาทรงฯ ซึ่งตามปรกติไม่ยินดียกย่องนายทหารคนใดให้ดีเด่นมากนัก ยังต้องยกย่อง พ.อ. พระสิทธิฯ ว่าเป็นนายทหาร

^๒ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์, "ชีวิตของกบฏและการตั้งศาลพิเศษ", ใน เบื้องแรกประชาธิปไตย, หน้า ๒๔๗ - ๒๔๘.

ผู้มีความรู้ความสามารถสูงคนหนึ่ง โดยเฉพาะในวิชาพุทธวิธีและพุทธศาสตร์ ทั้งยังให้เกียรติ เป็นเพื่อนใกล้ชิดเช่นเดียวกับ พ.อ.ประศาสน์พิทยายุทธ พระสิทธิฯ ได้เดินทางไปปฏิบัติงานทางทหารกับพระยาทรงฯ ที่พม่าและจีนด้วย ซึ่งความใกล้ชิดดังกล่าวกับพระยาทรงฯ รวมทั้งความไม่พอใจดั้งเดิมที่หลวงพิบูลฯ มีต่อพระสิทธิฯ ในคราวกบฏบวรเดช จึงทำให้พระสิทธิฯ โคนจับกุมตัวในครั้งนี้นี้ด้วย

๓) พ.ต.ท.ขุนนามนฤนารถ มีตำแหน่งเป็นผู้กำกับกองตำรวจเทศบาล^๒ ซึ่งควบคุมบังคับบัญชา แผนกจราจร และแผนกสุขาภิบาล พ.ต.ท.ขุนนามฯ เป็นลูกศิษย์ที่นิยมยกย่องในตัวพระยาทรงฯ เป็นอันมาก ถึงแม้ว่าจะเคยได้รับรางวัลจากหลวงพิบูลฯ มาในกรณีที่หลวงพิบูลฯ ถูกนายพุ่ม ทับสายทองลอบยิงที่สนามหลวงมากรก็ตาม แต่ในภายหลังหลวงพิบูลฯ หวาคระแวงว่า ขุนนามฯ จะวางแผนสังหารหลวงพิบูลฯ เพื่อสนับสนุนพระยาทรงฯ ให้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี^๓ จึงได้สั่งจับกุมขุนนามฯ ด้วยในพวกผู้ต้องหาทั้งหมด

๔) พ.อ.หลวงมหิตโยชิ ถูกจับกุมเพราะเหตุที่ให้การต้อนรับแก่พระยาทรงฯ ที่สถานีรถไฟราชบุรี เพื่อเป็นการให้เกียรติในฐานะที่เคยเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกมาก่อน และให้ที่พักแก่พระยาทรงฯ ในคราวที่พระยาทรงฯ พานายทหารโรงเรียนรบมาฝึกภาคที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้พักอยู่ที่กรมทหารในมณฑลทหารบกที่ ๕ ราชบุรี ซึ่ง พ.อ.หลวงมหิตโยชิ เป็นผู้บังคับการอยู่ และหลวงพิบูลฯ ได้ทราบข่าวว่า หลวงมหิตโยชิ ได้เคยพบกับพระยาทรงฯ ในตอนที่โดยสารรถไฟผ่านสระบุรีว่า "รักษาตัวไว้ให้ดี จะได้ช่วยกันทำงานให้แก่ชาติบ้านเมือง"^๔ ซึ่งเมื่อหลวงพิบูลฯ ได้ยินเข้าก็เกิดความระแวงว่า หลวงมหิตโยชิ จะเอาใจฝักใฝ่กับพระยาทรงฯ

^๑ น.ต.สำรวจ กาญจนสิทธิ์, "ท.ส.เจ้าคุณทรงฯ" ใน ฟ้าเมืองไทย, ฉบับที่ ๔๓๘, ๑๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๐, หน้า ๓๔.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับประจำวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๒๑.

^๓ พลโทประยูร ภมรมนตรี, ชีวิตห้าแผ่นดินของข้าพเจ้า, หน้า ๓๑๕.

^๔ เสาวรักษ์, ตัวตายแต่ข้อยัง, หน้า ๒๘๓. และจากการสัมภาษณ์ น.ต.สำรวจ กาญจนสิทธิ์, ที่บ้านพักเลขที่ ๑๐๖/๒๔ หมู่บ้านปฎิวัติกรณีย์ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๑.

๕) พ.ต.หลวงไววิทยศร เคยเป็นครูวิชาทหารปืนใหญ่ ประจำกองยุทธศึกษา ต่อมาประจำกรมเสนาธิการทหารบก เป็นผู้ตีเคาะประทัดและนิยมชมชอบในตัวพระยาทรงฯ มาก ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับตำแหน่งหน้าที่ราชการสูงเพียงใด ในขณะที่พระยาทรงฯ เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก แต่ก็ยังเคาะพระยาทรงฯ อยู่ และได้ติดตามข่าวคราวจาก ร.อ.ขุนคลังพลพณฑท์ ถึงพระยาทรงฯ อยู่เสมอ สำหรับสาเหตุที่จับนั้น พระยาทรงฯ ได้ให้เหตุผลกับ น.ต.สำรวจ กาญจนสิทธิ์ ขณะที่ถูกเนรเทศไปอยู่พนมเปญว่า "หลวงไว ถูกจับเพราะผิดใจในตัวกันมากเกินไปเท่านั้นเอง"

๖) ร.ท.บุญลือ โทกระแสร์ นายทหารประจำกองพันทหารราบที่ ๗ บางซื่อ ต่อมาได้สมัครเข้ารับการฝึกเป็นนายฝึกหัดราชการโรงเรียนรบ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ เนื่องจากมีความเคารพในความรู้ทางยุทธวิธีจากพระยาทรงฯ มาก นอกจากนี้ภรรยา ของ ร.ท.บุญลือ คือ คุณละออ ก็ได้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับครอบครัวของ พ.อ.พระยาทรงฯ มาก เนื่องจากด้วยความสัมพันธ์เคารพคุณหญิงทรงสุระเคธา มาก่อนที่จะมาแต่งงานกับ ร.ท.บุญลือ^๒ ความใกล้ชิดกับพระยาทรงฯ เป็นสาเหตุที่ทำให้ ร.ท.บุญลือ ตกเป็นผู้ต้องหาคดีกบฏด้วย

๗) ร.อ.จรัส สุนทรภักดิ์ เป็นนายทหารฝึกหัดราชการในโรงเรียนรบ ของพระยาทรงฯ ด้วย นอกจากนี้ ร.อ.จรัส ยังได้แต่งงานกับคุณเฉลิม บัจฉิมนันท์ ซึ่งเป็นหลานสาวของคุณหญิงทรงสุระเคธา ในขณะที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนรบอีกด้วย ความใกล้ชิดสนิทสนมนี้ทำให้ ร.อ.จรัส ตกเป็นผู้ต้องหาอีกคนหนึ่งเช่นกัน

๘) ร.ท.สัย เกษจินดา เป็นนายทหารอีกคนหนึ่งที่เป็นลูกศิษย์ของพระยาทรงฯ ในโรงเรียนรบ ที่จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ ร.ท.สัย จะใกล้ชิดสนิทสนมกับพระยาทรงฯ แล้ว ยังมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับขุนคลังพลพณฑท์ เป็นพิเศษอีกด้วย เมื่อขุนคลังฯ ถูกจับกุมขังในบ้านพัก

^๑ น.ต.สำรวจ กาญจนสิทธิ์, "พ.ท.ส.เจ้าคุณทรงฯ", ใน ฟ้าเมืองไทย, ฉบับที่ ๔๔๒, วันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๐, หน้า ๒๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, ฉบับที่ ๔๔๐, วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๐, หน้า ๒๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕. และจากการให้สัมภาษณ์ของ น.ต.สำรวจ กาญจนสิทธิ์ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๑.

นายทหารที่เชียงใหม่ และถูกควบคุมตัวมาสอบสวนในกรุงเทพฯ ร.ท.สัย ผู้เป็นเสมือนเพื่อน
รุ่นน้องของขุนคล้า จึงถูกส่งสัยและจับกุมตัวในฐานะกบฏด้วย

๕) ร.ท.แสง วัณณะศิริ เคยเป็นนายทหารประจำกองร้อยปืนกลหนัก กองพันทหาร
ราบที่ ๘ บางซื่อ และสมัครเข้าเป็นนายทหารฝึกหัดราชการโรงเรียนรบ ร.ท.แสงฯ มีความ
ใกล้ชิดสนิทสนมกับพระยาทรงฯ มากเป็นพิเศษ มักจะทำหน้าที่รับใช้ พ.อ.พระยาทรงฯ มาก
เป็นพิเศษ กับทำหน้าที่รับใช้ พ.อ.พระยาทรงฯ และครอบครัวด้วย^๒ จึงเป็นสาเหตุสำคัญ
ที่ทำให้ถูกส่งสัยว่าจะร่วมมือในการกบฏ เพื่อสนับสนุนให้พระยาทรงฯ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

๑๐) ร.ท.เสริม พุ่มทอง เป็นนายทหารฝึกหัดราชการโรงเรียนรบ และเป็นลูกศิษย์
ที่ใกล้ชิดกับพระยาทรงฯ อีกคนหนึ่ง ร.ท.เสริมฯ ได้ติดตามมาพักกับ พ.อ.พระยาทรงฯ และ
ครอบครัว (ก่อนที่พระยาทรงฯ จะถูกส่งเนรเทศไปอยู่ไซ่ง่อน) ที่บ้านพระยาทรงฯ ที่กรุงเทพฯ
ด้วยเหตุนี้ ร.ท.เสริม จึงถูกจับกุมตัวเป็นกบฏภายหลังจากพักอยู่กับครอบครัวของพระยาทรงฯ
เพียง ๑๐ วัน^๓

๑๑) นายคาบพวง พลนาวิ รับราชการอยู่กรมรถไฟ ตำแหน่งนายตรวจหรือการก
รถไฟ มีศักดิ์เป็นพี่ภรรยาของพระยาทรงฯ พักอยู่ในบริเวณบ้านของพระยาทรงฯ ที่บางซื่อ นาย-
คาบพวง ถึงแม้ว่าจะไม่ชอบเรื่องการบ้านการเมือง และความเป็นไปในกิจการปกครองและไม่
เคยทราบระแคะระคายในสมัยที่คณะผู้ก่อการประจวบกันที่บ้านพระยาทรงฯ ก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน
เพราะไม่สนใจและไม่เคยพุดจากับพระยาทรงฯ ด้วย แต่คงถูกจับกุมเป็นผู้ต้องหาเพราะถูก
ส่งสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับพระยาทรงฯ ในฐานะญาติสนิท

นอกจากบรรดาผู้ที่ถูกจับเพราะเกี่ยวข้องกับพระยาทรงฯ โดยตรงแล้ว ผู้ต้องหาอื่น ๆ
ที่ถูกจับก็มีเหตุเกี่ยวข้องกับพระยาทรงฯ โดยทางอ้อม และบางคนก็เคยมีพฤติการณ์ที่เป็นศัตรูกับ-

^๑ เรื่องเดียวกัน, ฉบับที่ ๔๓๓, วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐, หน้า ๓๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, ฉบับที่ ๔๓๖, วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐, หน้า ๔๐.

^๓ เรื่องเดียวกัน, ฉบับที่ ๔๓๓, วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐, หน้า ๒๗.

^๔ เรื่องเดียวกัน, ฉบับที่ ๔๔๑, วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๐, หน้า ๒๗.

หลวงพิบูลฯ มากอน หรือถูกสงสัยว่ามีแนวโน้มที่จะต่อต้านรัฐบาล ดังมี

๑๒) ร.ท. ณ เณร ศาละลักษณ เคยรับราชการทหารและลาออกไปในปี ๒๔๗๖ เพื่อรับสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร แต่พลาดหวังโดยได้รับคะแนนเสียงเป็นที่ ๔ และผู้ได้รับคะแนน ๓ คนแรกได้เป็นผู้แทนไป ต่อมา ร.ท. ณ เณร ได้จัดตั้งหนังสือพิมพ์ "ชุมชน" ขึ้นโดยเป็นเจ้าของและบรรณาธิการพร้อมกัน หนังสือพิมพ์ชุมชนมีแนวโน้มในการลงบทความโจมตีรัฐบาล และทำตัวเป็นฝ่ายค้านต่อรัฐบาลอย่างเปิดเผย ร.ท. ณ เณร ได้เขียนบทวิจารณ์การกระทำของรัฐบาลที่ไม่ถูกต้องอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งทำให้รัฐบาลไม่พอใจ

ต่อมาในเดือนกันยายน ๒๔๗๘ ทางการตำรวจได้จับกุมตัว ร.ท. ณ เณร ศาละลักษณ กับพวก ซึ่งมีนายทองดี จันทรงกุล หลวงสมศรี นันทพล นายทองดี อีสสระกุล นายเฉลียง เสวตะทัต นายประยูร คารากร นายเล็ก ศิริสัมพันธ์ นายฉลุย ไชยทัต และนายถกล เรืองสุข ไว้โดย พ.ต.อ. หลวงอุบลย์ เศรษฐวิสัย อธิบดีกรมตำรวจได้ชี้แจงว่า "เนื่องจากตำรวจสงสัยว่าจะมีการคบคิดกันระหว่างคนเหล่านี้ เพื่อดำเนินการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ โดยทำให้ประชาชนเกิดความหวาดหวั่นและเสื่อมความนิยม จึงได้สั่งจับ ผู้ต้องหาดังกล่าวทั้งหมดถูกสงสัยว่าได้ชักชวนคนชั้นกลางเข้าร่วมปลุกปั่นกรรมกร ให้เกิดการคู่มือในเกลี้ยกษังรัฐบาลด้วยกล่าวหาว่า รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลทหาร ท้ออาศัยอำนาจทหารหนุนหลัง และใช้อิทธิพลเผด็จการ ซึ่งจะทำให้พวกกรรมกรได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัส คณะบุคคลดังกล่าวได้ปลุกปั่นให้เกิดความแตกร้าวระหว่างชนชั้น และหวังโค่นรัฐบาลโดยใช้เลือกเนื่อกรรมกร เพื่อให้ต่อสู้กับตำรวจหรือทหารของรัฐบาล เพื่อตั้งตนเป็นรัฐบาลแทน เมื่อทำการสำเร็จและคณะบุคคลนี้คิดจะไขกรรมกรโรงพิมพ์เป็นแนวหน้า จากนั้นก็เป็นกรรมกรเดินรถต่าง ๆ แล้วจึงถึงกลสิกร สภาพที่พบปะของพวกเหล่านี้คือร้านขายอาหารจีนแห่งหนึ่งในถนนเจริญกรุง^๒ ต่อมา ร.ท. ณ เณร ได้ประกันตัวเองออกจากที่คุมขัง เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๗๘ ต่อมาในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๗๘ ทางกระทรวงกลาโหม จึงได้มีคำสั่งให้ปลด ร.ท. ณ เณร ประจำกรมช่างแสงทหารบก ออกจากประจำการ

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘.

และให้รับเบี้ยหวัดต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากการถูกจับกุมดังกล่าวทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่มิหวังมอง

ภายหลังเมื่อไต่ตั้งคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการกระทำของบุคคลดังกล่าวปรากฏว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะเอาผิดกับผู้ต้องหาทั้งหมด ยกเว้น นายทองดี จันทร์กุล ใต้ จึงต้องปล่อยตัว ร.ท. ณ เฌร และพรรคพวกไป ยกเว้นนายทองดี ซึ่งถูกจับส่งไปอยู่ในเขตที่อื่น มีกำหนด เป็นเวลา ๒ ปี ตามคำสั่งของกรมตำรวจ ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๕
๒
วา

"ในกรณีจับกุมบุคคลในคณะหนังสือพิมพ์ และบุคคลภายนอกวงหนังสือพิมพ์บางคนนั้น กรมตำรวจได้ดำเนินการต่อมา และรายงานเสนอสำนวนการสอบสวนเฉพาะผู้ต้องหาทั้ง ๕ คน ผ่านทางกระทรวงมหาดไทย ไปยังคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งขึ้น เพื่อไต่สวนวินิจฉัยตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติ จัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๒ บัดนี้การไต่สวนวินิจฉัย ของคณะกรรมการดังกล่าวได้สิ้นสุดลง และเสนอสำนวนพร้อมด้วยความเห็นในการไต่สวน วินิจฉัยให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการจับส่ง นายทองดี จันทร์กุล ไปอยู่ในเขตที่อื่น มีกำหนดเป็นเวลา ๒ ปี ส่วนผู้ต้องหาที่เหลือรวม ๔ คน ยังไม่มีหลักฐานพอที่จะเอาผิด และลงโทษแก่คนทั้ง ๔ ใต้ จึงให้ปล่อยตัวพ้นข้อหาไป ซึ่งกรมตำรวจได้แจ้งให้บุคคลต่างๆ นั้นทราบแล้ว"

กรมตำรวจ

๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๕

แต่ถึงแม้ว่า ร.ท. ณ เฌร กับพวกจะไม่ต้องรับโทษ แต่หลวงอดุลย์เศรษฐี อธิบดีกรมตำรวจยังได้แจ้งให้ทราบเพื่อเป็นการเตือนพวกที่ถูกปล่อยตัวไปว่า พวกที่ถูกปล่อยตัวนี้หากปรากฏภายหลังว่าไปเกี่ยวข้องกับพัวพันในเรื่องทำนองเดียวกันนี้อีกกรมตำรวจจะถือได้ว่า ได้เคยมีมลทินมิหวังมองมาแล้ว และจะได้นำสำนวนการสอบสวนนี้สมทบเข้าไปด้วยสำหรับพิจารณา^๓

^๑ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

^๒ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

^๓ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

การตกเตือนคังกล่าวเปรียบเสมือนการชู้ให้เกรงกลัว ถึงแม้ว่าจะเอาผิดกับ ร.ท. ฅ เณร กับ พวกไม้ไค้ก็ตาม แต่ ร.ท. ฅ เณร ก็ยังไม่หวาดกลัว ยังคงเขียนบทความโจมตีรัฐบาลอยู่ต่อไป โดยในกรณีที่รัฐบาลถูกโจมตีจากสมาชิกสภา เรื่องที่คืนพระคลังข้างที่ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่ง หลวงพิบูลฯ เป็นผู้หนึ่งที่มีรายชื่อเป็นผู้ซื้อที่ดินด้วย และในภายหลังหนังสือพิมพ์ชุมชนของ ร.ท. ฅ เณร ได้ลงข่าวโจมตีเป็นการกระทบกระเทือนเป็นส่วนตัวต่อหลวงพิบูลฯ อยุบอย ๆ จนทำให้ หลวงพิบูลฯ ต้องบอกคืนที่ดินพระคลังข้างที่นั้นไป เพราะเกรงว่าจะถูกโจมตีให้เสียงชื่อเสียงได้ ต่อมาหนังสือพิมพ์ประชาชาติได้ลงข่าวว่า "เนื่องจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ชุมชนในความ ควบคุมของ ร.ท. ฅ เณร ได้ลงข้อความเป็นการกระทบกระเทือนส่วนตัว พ.อ. หลวงพิบูลสง- คราม อยู่เป็นเนืองนิจ การเสนอข่าวเช่นนี้อาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิดแก่ประชาชนเป็นการ เสื่อมเสียแก่เกียรติยศของท่าน และอาจยิวให้กำลังทหารที่เป็นผู้ป้องกันชาติเสียขวัญได้ เพราะ ว่า ร.ท. ฅ เณร ก็เคยเป็นนายทหารที่อยู่ในความปกครองของรัฐมนตรีกลาโหมมาก่อน ดังนั้น เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด และต้องการรักษาความสงบของประเทศในระหว่างนี้ พ.อ. หลวงพิบูลฯ รัฐมนตรีกลาโหม จึงส่งนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ๒ นาย พร้อมด้วยนายสิบ และพลทหาร ๑๐ กว่าคน นำรถของกระทรวงกลาโหมไปเชิญตัว ร.ท. ฅ เณร จากสำนักงานหนังสือพิมพ์ชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ ที่ตำบลถนนรองเมือง ซอย ๒ ให้ไปพบกับท่านรัฐมนตรีฯ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคมนี้ เวลา ๑๑.๐๐น. ที่บ้านพักท่านรัฐมนตรี ฅ กรมทหารบางซื่อ การพบปะสนทนาเป็นเวลานานราว ๒ ชั่วโมง แต่ ทราบว่าได้ทำความเข้าใจเป็นที่เรียบร้อยอย่างดีแล้ว ร.ท. ฅ เณร ก็ลากลับด้วยการแสดงความ มีน้ำใจอันดีของท่านรัฐมนตรีนี้ ร.ท. ฅ เณร จึงแสดงความจำนงให้ผู้แทนของเราทราบว่าหนังสือพิมพ์ชุมชน ซึ่ง ร.ท. ฅ เณร เป็นผู้จัดการ จะหยุดการพิมพ์จำหน่ายชั่วคราว ทั้งนี้อาจเป็น เพราะผู้ควบคุม "ชุมชน" ตั้งใจจะปฏิบัติการให้เหมาะสมแก่กาลเทศะก็ได้

หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

จะเห็นได้ว่า ร.ท. ณ เณร จะต้องถูกหลวงพิบูลฯ ช่มชู้ให้เลิกสงบความโจมตี เขาเสีย จึงทำให้หนังสือพิมพ์ชุมชนของ ร.ท. ณ เณร ต้องหยุดกิจการไปชั่วคราว เพราะ มิฉะนั้นหนังสือพิมพ์ดังกล่าวก็ควรจะไปออกไปตามปกติ โดยหลีกเลี่ยงสงบความโจมตีหลวงพิบูลฯ เสีย แต่การหยุดกิจการเป็นเสมือนการลงโทษทางหนึ่งต่อหลวงพิบูลฯ จะทำให้ ร.ท. ณ เณร เกิดความหวาดเกรง ถึงจะเห็นได้จากตอนไปนำตัว ร.ท. ณ เณร มาพบที่โรงกำลั้งทหารไป เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็มีเหตุผลเพื่อจะทำให้ปรักษของหลวงพิบูลฯ เกิดความหวาดหวั่นในอำนาจ และอิทธิพลของเขานั่นเอง

ร.ท. ณ เณร ตาละลักษณ์ ต่อมาได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด พระนคร ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ และต่อมาได้สงบความโจมตี หลวงพิบูลฯ อีกว่าในการประชุมลับ เพื่อเลือกคณายกรัฐมนตรี ต่อจากพระยาพหลฯ ปรากฏว่าสภาลงคะแนนให้พระยาทรงฯ ๓๗ คะแนน แต่ให้หลวงพิบูลฯ ๕ คะแนน การแสดงความลบหลู่ต่อหลวงพิบูลฯ ดังกล่าวประกอบกับกร ที่ ร.ท. ณ เณร เป็นผู้ที่ยอมรับถ้อยและยกย่องพระยาทรงฯ อยู่ด้วย จึงทำให้ ร.ท. ณ เณร ถูกจับกุมตัวเป็นผู้ต้องหาในคดีกบฏ และถูกศาลพิเศษตัดสินประหารชีวิตในที่สุด

๑๓) พลโท พระยาเทพหัสดินทร์ อดีตแม่ทัพไทยในกองทหารอาสาไปรบสงคราม โลกครั้งที่ ๑ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร กับประธานสภาผู้แทนฯ พระยา-เทพหัสดินทร์ นั้น ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็ได้ถูกจับตา มองจากคณะราษฎรด้วยความไม่ไว้วางใจ โดยสงสัยว่าพระยาเทพฯ จะเอาใจฝักใฝ่ในพวก ราชวงศ์และพระปกเกล้าฯ แต่ไม่มีหลักฐานใด ๆ พระยาเทพฯ เคยต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยว ข้องกับ น.อ. พระยาศรารักษ์วานิช ซึ่งเป็นนักโทษกบฏในคดีกบฏบวรเดช โดยสำนักงานโฆษณา การได้พบว่า หนังสือพิมพ์ "นบธรรมนุษย์" ได้ลงข่าวเกี่ยวแก่เรือนจำมณฑลโทษว่าพระยาศรารักษ์ฯ นักโทษคดีกบฏบวรเดช ได้ส่งเอกสารไปให้พระยาเทพหัสดินทร์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร จึงได้แจ้งให้ทางกรมราชทัณฑ์ทราบ ทางกรมราชทัณฑ์จึงมีหนังสือไปตามผู้บัญชาการเรือนจำ-มณฑลโทษว่า ขอให้สอบสวนว่า เรื่องดังกล่าวเป็นจริงหรือไม่ และขอความในหนังสือที่พระยา ศรารักษ์ฯ ส่งมีว่าอย่างไรด้วย แต่ต่อมาผู้บัญชาการเรือนจำฯ ได้มีจดหมายลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน

๒๔๗๗ ที่ ๔๔๕/๑๗๕ ถึงอธิบดีกรมราชทัณฑ์ มีความว่า น.ช.เลื่อน (พระยาศรภักย์) ต้องคุมขังอยู่ทางกรมทัณฑ์โทษนี้ ไม่ปรากฏว่าส่งจดหมายไปให้พระยาเทพหัสดินทร์เลย

ข้าวกังกล่าวถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานว่าพระยาเทพฯ ได้ติดต่อกับพระยาศรภักย์ แต่ทางคณะกรรมการก็ได้ไม่ไว้วางใจพระยาเทพฯ มากยิ่งขึ้น โดยเกรงว่าจะไปเข้ากับพวกกบฏบวรเดช ซึ่งนิยมในระบอบกษัตริย์ นอกจากกรณีนี้แล้ว พระยาเทพฯ ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีกบฏล้มรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ.๒๔๗๗ อีกด้วย โดยในการพิจารณาคดีกบฏนายโดง สุวรรณทัต กับพวก ๑๓ คน เป็นจำเลยต่อศาลไปรษสภา พยานโจทก์ ๒ คน คือ จำโทวิทลี กับนายวัลลภ ได้ให้การสอดคล้องกันว่า ก่อนที่พยานจะได้ทราบเรื่องนี้ เนื่องจากนายโดง สุวรรณทัต ได้มาเกลี้ยกล่อมบอกเล่าแผนการที่คิดจะเป็นกบฏกลางรัฐบาลนี้ พยานทั้ง ๒ เคยเข้าประชุมกับพวกจำเลยหลายครั้ง จนทราบว่าหัวหน้าของพวกจำเลยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หลายคน จำเลยได้เคยระบุนามหัวหน้าผู้ก่อการกบฏให้พยานทราบ คือ พระยาเทพหัสดินทร์ เป็นหัวหน้าฝ่ายบู๊ กับมีข้าราชการทหารนอกราชการอีกหลายคนเป็นผู้ช่วย มีพระอาสาสงคราม เป็นต้น ส่วนหัวหน้าฝ่ายบุ๋นนั้นคือ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี นอกจากนี้จำเลยยังอวดอ้างว่ามีสมัครพรรคพวกมากมาย พร้อมทั้งปืนกล ปืนสั้น หลายพันกระบอก ความมุ่งหมายฝ่ายจำเลยจะมาชวนพยานให้เป็นพวกด้วยนี้ เนื่องจากพยานมีความรู้ทางช่างเครื่องบิน เพราะแผนการของจำเลย ตั้งใจจะโจมตีวังปารุสวันโดยทางเครื่องบิน และคิดจะประหารรัฐมนตรีบางคน

การให้การของพยานโจทก์ทั้งสอง ทำให้พระยาเทพหัสดินทร์ และเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ต้องตกอยู่ในข่ายสงสัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยในวันที่ ๒ กันยายน ๒๔๗๗ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ไปตรวจค้นบ้านพระยาเทพหัสดินทร์ที่บ้านตำบลพญาไท และในการครั้งนี้ได้เอกสารบางฉบับ ส่วนการไปค้นบ้านเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ไม่ได้อะไรเลย พระยาเทพฯ จึงรอดพ้น

^๑ กงจดหมายแห่งชาติ กรมศิลปากร ที่ มท.๔.๔.๑/๑๔ กลองที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๘.

^๒ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง. ฉบับประจำวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗.

^๓ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง. ฉบับประจำวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗.

ไม่ต้องตกเป็นผู้อยู่ในคุกอีกแล้ว แต่ก็ไม่ได้ทำให้ฝ่ายรัฐบาลโดยเฉพาะหลวงพิบูลฯ ว่างใจมากนัก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยาเทพหัสดินทร์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎร และได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎรจังหวัดพระนคร ซึ่งในการที่พระยาเทพฯ ลงสมัครไปเลือกตั้งนี้ เซอร์โจชยา กรอสบี ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

"พระยาเทพฯ ได้รับการสนับสนุนจากพระปกเกล้าฯ ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนฯ ซึ่งพระยาเทพฯ ได้บอกเป็นนัยนองว่าเขาหวังที่จะดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองในวันหนึ่งข้างหน้า"

หลังจากพระยาเทพฯ ได้เป็นตัวแทนราษฎรแล้ว ก็ได้ตั้งกระทู้ถามรัฐบาลในเรื่องการไขหนังสือ An Outline for Boy and Girls and Their Parents ในโรงเรียนรัฐบาล โดยกล่าวหาว่าหนังสือนี้กล่าวถึงลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงใคร่ขอทราบว่ามีใครเป็นผู้ส่งเข้ามาและเหตุไฉนรัฐบาลจึงปล่อยให้ไขเป็นบทเรียนได้ ฯลฯ^๒ แต่ประธานสภาฯ ได้สั่งระงับการอภิปรายในเรื่องนี้ทันที ต่อมารัฐบาลได้ตั้งข้อหาพระยาเทพหัสดินทร์ฯ ว่าเป็นกบฏและได้ทำการจับกุมตัวไว้เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๗ โดยถูกฟ้องว่ากระทำความผิดกฎหมายพระราชบัญญัติจัดการป้องกันรัฐธรรมนูญ โดยศาลชั้นต้นได้ระบุโทษจำคุกไว้ว่า ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๔๗๗ ถึงวันที่ ๗ กันยายน ๒๔๗๗ จำคุกกับพวกได้สมคบกันทำเอกสารมีข้อความใส่ร้ายรัฐบาลว่าดำเนินการปกครอง ไปในทางคอมมิวนิสต์และว่ารัฐบาลไม่สามารถปราบปรามโจรผู้ร้ายหมกบังผู้ร้ายที่จะดำเนินเศรษฐกิจของราษฎรให้ขึ้นตัว และรัฐบาลเก็บภาษีจากราษฎรเอาเงินไปใช้ในทางป้องกันอำนาจตน ทั้งจับจ่ายใช้สอยเงินโดยหาหลักฐานไม่ได้ รวมทั้งเผยแพร่เอกสารแก่คนทั้งหลาย และได้ชักชวนประชาชนพากันไปใช้กำลังบังคับให้รัฐบาลลาออกอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และยังได้ทำเอกสารหลายฉบับ โดยมีเจตนาเพื่อ

^๑ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ.FO.371/17175, The Political Situation in Siam.

^๒ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง, ฉบับประจำวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗.

- ๑) ให้บังเกิดความเกลียดชัง คุ้มกันรัฐบาล หรือราชการแผ่นดิน
- ๒) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยใช้กำลังบังคับ
- ๓) ให้เกิดความไม่พอใจและกระด้างกระเดื่องในหมู่คนทั้งหลาย ซึ่งอาจเกิดเหตุร้ายในแผ่นดิน และ
- ๔) ให้ประชาชนเสื่อมความนิยม หรือหวาดหวั่นต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น ศาลพระราชอาญาจึงได้ไต่สวนและตัดสินให้จำคุกจำเลยมีกำหนด ๒ ปี ต่อมา พระยาเทพหัสดินทร์ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาว่าจำเลยไม่มีความผิดจึงพิจารณาปล่อยตัวจำเลยไป อัยการยื่นฎีกาคัดค้านศาลอุทธรณ์ กรมการศาลฎีกาพิจารณาตามส่วนคำพิพากษาโดยละเอียด มีความเห็นสอดคล้องต้องกันตามหลักกฎหมายว่าจำเลยยังไม่มีความผิดตามข้อหา จึงสั่งฎีกาของโจทก์ ปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไป^๒ ถึงแม้ว่าพระยาเทพฯ จะหลุดพ้นจากการกล่าวโทษของรัฐบาลได้ แต่ก็มีผลทำให้พระยาเทพฯ กลายเป็นบุคคลที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐบาล โดยเฉพาะกับหลวงพิบูลฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมในขณะนั้น ดังนั้นการเคลื่อนไหวของพระยาเทพฯ จึงตกอยู่ในสายตาของสายลับและตำรวจสันติบาลอยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อจะมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งพระยาเทพฯ ได้ตัดสินใจจะลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งก็ได้มีผู้ที่คิดปองร้ายต่อพระยาเทพฯ ซึ่งพระยาเทพฯ ก็ได้ทำหนังสือร้องเรียนต่อ น.ค.หลวงธำรง-นาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีมหาดไทย เพื่อขอความอารักขา เพราะทราบมาจากพระภิกษุองค์หนึ่งว่ามีนายตำรวจคนหนึ่งมาขอรุกนํ้ามนต์ แล้วไปพบกับพระภิกษุองค์นั้น ซึ่งได้นำมาบอกกับพระยาเทพฯ ภายหลังว่า นายตำรวจผู้นั้นบอกว่าจะกำจัดพระยาเทพฯ ให้โลกอนดินเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๐ นอกจากนี้พระยาเทพฯ ยังได้แจ้งควยว่า เวลาจะไปทางไหนก็มักจะมีจามรุษคอยสอดส่องและสกกรอยไปเสมอ ซึ่งเป็นการเสียสิทธิและอิสรภาพในตัวเป็นอย่างมาก ซึ่งทางหลวงธำรงฯ

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘.

^๒ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คดีดำที่ ๓๕๔๘ พ.ศ. ๒๔๗๘, กคดีแดงที่ ๒๗๕๒ พ.ศ. ๒๔๗๘.

โดยอมรับและแจ้งให้พระยาเทพา ทราบด้วยวาจาว่า การที่มีคำรวจคอยติดตามพระยาเทพา นั้น เป็นการกระทำเพียงครั้งคราวเท่านั้น และที่ทางการตำรวจจัดใหม่ขึ้นก็เพื่อเป็นการคุ้มครองให้ความปลอดภัยต่อพระยาเทพา เช่นเดียวกับที่ให้การคุ้มครอง นายเลียง ไยภบาล ที่ได้ตั้งกรมตามเรื่องการซื้อขายที่ดินพระคลังข้างที่^๑ ต่อมาเมื่อถึงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๘๑ พระยาเทพา ก็ถูกจับกุมอีกครั้งในข้อหาติดกอบการกบฏ ซึ่งในครั้งนั้นพระยาเทพา ถูกศาลพิเศษ คัดสินลงโทษประหารชีวิต แต่ลดโทษลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต นับว่าหลวงพิบูลฯ ได้จัดการลงโทษพระยาเทพา ได้สำเร็จในศาลพิเศษหลังจากที่ไซศาลธรรมคามาแล้วไม่สำเร็จ

๑๔) พระยาอุคตพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ อดีตรัฐมนตรีมหาดไทยในสมัยรัฐบาลพระยาพหลฯ ชุดที่ ๔ (๒๔ มิถุนายน - ๒๕ ธันวาคม ๒๔๗๖) ตกเป็นผู้ต้องสงสัยเนื่องจากเคยร่วมอยู่ในคณะเสนาบดีของพระปกเกล้าฯ มาก่อน จึงถูกคณะราษฎรสงสัยว่าจะแฝงใจในระบอบกษัตริย์ ต่อมาในสมัยที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทย ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการจับกุมผู้ต้องหาในคดีกบฏบวรเดช ซึ่งพระยาอุคตฯ ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลที่ไซศาลพิเศษตัดสินกบฏโดยไม่เป็นธรรม และได้สั่งการให้ผู้ต้องหาคดีกบฏบวรเดชบางคนได้รับการผ่อนปรน นอกเตียงผ้าใบในคุกได้ โดยพระยาอุคตฯ เป็นผู้ซื้อเตียงผ้าใบส่งไปให้เอง รวมทั้งให้ทุนทรัพย์ส่วนตัว สั่งทำบิณฑบาตไปแจกผู้ต้องหาเหล่านั้นถึงในคุก การกระทำดังกล่าวของพระยาอุคตฯ ทำให้คณะราษฎรไม่พอใจและเกิดไม่ไว้วางใจพระยาอุคตฯ อีกต่อไป ซึ่งในสมัยที่ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่จึงไม่มีชื่อพระยาอุคตฯ และในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ รัฐบาลหลวงพิบูลฯ ก็ได้สั่งจับพระยาอุคตฯ มาด้วย

๑๕) ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์ ผู้ต้องหาในคดีกบฏซึ่งถูกจับในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เคยตกเป็นผู้ต้องหาในคดีกบฏบวรเดชมาแล้ว โดยก่อนกบฏบวรเดชรับราชการเป็นร้อยโทประจำกองบินน้อยที่ ๑ โลกกระเทียม^๓

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง. ฉบับประจำวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

^๒ ไทยน้อย, ๕๐ บุคคลสำคัญ (พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๐๑), หน้า ๒๖๔.

^๓ จำลอง อธิธิรงค์, ละครการเมือง (ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕๔.

๑๖) พ.ศ.หลวงสงครามวิจารณ์ (มุล ไวสืบขาว) ผู้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงตายขณะที่กำลังจะนำตัวจากปัตตานีเข้ากรุงเทพฯ ก็เคยตกเป็นผู้ต้องหาในคดีกบฏบวรเดช ในขณะที่รับราชการอยู่ในกองหนุน กองบัญชาการทหารบกกรุงเทพฯ แต่ศาลไต่ถามฟ้องปล่อยตัวไปในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๔๙๗ แต่กลับมาถูกจับอีกครั้งและเสียชีวิตไป^๑

๑๗) ร.ต.บุญมาก ฤทธิสิงห์ ประจำกองพันทหารม้าที่ ๘ นครสวรรค์ถูกจับในคดีกบฏบวรเดช โดยถูกคณะกรรมการศาลพิเศษยื่นฟ้องร่วมกับ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ และในที่สุดศาลพิเศษ พ.ศ.๒๔๙๖ ได้ตัดสินจำคุก ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ ตลอดชีวิตในข้อหาสมคบกันก่อการกบฏต่อรัฐบาล ส่วน ร.ต.บุญมาก ฤทธิสิงห์ หลีกฐานไม่พอฟ้อง จึงถูกปล่อยตัวไป^๒ แต่กลับมาถูกจับอีกครั้งในปี พ.ศ.๒๔๘๑

๑๘) ร.อ.ชลอ เอมะศิริ ถูกจับกุม เพราะต้องสงสัยว่าจะก่อการกบฏ มีความเกี่ยวข้องกับ พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ โดยมีศักดิ์เป็นหลาน เมื่อ พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ ถูกเนรเทศไปอยู่ปีนัง ผู้ที่ใกล้ชิดกับพระยาฤทธิอัคเนย์ ก็ถูกต้องสงสัยไปด้วย

๑๙) นายระเอบ ไชยสุต หัวหน้าแผนกกองทะเบียน กรมที่ดิน และโลหกิจ กระทรวงเกษตรราชการ ผู้ต้องหาอีกคนหนึ่ง ต้องสงสัยเพราะเคยอาศัยอยู่ในบ้านของพระยาฤทธิอัคเนย์ มาก่อน

✓ ชอกล่าวหาต่อจำเลยและการพิจารณาคดีของศาลพิเศษ

✓ หลังจากการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาโทษของจำเลยทั้งหมดแล้ว อัยการศาลพิเศษได้นำสำนวนคำฟ้องจำเลย รวมทั้งหมด ๑๔ สำนวน ขึ้นฟ้องต่อผู้พิพากษา ในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๒ โดยแยกออกเป็น ๑๔ เรื่อง ดังนี้^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๖.

^๓ คำพิพากษาศาลพิเศษ ๒๔๘๒ คดีคำที่ ๑ ถึง ๑๔ พ.ศ.๒๔๘๒, คดีแดงที่ ๑ ถึง ๑๔ พ.ศ.๒๔๘๒.

๑. ระหว่างอัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับนายลี บุญตา ที่ ๑ นายพันโท พระสุวรรณี (วร กิ่งสวร) ที่ ๒ จำเลย
๒. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายร้อยโท ณ เฌร ศาละลักษณ ที่ ๑ นายละมัย แจ่มสมบุรณ์ ที่ ๒ นายมณี มติวัตร ที่ ๓ จำเลย
๓. ระหว่างอัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายคาบ พวง พลนาวิ จำเลย
๔. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายพลโท พระยาเทพหัสดิน (ผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ที่ ๑ นายร้อยโท เผ่าพงษ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ที่ ๒ นายคาบผูกพันธุ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ที่ ๓ นายร้อยตรี บุญมาก ฤทธิสิงห์ ที่ ๔ นายพันโท พระสุวรรณี ที่ ๕ นายร้อยเอก ทาว บุญยเสฐ ที่ ๖ จำเลย
๕. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ พระราชญาติรักษา (ประกอบ บุญนาค) จำเลย
๖. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับนายพันเอก พระยาสุรศักดิ์เสนา (โต๊ะ ภมรพล) จำเลย
๗. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายร้อยเอก หลวงภักดีภูมิภาค (คุ้ม รัตนานู) ที่ ๑ นายร้อยเอก ชุนประสิทธิ์สินธวาคม (เลียบ ทองตระหง่าน) ที่ ๒ นายร้อยเอก เพชร สุขสว่าง ที่ ๓ นายร้อยเอกชลอ เอมะศิริ ที่ ๔ นายร้อยโท เจือ เอี่ยมกะบุช ที่ ๕ หลวงสิริราชทรัพย์ (ไชย โมรากุล) ที่ ๖ นายถนอม โภชนพันธุ์ ที่ ๗ จำยง (เลื่อน วิจารณ์-บุตร) ที่ ๘ นายทอง ช่างชาฎกุล ที่ ๙ จำเลย
๘. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับนายพันเอก หลวงมหิทธิโยธี (สุ้ย ยุกตเสวี) ที่ ๑ นายพันตรี ชุนชิปปัจฉนิก (จิต มุลรัษฎ) ที่ ๒ นายร้อยเอก ชุนรณมัยพิศาล (บุญรอด ไทย-ใหม่) ที่ ๓ จำเลย
๙. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนจันทนเรนทร ที่ ๑ นายเพิ่ม เพื่อนพิภพ ที่ ๒ จำเลย
๑๐. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายพลตรี หม่อมเจ้าวงศ์นิรชร เทวกุล ที่ ๑ นายร้อยตำรวจเอก น้อม เทวกุลปต์ ที่ ๒ จำเลย

๑๑. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ พระยาวิจิตรสรไกร (เอี่ยม ชัมพานนท์) ที่ ๑ นายยันต์ วินิจฉัยภาค ที่ ๒ ชุมนิพนธ์ประศาสน์ (อุท วังศักรุช) ที่ ๓ นายแป๊ะ แสงไชย ที่ ๔ จำเลย

๑๒. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายพันเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์) ที่ ๑ นายร้อยเอก ชุณคล์พลพจน์ (คลี่ สุนทรารุณ) ที่ ๒ นายพันตำรวจตรี ชุณนาม นฤนาท (นาม ประดิษฐ์นันท์) ที่ ๓ นายพันตรี หลวงไววิทย์สร (เสงี่ยม ไววิทย์) ที่ ๔ นายพันตรี หลวงอภิบาลภูวนารถ (สังข์ นาคะวิจนะ) ที่ ๕ จำเลย

๑๓. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับพระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว.ประยูร อิศรศักดิ์) ที่ ๑ พระยาสุเทพภักดี (ดี เคะระ) ที่ ๒ พระยาวิภาภักดี (หอมจันทร์ สว่างสมบุญณ) ที่ ๓ นายพันเอก พระสิทธิเรืองเศรพล (แสง พันธุ์ประภาส) ที่ ๔ จำนายสิบตำรวจ แมน เลิศราวี ที่ ๕ นายร้อยเอก หลวงประจัญ สิทธิการ (บัว สุคะระ) ที่ ๖ นายโชติ คุ้มพันธุ์ ที่ ๗ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ที่ ๘ จำเลย

๑๔. ระหว่าง อัยการศาลพิเศษ โจทก์ กับ นายร้อยเอก จรัส สุนทรภักดี ที่ ๑ นายร้อยโท แสง วัชระศิริ ที่ ๒ นายร้อยโท บุญลือ โทกระแสร์ ที่ ๓ นายร้อยโท สัย เกษจินดา ที่ ๔ นายร้อยโท เสริม พุ่มทอง ที่ ๕ จำเลย

คดีทั้ง ๑๔ ส่วนนี้ ศาลได้พิจารณารวมกัน ๑๓ ส่วน แยกพิจารณา ๑ ส่วน แต่เนื่องจากคดีทั้งหมด เป็นมูลกรณีเดียวกัน เพื่อความสะดวก ศาลพิเศษจึงสั่งการให้รวมการพิจารณาคดีกันทุกส่วนที่อัยการศาลพิเศษรับจากทางการตำรวจสันติบาล รวมเข้าเป็นส่วนเดียวกันเพื่อพิพากษารวมกันทั้ง ๑๔ ส่วน ซึ่งในกรณีนี้ จำเลยเป็นอันมาก เช่น พระยาเทพหัสดิน พระสุรรมชิต และหลวงสิริราชทรัพย์ ได้คัดค้านอย่างแข็งแรง โดยอ้างว่าการพิจารณาเช่นนั้นเป็นการผูกมัดจำเลยยิ่งขึ้น ทั้งที่ได้ตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาจำเลยเป็นการเฉพาะแล้ว จำเลยซึ่งตกอยู่ในฐานะเจ้านายอมหวังบารมีของศาลพิเศษเป็นที่พึงอย่างแน่นแฟ้น จึงขอความกรุณาให้คำเนินคดีเป็นราย ๆ ไป เพื่อความสะดวกแก่การต่อสู้คดีอย่างอิสระเท่าที่ฐานะศาลพิเศษจะมีให้ได้ แต่ในที่สุด

ศาลพิเศษก็ไม่ยินยอมตามคำขอของจำเลย ดังกล่าว โดยทำการพิจารณาพิพากษารวมกันไป ทั้ง ๑๔ ส่วนวน โดยให้เหตุผลว่า เพื่อความสะดวกของศาลและจำเลย โดยเห็นว่าคดีทั้งหมด เกิดขึ้น ในกรรมและวาระเดียวกัน^๑

ในการฟ้องร้องแก่จำเลย โดยโจทก์คืออัยการศาลพิเศษ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลมีใจความ ต่อกันว่า นับตั้งแต่วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้มีบุคคลคณะหนึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ ทหาร พลเรือน ตำรวจ และราษฎร บางคน ได้สมคบกันเป็นกบฏของสมุญคน และศาสตราจารย์ โดย เจตนาล้มล้างรัฐบาล เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยจากระบอบรัฐธรรมนูญให้ เป็นอย่างอื่น ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะบุคคลดังกล่าวได้บังอาจใช้กำลังยึดการ ปกครอง จนถึงใจอำมาตย์ตบกับรัฐบาลในที่สุดรัฐบาลได้ใจกำลังปราบปรามพวกกบฏพ่ายแพ้ไป และได้ทำการจับกุมพวกกบฏฟ้องร้องลงโทษไปแล้วก็มี ที่หลบหนีไปอยู่นอกประเทศไทยก็มี ที่ ปรากฏมีหลักฐานมีมูล แต่ยังไม่ได้อฟ้องร้องก็มี ที่แม้แต่เพียงพฤติกรรมแวดล้อมยังไม่ได้อทำการจับ กุมก็มี ความพะงองอาจของบุคคลคณะนั้น ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวแล้วหาได้ยุติ ลงไม่ ยิ่งคงดำเนินการกบฏอยู่เสมอ โดยมีแผนการหลายอย่าง เช่น เกิดกบฏทหาร และ พลเรือนเพื่อใจกำลังบังคับลอบทำร้ายบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล ส่อเสียดให้เกิดการแตกراء ขึ้นในหมู่คณะรัฐบาลเดียวกัน ยุยงส่งเสริมเกิดกบฏให้ข้าราชการ ทหาร พลเรือน และราษฎร ให้เกลี้ยขันธ์เข้าใจผิดต่อคณะรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการที่จะยึดอำนาจ และเปลี่ยนการปก- ครองของประเทศไทยนั่นเอง ^๒ X

๑. ชอกลงวานนายลี บุญตา และนายพันโท พระสุรฉัตร

ความคำฟ้องของโจทก์ โดยอ้างพยานโจทก์คือ นายคำ ภูศรี ม.ร.ว. ประยูร วรรัตน์ นายร้อยตรี ผล สมงาม นายเชิงคำ แซ่วัน พ.ศ.ค. หลวงแผ้ว พาลชน ซึ่งให้การว่า เมื่อวันที่

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒.

^๒ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เล่มที่ ๔/๒๔ เรื่อง คำพิพากษาคดีกบฏ ๒๔๘๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เวลาราว ๑ นาฬิกา พระสุรรมชิต กับ พ.ต.หลวงสงครามวิจารณ์ (ถูกยิงตายขณะที่ตำรวจนำตัวจากป้อมคานีเข้ากรุงเทพฯ) ได้ไปรับประทานอาหารที่ร้านนายเซ็งคำ สักครู่หนึ่ง นายลี ได้เข้าไปรับประทานอาหาร ม.ร.ว.ประยูร ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ ณ ที่นั้น ไฉน พระสุรรมชิตพูดกับ นายลีว่า เรื่องที่พูดไว้ต้องทำให้สำเร็จจะเลี้ยงคุณตลอดชีวิต นายลีรับว่าจะพยายามกระทำให้สำเร็จ แล้วหลวงสงครามวิจารณ์จึงพูดกับ ม.ร.ว.ประยูร ว่าเรื่องที่สั่งไว้ ต้องทำให้สำเร็จ ทำอะไรขอให้พร้อมใจกันและต้องทำจริง ๆ ทำอย่างเด็ดขาด ความกล้าหาญ หมายความว่าผืนใจหรือหัวใจจึงจะเป็นผลสำเร็จ ตายก็ตายด้วยกัน ถ้าไม่ตายเงินทองมาเอง... ต่อมา หลวงสงครามวิจารณ์ได้ขับรถยนต์ไปส่ง ม.ร.ว.ประยูร ที่วังปารุสกวัน ครั้นถึงหน้าวัด เบญจมาภิตร์ หลวงสงครามวิจารณ์ ได้ควักห้อยยื่นให้ ม.ร.ว.ประยูร ๑ ห้อย สั่งให้ใส่ลงใน อาหารเพื่อให้พระยาพหลฯ รับประทานในคืนนั้น แต่ ม.ร.ว.ประยูร ได้ทิ้งห้อยนั้นเสียที่คลอง เเม่งแสง โดยไม่มีกำลังจะทำแก่พระยาพหลฯ ตามคำสั่งของ หลวงสงครามวิจารณ์ได้.... ส่วน ผู้ต้องหาคือ นายลี และพระสุรรมชิต อ้างตัวเป็นพยาน โดยนายลีเบิกความว่า ได้อยู่กับ หลวงพิบูลฯ มา ๗ ปีแล้ว หลวงพิบูลฯ เป็นคนใจคอดี ไม่เคยคุกคามว่าจำเลยแต่อย่างใด วันเกิดเหตุได้ ยิงหลวงพิบูลฯ ๒ นัด จริง... แต่การที่ยิงนั้นเมา และไม่ได้ตั้งใจจะยิง และพระสุรรมชิตเบิก ความว่า ตามวันเวลาดังกล่าวที่พยานใจทักกล่าวหาานั้น เขาได้ไปที่ร้านนายเซ็งคำไม่ และในเดือน พฤศจิกายน ๒๔๘๑ เวลาค่ำ จำเลยได้อยู่ที่ร้านของจำเลยเสมอ เมื่อออกจากร้านแล้วก็กลับบ้าน แต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ จำเลยจำไม่ได้ว่าจะอยู่ที่ร้านหรือไปกับใครไม่ทราบ

ต่อมาหลังจากศาลได้พิจารณาโจทก์ จำเลยโดยตลอดแล้ว เห็นว่าข้อแก้ตัวของนายลี ไม่มีน้ำหนัก และไม่สมด้วยเหตุผล ส่วยพยานหลักฐานของพระสุรรมชิต ที่นำสืบมานั้นก็ไม่ยืนยันแน่นอนว่า วันไหน และเวลาใด พระสุรรมชิตอยู่ที่ไหน จึงไม่สามารถหักล้างหลักฐานพยานโจทก์ได้ คดีจึงเป็นอันฟังได้ว่า นายลีได้รวมคิดกับพระสุรรมชิต ยิงหลวงพิบูลฯ โดยสัญญาเจตนาจะให้ถึงแก่ ความตายจริง

๒. ขอลงอาญาพระยาเทพหัสดิน นายร้อยโทเผ่าพงษ์ นายคาบ ผุคพันธ์ นายร้อยตรีบุญมาก กุศล-
สิงห์ นายร้อยเอก คาว บุญเสงู

ตามคำฟ้องของโจทก์ โดยอ้างพยานโจทก์คือ นายผาค ยมานนท์ นายชั้น มั่นมโน ซึ่งให้การว่า เมื่อกลางปี พ.ศ.๒๔๔๑ ร้อยโทเผ่าพงษ์ นายคาบ ผุคพันธ์ ร.ต.บุญมาก ได้ไปหานายชลอ นายกระวี และว่าจ้างให้นายชลอ ไปดักยิงหลวงพิบูลฯ ที่เชิงสะพานมัชวาท หลังจากหลวงพิบูลฯ กลับจากการประชุมที่กระทรวงกลาโหม ในวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๔๑ ในเวลา ๑๘.๐๐ น. ซึ่งในวันดังกล่าว นายชลอจะยิงแต่ยิงไม่ทัน เพราะรถยนต์ของหลวงพิบูลฯ แล่นเร็วเกินไป ส่วนพระยาเทพหัสดิน นั้น พยานโจทก์คือ ร้อยโท จิต ไทยอุบล อาชีพทันตแพทย์ ได้ให้การว่า ชอบพอกับพระยาเทพฯ มานานแล้ว พระยาเทพฯ เคยให้ค่าพันเสมอ ในต้นเดือนมกราคม พ.ศ.๒๔๔๑ พระยาเทพฯ ให้คนไปตามไปที่บ้าน เมื่อไปถึงพระยาเทพฯ ได้พูดกับพยานว่าหลวงพิบูลฯ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่นี้ เป็นเสมอศิษย์พระยาทรงสุรเดชเท่านั้น ถ้าได้พระยาทรงฯ มาเป็นนายกรัฐมนตรีแล้วจึงจะเหมาะสม. ต้องคิดกำจัดคนสำคัญเสียให้หมด ถ้าทำโดยวิธีกำจัดไม่สำเร็จก็จงใจกำจัดบ้าง... แล้วพระยาเทพฯ ได้ชวนพยานเข้าร่วมเป็นพวกด้วย ส่วนพยานโจทก์อีกปากคือ นางสง ศรีพันธ์ อาชีพหมอกุ ได้ให้การว่า จานายสืบคำรวจแมน เลิศราวี จำเลยอีกคนหนึ่ง ได้พาพยานไปถวายมือให้พระยาเทพฯ พยานได้ยินจานายสืบคำรวจแมนพูดกับพระยาเทพฯ ว่า ที่ต้องการมากที่สุด คือ หลวงพิบูลฯ และหลวงฮุกุลย์ฯ ทั้ง ๒ คนนี้ต้องจับฆ่าเสีย และพระยาเทพฯ ได้พูดว่า หลวงพิบูลฯ และหลวงฮุกุลย์ฯ แสดงอำนาจมาจากภายนอก สำหรับนายร้อยเอก คาว บุญเสงู นั้น พยานโจทก์คือ นายชั้น แซ่โจ้ว ได้ให้การว่า เมื่อราวกลางปี พ.ศ.๒๔๔๑ ได้ไปติดต่อกับ ร.อ.คาว เพื่อขอให้ช่วยเหลือติดต่อกับหน่วยทหาร ในเรื่องที่พยานจะขายไม้ให้แก่กรมกองทหาร ร.อ.คาว ได้พูดกับพยานว่า คอไปพวกคนจีนจะลำบากขึ้น เพราะเวลานี้หลวงพิบูลฯ กับหลวงฮุกุลย์ฯ กำลังกำอำนาจไว้ เคนนโยบายขับไล่ไสส่งชาวจีน ร.อ.คาว จึงสั่งให้จำเลยหาเงินที่มีใจคอเด็ดเดี่ยวกล้าหาญให้สักคนเพื่อเอาไปยิงชิงหลวงพิบูลฯ แต่พยานไม่จัดหามาได้ เพราะกลัวจะมีความผิด

สำหรับการให้การของจำเลยเพื่อแก้คำกล่าวหาของโจทก์นั้น พระยาเทพฯ อ้างตนเป็นพยานเบิกความว่า ไม่เคยรู้จักและพุดจากกันกับ นายสง ศรีพันธ์ จานายสืบคำรวจแมน เลิศราวี

ร.ต.บุญมาก ฤทธิ์สิงห์ นายชลอ ฉายกระวี และร้อยโทจิต ไทยอุบล แต่ประการใด

นายร้อยโท เฒ่าพงษ์ จำเลย อ้างตนเองเป็นพยานเบิกความว่า รู้จักกับ ร.ต.บุญมาก นายชลอ ฉายกระวี ก็ แค่มิแค่นายชลอเท่านั้นที่เคยไปหาจำเลยที่บ้าน นายคาบ ผุคพันธ์ เบิกความว่า ตั้งแต่ปลายเดือนกันยายน ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๔๔๑ จำเลยป่วยเป็นไข้รักษาตัวอยู่กับบ้าน ไม่ได้ไปไหน ร.ต.บุญมาก เบิกความว่า ไม่เคยรู้จักพระสุรธิต ร.อ.คาวและหลวงสงคราม-วิจารณ์ แต่รู้จัก ร.ท.เฒ่าพงษ์ และนายคาบ ผุคพันธ์ เพราะเป็นนักเรียนนายร้อยมาด้วยกัน ร.อ.คาวเบิกความว่า จำเลยไม่เคยรู้จัก นายชั้น แซ่โจ้วเลย

ศาลได้พิจารณายานโจทก์จำเลยแล้ว เห็นว่าหลักฐานพยานโจทก์ ที่นำสืบมาเป็นอันฟังได้แน่ชัดว่า พระยาเทพา ร.ท.เฒ่าพงษ์ นายคาบ ผุคพันธ์ ร.ต.บุญมาก ได้กระทำความผิดจริง พยานจำเลยไม่สามารถหักล้างพยานโจทก์ได้ ส่วน ร.อ.คาว นั้นพยานหลักฐานเท่าที่โจทก์นำสืบมายังเป็นที่สงสัย ไม่แน่ใจว่าได้สมคบกระทำความผิดด้วย จึงควรยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นคุณแก่ ร.อ.คาว จำเลย

๓. ข้อกล่าวหา พ.อ.พระยาสุรศักดิ์เสนา

พยานโจทก์คือ หลวงสมิทิตศัลยยุทธ ได้เบิกความว่า พระยาเทพหัสดินฯ ให้พยานไปพบพระยาสุรศักดิ์เสนา ข้าราชการมณฑลนครราชสีมา แล้วพระยาสุรศักดิ์ ได้พูดกับพยานว่า คิดจะเชิญพระปกเกล้า มาครองราชสมบัติใหม่ และขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ บางมาตราไม่ให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยจะเอาข้อความดังกล่าวข้างต้นยื่นต่อสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาไม่เห็นด้วยก็มีการยึดอำนาจกัน พยานเห็นว่าจะเป็นเรื่องร้ายแรงจึงไปรายงานต่อหลวงพิบูลฯ ส่วนพระยาสุรศักดิ์ฯ อ้างตัวเป็นพยานเบิกความว่า หลวงสมิทิตศัลยยุทธ เข้าไปในบ้านจำเลยจริง แต่ไปพุกขอกู้เงินจากจำเลย ๑๐๐ บาท แต่จำเลยไม่มีให้ หลวงสมิทิตจึงกลับไป

เรื่องเดียวกัน.

๔. ขอล่าหาจ่านายสิบตำรวจแมน เลิศราวี พระยาอุคมพงษ์ เพ็ญสวัสดิ์ พระยาสุเทพภักดี พระสิทธิเรืองเดชพล หลวงประจักษ์สิทธิการ นายโชติ คุ้มพันธ์ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์

ขอล่าหาของ จ่านายสิบตำรวจแมน ตามคำให้การของพยานโจทก์ คือ นางเฮง นายสมบุญ และนายสุ่ม ให้การเบิกความว่า ในราวเดือน กันยายน พ.ศ.๒๔๕๐ จ่านายสิบตำรวจแมน ได้เคยพูดกับพยานว่า การที่จะทำงานสำคัญครั้งนี้ ก็เพื่อพระยาทรงสุรเดช เวลานี้ได้ทำการติดต่อกับทหารไว้หลายเหล่า เช่น ทหารราบ ทหารม้า ทหาร ป.ศ.อ. และได้พูดกันว่าในคราวที่พวกนายสิบก่อการกบฏนั้นเขาได้ร่วมมือด้วยเหมือนกัน หากตำรวจไม่รู้จริงไม่ถูกจับกุม... ต่อมาจำเลยได้บอกว่าในวันทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น จะฆ่าหลวงพิบูลากับหลวงอุคลย์ฯ เสีย โดยเจ็บใจที่หลวงอุคลย์ฯ สั่งให้เขาออกจากตำรวจ ซึ่งเขาได้เล่าเรื่อง ที่ออกจากตำรวจให้พระยาทรงสุรเดชฟังที่เชียงใหม่ ซึ่งพระยาทรงฯ ว่า ที่สั่งให้ออกจากตำรวจนั้นทำไปโดยไม่ยุติธรรม จำเลยได้บอกว่าในวันที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น พระยาทรงฯ จะยกทหารทางเชียงใหม่มาและมีทหารทางปราจีนฯ ร่วมด้วย นอกจากนี้จ่านายสิบตำรวจแมน จำเลยได้ไปหานายเฮง ศรีพันธ์ หมอคู โดยขอให้ถูกข่มขู่สำหรับแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่นายเฮง ตอบว่าไม่ถึง ส่วนหลวงประจักษ์สิทธิการ จำเลยอีกคนหนึ่ง ถูกขุนสิทธิชัยพยานโจทก์ให้การว่า จ่านายสิบตำรวจแมน ได้ชักชวนคนให้เข้าร่วมการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย โดยบอกกับคนว่า มีพระยาทรงฯ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ และหลวงประจักษ์สิทธิการ ร่วมมือด้วย

จ่านายสิบตำรวจแมน ได้อ้างตนเป็นพยานเบิกความว่า นายสุ่มพยานโจทก์ มาหาจำเลยที่บ้านจริง แต่มาเพื่อมาขอให้จำเลยหางานให้ทำ จำเลยได้ไปที่เวียงเชียงใหม่ และเล่าเรื่องที่จำเลยต้องออกจากราชการให้พระยาทรงฯ ฟังจริง แต่ไม่ได้พูดเรื่องแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จำเลยไม่เคยพยานายเฮง ไปคูหมอคูให้พระยาเทพหัสดิน และจำเลยก็ไม่เคยไปบ้านพระยาเทพฯ ด้วย

ศาลได้พิเคราะห์คำให้การพยานโจทก์ จำเลย แล้วเห็นว่า จ่านายสิบตำรวจแมนและหลวงประจักษ์สิทธิการ ได้ร่วมคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยจริง

สำหรับ พ.อ.พระสิทธิเรื่องเคพล นั้น ถูกกล่าวหาตามเอกสารพยานของโจทก์ที่
 คำรวจยึดมาได้ฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๑๐ กันยายน แต่ พ.ศ.ไม่ปรากฏ มีความว่า "เจ้าคุณทรง
 สุรเดช กลับมาแคว้นสุگیر เห็นจะเข้าร่วมมือในคราวนี้ด้วย เวลานั้นอยู่บางซื่อ หมุนี่การพบปะ
 ในพวกคอปพวกจึงเป็นอันว่าต่างคนต่างก็ไม่กล้าพูดอะไรกัน คั้งนี้ น่าจะสันนิษฐานว่า คงจะได้พวก
 ร่วมมือกันมากขึ้นเป็นข้อเสียหายที่พวกกรรบเร่งเร้าให้เจ้าคุณพหลา จักการเรื่องพวกของเขา
 โดยเลื้อคร่อนเกินไป มีข่าวว่าท่านจะลาออก และหลวงพิบูลา ก็จะไปเป็นทูตต่างประเทศ"^๑

เอกสารนี้ไม่มีกรลงนามผู้เขียน แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจค้นได้ที่บ้านพระยาอุคมพงษ์เพ็ญ
 สวัสดิ์ และหลวงเชวงศักดิ์สงคราม พยานโจทก์ เบิกความว่า จำได้ว่าเป็นลายมือของพระสิทธิ
 เรื่องเคพล เพราะพยานเคยเห็นลายมือมาก่อนขณะที่รับราชการเป็นผู้บังคับกองร้อยอยู่ที่โรง-
 เรียนนายร้อยทหารบก และพระสิทธิฯ เป็นผู้บังคับการฯ อยู่ แต่พระสิทธิฯ ไต่ถามกับ ม.ร.ว.
 นิมิตรมงคล นวรัตน์ ในเรื่องนี้ว่า ลายมือในจดหมายนั้นคล้ายคลึงกับลายมือของพระสิทธิฯ แต่
 ส่วนวนคำพูดมิใช่ส่วนวนของพระสิทธิฯ เลย พระสิทธิฯ ไม่เคยเขียนจดหมายถึงพระยาอุคมา
 และพระสิทธิฯ ไม่เข้าใจข้อความในจดหมาย ซึ่งดูเคลือบคลุมยุ่งเหยิง และไม่มีความอันดี
 รวากับส่วนวนของเด็กนักเรียน นอกจากนั้นพระสิทธิฯ ไม่เคยเรียกพระยาทรงสุรเดชว่า "เจ้าคุณ"
 โดยไม่มีความสนิทสนมกันมากพอ จึงได้เรียก "พระยาทรงฯ" ทั้งก่อนหน้าและลับหลัง^๒ นอกจาก
 นี้พระสิทธิเรื่องเคพล ยังได้ถูกกล่าวหาด้วยว่า ก่อนเกิดกบฏบวรเดช ปี พ.ศ.๒๔๗๖ พระสิทธิฯ
 ได้ชักให้หลวงชำนาญยุทธศิลป์ หลวงรณสิทธิพิชัย ฯลฯ ไปประชุมกันที่บ้าน พ.อ.พระฤทธิอัคนัย
 ที่คลองบางกอกน้อย และที่ประชุมได้ตกลงกันที่จะให้เอาพระยาทรงสุรเดช กลับเข้ามาร่วมงาน
 ในคณะรัฐบาล โดยขอร้องคอหลวงพิบูลา ถ้าหลวงพิบูลา ไม่ยอมก็ให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งให้

^๑ พายัพ โรจนวิภาท, ยุคหมิ่นพิพ (สมุทรปราการ : สำนักพิมพ์ สอ เสถบุตร, ๒๕๑๕),
 หน้า ๓๖, และหนังสือพิมพ์ไทยใหม่, ฉบับประจำวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๑.

^๒ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์, "ชีวิตของการกบฏและการตั้งศาลพิเศษ," ใน เบื้อง-
แรกประชาธิปไตย, หน้า ๒๕๕.

หลวงพิบูลฯ เอาพระยาทรงฯ เข้าร่วมงานให้จงได้ ซึ่งการประชุมดังกล่าวนี้พระยาฤทธิฯ ได้ยอมรับว่าทำไปจริง ๆ แต่ได้ยืนยันอย่างหนักแน่นในภายหลังว่า ในการประชุมครั้งนั้นไม่ได้มีการวางแผนเพื่อล้มล้างรัฐบาลเลย และพระยาฤทธิฯ ก็มีได้เป็นผู้คัดท้ายด้วย สำหรับพระสิทธิฯ นั้นมีความสนิทสนมกับพระยาทรงฯ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังรู้จักคุ้นเคยกับจำเลยคนอื่น ๆ เช่น พระยาเทพหัสดิน พระยาอุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ ร.ท. ณ เณร ศาละลักษณ พ.ต.ต. ชุนนามนฤนาถ นอกจากนี้พระสิทธิฯ ยังถูกปรักปรำจากพยานโจทก์คือ นางเฮียง สองสาย และ ร.ท. อาไฟ วัฒนทานนท์ ว่า พระสิทธิฯ ให้ ร.ท. อาไฟ นำเงินไปให้นางเฮียง นำไปให้นายพุ่ม ทับสายทอง ที่ติดคุกกรณียิงหลวงพิบูลฯ อีกด้วย^๒

ในการให้ความเพื่อหักล้าง พยานโจทก์ พระสิทธิฯ ได้อ้างตนเองเป็นพยานเบิกความว่า เอกสารที่ตำรวจค้นได้ที่บ้านพระยาอุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ ไม่ใช่ลายมือของจำเลยและจำเลยไม่เคยรู้จักกับนางเฮียง และนายพุ่ม ไม่เคยใช้ให้ใครนำเงินไปให้นายพุ่ม ตามวันเวลาที่กล่าวหาว่าจำเลยมอบเงินฝากไปให้นายพุ่ม นั้น จำเลยอยู่ที่ประเทศพม่า ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๔๗๗ และไปอยู่ประเทศจีน ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๔๗๘ และกลับพระนครเดือนกุมภาพันธ์ หรือมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงเป็นไปไม่ได้ที่จำเลยจะขอให้พยานนำเงินไปให้นายพุ่มดังกล่าว

เมื่อศาลได้พิจารณาพยานโจทก์ จำเลยแล้วเห็นว่าการจัดการประชุมที่บ้านพระยาฤทธิฯ เป็นพระสิทธิฯ คัดหมายขึ้น และด้วยเจตนาที่จะเชื่อเชิญให้พระยาทรงฯ กลับเข้าร่วมในคณะรัฐบาล เอกสารที่ค้นได้ที่บ้านพระยาอุคมฯ นั้น ก็ได้ความตามหลักฐานพยานโจทก์แล้วว่าเป็นลายมือของพระสิทธิฯ เขียนไว้จริง... ศาลเห็นว่าพระสิทธิฯ จำเลยจึงมีความผิด

ข้อกล่าวหาของพยานโจทก์ต่อพระยาอุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ พยานโจทก์ให้การว่าพบเอกสารที่พระสิทธิฯ เขียนถึงพระยาอุคมฯ ในลิ้นชักโต๊ะเครื่องแป้ง บนตักชั้นบนในห้องนอนของ -

^๑ เส่ท่อน ศุภโสภณ, ชีวิตทางการเมืองของ พ.อ. พระยาฤทธิอุคเนย์, หน้า ๒๑๗.

^๒ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เล่มที่ ๘/๒๔, เรื่องเดิม.

พระยาอุคมา และพยานโจทก์ นายผ่อง ชัยจันทร์ คนขับรถของพระยาอุคมา ได้เบิกความว่า เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๐ หรือต้นปี พ.ศ. ๒๔๕๑ พยานไต่ถามพระยาอุคมา กับพระวุฒินาคภักดิ์ พุคกันว่า พระสิทธิฯ ไต่ถามกับพระยาอุคมา ว่าอย่างไรเสียก็ต้องสำเร็จเพราะกำลังของเรา มีมากกว่า และพระยาอุคมา ได้ให้การเพื่อหักล้างพยานโจทก์ว่า นายผ่องพยานโจทก์เป็นคนขับรถของจำเลยจริง นายผ่อง เคยบอกกับจำเลยว่ามีคนคิดสินบนจะให้ใส่ร้ายจำเลยทางการเมือง แต่ไม่ได้บอกว่าเป็นใคร นายผ่องมักจะขอเงินจำเลยใช้ ถ้าไม่ให้ก็มีกิริยาค่อนข้างโกรธ จำเลยเห็นว่านายผ่องกรรโชกเพื่อจะเอาเงินจากจำเลย นายผ่องเป็นคนเกเร ชอบวิวาทกับคนในบ้าน จำเลยว่ากล่าวติเตียนนายผ่องก็ลาออกจากบ้านไปทันที ส่วนเอกสารที่พยานโจทก์พิสูจน์ว่าเป็นลายมือของพระสิทธิฯเรื่องเคชพลนั้น จะเข้าไปในบ้านของจำเลยอย่างไรไม่ทราบ

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระยาอุคมา จำเลยมีความผิด

ข้อกล่าวหาของพยานโจทก์ ต่อพระวุฒินาคภักดิ์ มีพยานโจทก์คือ นายเต็ก ชื่นชมภู กำนันปึง แก้วมณี นายปลุก รมเศรษฐ และนายแจ่ม คงขวัญเมือง ได้เบิกความตอกกันว่า พระวุฒินาคภักดิ์ ได้โฆษณาชักชวนให้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยจะเอาเจ้าขึ้นปกครองตามเกม และพுகจาติเตียนรัฐบาล พระวุฒินาคฯ จำเลยเบิกความแก้ข้อกล่าวหาโจทก์ว่า ที่พยานโจทก์กล่าวหาไม่เป็นความจริง จำเลยไม่เคยพุกจาติเตียนใส่ร้ายรัฐบาล แต่ประการใด แต่พยานโจทก์คือ นายเต็ก ชื่นชมภู ไม่ถูกกับพระวุฒินาคฯ เพราะนายเต็ก ชอบเล่นการพนัน และพระวุฒินาคฯเป็นคน เข้มแข็งในการจัดการพนัน

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระวุฒินาคฯ จำเลยมีความผิด

ข้อกล่าวหาของพยานโจทก์ ต่อนายโชติ คุ้มพันธุ์ พยานโจทก์ระบุว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ระหว่างที่นายโชติ รับราชการอยู่นั้น ได้กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ จึงได้ถูกเจ้าพนักงานส่งให้ไปอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีกำหนด ๕ ปี นายโชติ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับพระยาทรงสุรเดช มาก ได้แต่งหนังสือขึ้นเรื่องหนึ่งให้ชื่อว่า การปฏิวัติแห่งอาชีพ ขอบุทธิศ

ให้แก่พระยาทรงสุรเดช ได้รู้จักกับพระยาอุคคพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ หลวงวรรณสฤต และขุนคลังพลพจน์
เป็นอย่างดี และพยานโจทก์คือ ส.ค.อ.แจ่ม นันทเลิศ ได้ให้การว่า นายโชติ เคยบอกว่าเมื่อ
เขาได้เป็นรัฐบาลจะสั่งฆ่าพระยาพหลา หลวงอภัยภูยา หลวงประดิษฐา ให้หมด และจะเอาพระ-
ยาทรงฯ เป็นนายกรัฐมนตรี ส่วน นายโชติ คุ่มพันธ์ุ จำเลยได้ให้การเพื่อหักล้างพยานโจทก์ว่า
ไม่ได้พูดเรื่องคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองกับ ส.ค.อ.แจ่ม เลย

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า นายโชติ ได้ร่วมคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย จึง
มีความผิด

ข้อกล่าวหาของพยานโจทก์ คือ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ โจทก์ได้บรรยายฟ้องว่า
เมื่อคราวกบฏบวรเดช ม.ร.ว.นิมิตรมงคลฯ ได้ถูกฟ้องว่าเป็นกบฏ และถูกจำคุกในคราวนั้น คือ
มาได้รับอภัยโทษ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลฯ มีความสนิทสนมกับพระองค์เจ้าหญิง สิริวิทันบุษบง และ
พระองค์เจ้าหญิง จุไรรัตนศิริมาลัย ธิดาของกรมพระนครสวรรค์วรพินิต มาก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ยึดได้จดหมายที่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลฯ เขียนไปถึง พระองค์เจ้าหญิงศิริวิทันบุษบง เกี่ยวกับขอให้
พระองค์เจ้าหญิงศิริวิทันฯ ให้ความช่วยเหลือ ในการพิมพ์หนังสือก๊กฉันทน์นารีของหลวงมหาสิทธิโวหาร
นอกจากนี้ ม.ร.ว.นิมิตรฯ ยังได้ประพันธ์ หนังสือเรื่อง "วันนี้" และ "บุญทำกรรมแต่ง" มีข้อ
ความเสียดสีรัฐบาล และกล่าวหาว่ารัฐบาลเป็นคอมมิวนิสต์ กับได้ติดต่อกับพระยาฤทธิอัคเนย์
และพระยาอุคคพงษ์ เพ็ญสวัสดิ์

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ จำเลยมีความผิด

๕. ข้อกล่าว พ.อ.หลวงชำนาญยุทธศิลป์ ร.อ.ขุนคลังพลพจน์ ขุนนามนฤนาท พ.ต.หลวงไววิทยสร
และ พ.ต.หลวงอภิบาลภูวนารถ

ข้อกล่าวหา พ.อ.หลวงชำนาญยุทธศิลป์ และ ร.อ.ขุนคลังพลพจน์ พยานโจทก์กล่าว
หาว่า หลวงชำนาญฯ ได้ไปประชุมที่บ้านพระยาฤทธิฯ ตามที่พระสิทธิเรื่องเคชพล นัคหมายและที่
ประชุมได้พูดกันถึงเรื่องจะเอาพระยาทรงฯ กลับเข้าร่วมในรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ตำรวจยังได้

พบเอกสารฉบับหนึ่งที่บ้าน ร.อ. ชุนคลี พลพณฑ ในบริเวณโรงเรียนรบเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่พบว่า เป็นร่างจดหมายของชุนคลีฯ ที่เขียนถึงหลวงชำนาญยุทธศิลป์ มีข้อความว่า

"กาลครั้งหนึ่งหลังจากได้ส่งจดหมายฉบับสุดท้ายเรียนไปให้ทราบแล้ว ผมมีโอกาสฟังการพิจารณาเหตุการณ์ เห็นเป็นเรื่องที่สมควรจะเรียนให้ผู้บังคับการทราบ ดังต่อไปนี้

ปัญหา ความประสงค์อันสูงสุดที่เราต้องการจะสำเร็จเป็นผลหรือไม่ ถ้าไม่สำเร็จจะเป็นความขัดขวางของฝ่ายตรงข้ามด้วยวิธีใด อย่างไรบ้าง

ผลการพิจารณา แม้จะปล่อยให้รูปการณ์เป็นไปตามวิถีทางที่เหมาะสมปราศจากการขัดขวางด้วยอุบายคดในข้อ งอในกระดูกแล้ว ไม่มีปัญหาอย่างไรที่จะมาบังคับให้ความประสงค์อันสูงสุดที่เราต้องการนั้น หลุดลอยไปได้ เพราะเราได้รับความเชื่อถือจากคนหมู่มากยิ่งขึ้น

วิธีการที่จะขัดขวาง

- การเพาะกำลังให้เป็นปีกแผ่น
- การลอลวงทุกทาง ทุกแห่ง ทุกคน ฯลฯ
- การยุให้รำ คำให้รั่ว
- การยกตำแหน่งลอยลมให้แก่
- การใช้กำลังบังคับ

ส่วนข้อความหาของ ชุนนามนฤนาถ นั้น พยานโจทก์ จ่านายสิบตำรวจสวัสดิ์ คำสุริยา ซึ่งอดีตเคยเป็นนักเลงที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ในจังหวัดนครปฐมมาก่อน ต่อมาหลังการยึดอำนาจการปกครองในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๖ ชุนนามนฤนาถ ได้เรียกพยานมารับราชการที่กรมตำรวจ ต่อมา ชุนนามฯ ได้พาพยานไปพบ พ.ท. หลวงรณสีหิทธิชัย ที่บ้านพักกรมทหารราบที่ ๔ ท่าพระจันทร์ หลวงรณสีหิทธิฯ ได้พุดกับพยานว่าต้องการยิงหลวงพิบูลฯ หลวงชุกุลย์ฯ ชุนศรีศรากร และ

ขุนปลัดปรบั๊ก เพราะเป็นคอมมิวนิสต์และทรยศต่อชาติ

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พ.อ.หลวงชำนาญฯ กับขุนคลังพลพจน์ และขุนนาม
นฤนาท มีความผิดจริง

ข้อกล่าวหาของพยานโจทก์คือหลวงไววิทยศร โดยนายร้อยตรี อ่ำไพอ วินินทานนท์
พยานโจทก์เบิกความว่า เคยพบหลวงไววิทยศร ที่บ้านพระยาทรงสุรเดช และพระประศาสน์-
พิทยุทธ หลายครั้งหลวงไวฯ ได้เคยพบกับพยานในราวเดือนตุลาคม ๒๔๙๗ ว่า น่าเสียดายที่
พระยาทรงฯ กับพระประศาสน์ฯ ไม่ได้เป็นรัฐมนตรี และว่ารัฐบาลนี้เป็นหุ่น เจ้าคุณพหลฯ เป็น
ตัวหุ่น หลวงพิบูลฯ เป็นคนเชิด หลวงไวฯ เป็นผู้หนึ่งที่จะยอมตายเพื่อพระยาทรงฯ และพระ-
ประศาสน์ฯ จะให้พระยาทรงฯ เป็นนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ครั้งหนึ่งได้พบกับพยานว่า เมื่อ
คราวแข่งขันฟุตบอล โศกไม่เข้าข้างพวกเรา จึงยิงหลวงพิบูลฯ ไม่สำเร็จ ถ้าสำเร็จตามแผน
การแล้ว พระยาทรงฯ จะได้เป็นนายกรัฐมนตรีแน่นอน

ศาลได้พิเคราะห์โดยตลอดแล้วเห็นว่า หลวงไววิทยศร จำเลยมีความผิด

ข้อกล่าวหาของพยานโจทก์คือ พ.ต.หลวงอภิบาลภูวนารถ โดย พ.ต.หลวงสมิทธิ-
ศลยุทธ พยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ พยานมาประชุมที่มณฑลทหาร
บกที่ ๑ พบหลวงอภิบาลภูวนารถ ฯ ถามจำเลยว่า "เจ้าคุณนายกำฯ ได้ลาออกแล้วหรือเห็นใครวะ"
พยานบอกว่า เมื่อคนที่ ๑ ออก คนที่ ๒ ก็แทน หลวงอภิบาลฯ ก็ตอบว่า "ใจได้ไว้วัย" พยาน
เข้าใจว่า คนที่ ๒ หมายถึงพระยาทรงฯ และในการพบกันครั้งต่อมาหลวงอภิบาลฯ ได้พบกับ
พยานอีกว่า ในการจะให้พระยาทรงฯ เป็นนายกฯ จะให้นายของหลวงอภิบาลฯ กับรองจัดการ
พยานเข้าใจว่า นายนั้นหมายถึง หลวงชำนาญยุทธศิลป์ รองหมายถึง หลวงรณสิทธิพิชัย ซึ่งเวลา
นั้นเป็นผู้บังคับบัญชาหลวงอภิบาลฯ และหลวงอภิบาลฯ ยังได้บอกพยานอีกว่าให้เตรียมพร้อมไว้
เพื่อในวันที่จะยื่นหนังสือต่อสภาฯ ขอให้พระยาทรงฯ เป็นนายกฯ หลวงชำนาญยุทธศิลป์จะสั่งให้
ทหารในกองพันต่าง ๆ เตรียมพร้อม ต่อมา พ.ต.หลวงสมิทธิศลยุทธ จึงได้นำความไปร้องเรียน

ให้หลวงพิบูลฯ ทราบ โดยกล่าวหาว่าหลวงอภิบาลฯ ชักชวนคนให้ร่วมมือในการที่จะเชิญพระ-
ยาทรงสุระเขามาเป็นนายกฯ หลวงชำนาญยุทธศิลป์จึงพาหลวงอภิบาลฯ ไปพบหลวงพิบูลฯ และ
หลวงอภิบาลฯ ได้ปฏิเสธขอหา

ศาลได้พิเคราะห์โดยตลอดแล้วเห็นว่า หลวงอภิบาลฯ จำเลยมีความผิด

๖. ข้อกล่าวหา ร.อ.จรัส สุนทรภักดิ์ ร.ท. แสงวันฉวี ร.ท.บุญลือ ไทกระแสน ร.ท.เสริม
พุ่มทอง ร.ท.สัຍ เกษจินดา

จำนายสืบคำรวจ สวัสดิ์ และจำนายสืบคำรวจ เทียนชู คำสุริยา พยานโจทก์ ให้การ
ว่า หลวงวรรณสุทธ ได้บอกกับพยานให้ไปทำการยิงบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล ที่สถานีหัวลำโพง
เนื่องจากในวันนั้นหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และเจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิบดี จะเดินทางไปเฝ้า
พระปกเกล้าฯ ที่อังกฤษ และจะมีบุคคลสำคัญมาส่งเป็นจำนวนมาก และหลวงวรรณสุทธ ได้ให้
ร.อ.จรัส ร.ท.แสง ร.ท.บุญลือ ร.ท.เสริม และร.ท.สัຍ นำรถปืนกลหนัก ๒ คัน ไปจอด
ไว้ที่สถานีหัวลำโพง เมื่อพยานยิงเสร็จแล้ว ก็ให้หนีมาขึ้นรถปืนกลหนัก เมื่อมีผู้ตามมา จะไต่ยิง
ปืนกลชกขวางไว้ แต่ในวันนั้นไม่ได้ทำการยิง เพราะชนปลดปล่อย ไม่มา และหลวงอคุลย์เกษ-
จรัส ก็กลับไปเสียก่อน ต่อมาหลวงวรรณสุทธ และพระยาธรรมาธิบดี ได้มาสั่งพยานกับนายดิ
นายชิต นายกัน ซึ่งเป็นมือปืนที่จับหามาเพิ่ม ให้ไปตักยิง หลวงพิบูลฯ หลวงอคุลย์ฯ และ
หลวงประคิษฐ์ฯ ที่สนามหลวง แต่ล้มเหลวไปอีก เพราะเกรงว่าจะถูกชาวต่างประเทศซึ่งอยู่
ข้างเคียงไปช่วย พยานโจทก์ทั้งสองคน ให้การว่า ได้เห็นรถปืนกล จอดอยู่ที่สถานีหัวลำโพง
ในวันที่หลวงธำรงฯ ไปเฝ้าพระปกเกล้าฯ และมี ร.อ.จรัส ร.ท.แสง ร.ท.บุญลือ ร.ท.สัຍ
ร.ท.เสริม และหลวงวรรณสุทธ อยู่บนรถปืนกล และได้เห็นจำเลยทั้งหมดนี้ในบริเวณท้องสนาม
หลวงในวันที่หลวงวรรณสุทธ สั่งการให้พยานทั้งสองไปยังบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลด้วย

ศาลได้พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า จำเลยทั้ง ๕ มีความผิดจริง

๗. ขอล่าวหา พ.อ.หลวงมหิทธิโยธี นายพันตรี ชุนฉิบัจจณีกร ร.อ.ชุนรณมัยพิศาล

นายเทพ ปลายวงษ์ ๗ อยู่รยา พยานโจทก์ ให้การว่า เห็นหลวงมหิทธิโยธี พา ชุนฉิบัจจณีกร และชุนรณมัยพิศาล ไปพบที่บ้าน ซึ่งเป็นคึกของหลวงสงฆานครินทร์ ในบริเวณวังสมเด็จพะพันวัสสา พยานไคยีน หลวงมหิทธิโยธี พูกกับชุนฉิบัจจณีกร และชุนรณมัยพิศาล ถึงเรื่องจะกบฏต่อรัฐบาล โดยวางแผนการจะเอากำลังทหาร ราชบุรี เพชรบุรี และนอกพระนคร มาสู้รบกับรัฐบาล โดยมีพระยาทรงสุรเดชเป็นหัวหน้า และว่าทางรัฐบาลมีใหญ่ ๒ คน ต้องกำจัด ๒ คนนี้เสีย เรื่องที่คิดไว้จึงจะสำเร็จ และ ร.ท.พยุ่ง ตั้งตรงจิต พยานโจทก์อีกผู้หนึ่ง ให้การว่า หลวงมหิทธิโยธี พูกกับพยานว่า หลวงพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนคร ใดๆ ก็ไม่ชอบ เคียวกมีเรื่องถูกยิง เคียวกถูกวางยาพิษ ไม่ช้าคงจะเสร็จสักวัน เพราะไม่มีใครคนเฉลียวฉลาดอะไร ถ้าขึ้นเป็นนายกฯ ต่อไปบ้านเมืองจะแย่ ควรจะเลือกคนที่เฉลียวฉลาดมีความรู้ดี เช่นพระยาทรงฯ จึงจะรุ่งเรืองและ พ.อ.หลวงมหิทธิฯ ได้พูกว่าการที่พระยาทรงฯ นำนายทหารโรงเรียนรบมาราชบุรีก็เพื่อรวมกำลังที่ราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งหลวงมหิทธิฯ เตรียมไว้แล้ว นำกำลังเข้ายึดการปกครอง

ศาลได้พิเคราะห์โดยตลอดแล้ว เห็นว่าหลวงมหิทธิโยธี มีความผิดจริง ส่วนชุนฉิบัจจณีกร และชุนรณมัยพิศาล หลักฐานของโจทก์ยังไม่พอที่จะลงโทษจำเลยได้

๘. ขอล่าวหา นายคาบพวง พลนาวิ และหลวงราชมรรคาจ (เสียชีวิตขณะถูกจับกุม)

พยานโจทก์คือ สิบโทเชื้อ จันทรกร นายยั้ง ฉนิตรูนิ ส.ค.ท.ชิม ปลายเวช และ พันจ่าตรี ทองดี จันทรโลहित ให้การว่าได้เห็นนายคาบพวง พลนาวิ ไปหานายสิบโท เชื้อ จันทรกร โดยให้ ส.ท.เชื้อไปสั่งให้นายยั้ง ประไพศรี ไปยิงหลวงพิบูลสงครามที่ศรีวิธาน ตามคำสั่งของหลวงราชมรรคาจ และหลวงราชมรรคาจ ได้พูกกับพยานว่า หลวงราชมรรคาจ คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยไม่ชอบใจรัฐบาลคณะนี้ เพราะเห็นแก่พวกพ้องของตน พวกที่เป็นหัวหน้าที่คิดการฉกชิงล้มพระยาทรงฯ พระยาเทพฯ พระยาอุคมา พระสิทธิฯ และพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระปกเกล้าฯ จะออกเงินให้ทั้งหมด และเมื่อทำการสำเร็จแล้ว จะเชิญพระปกเกล้าฯ มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และให้พระยาทรงสุรเดช เป็นนายกรัฐมนตรีนคร

ศาลได้พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า นายคาบพวง พลนาวิ จำเลยมีความผิดจริง

๙. ข้อกล่าวหา พระราชญาติรักษา

พยานโจทก์กล่าวหาว่า ระหว่างเดือนกันยายน ถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๘๑ พระราชญาติรักษา จำเลย ได้เกลี้ยกล่อมชักชวนข้าราชการ และราษฎรตามตำบลต่าง ๆ ในจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดพระนคร ให้ระดมอาวุธไว้เป็นพวก และยุยงให้ประชาชนพลเมือง กระด้างกระเดื่องเกลี้ยกตั้งรัฐบาล เพื่อใช้กำลังเข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยจะอัญเชิญ สมเด็จพระปกเกล้าฯ หรือกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ให้เป็นพระมหากษัตริย์

ศาลได้พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า พระราชญาติรักษา จำเลย มีความผิดจริง

๑๐. ข้อกล่าวหา ร.อ.หลวงภักดีภูมิภาค ร.อ.ขุนประสิทธิสินชวาคม ร.อ.เพชร สุขสว่าง ร.อ.ชลอ เอมะศิริ ร.ท.เจื้อ เอี่ยมคะนุช หลวงสิริราชทรัพย์ นายถนอม โภชนพันธ์ จ่าียง และนายหง ช่างชาญกล

พยานโจทก์กล่าวหาว่า ร.อ.เพชร สุขสว่าง ร.อ.ชลอ เอมะศิริ ร.ท.เจื้อ เอี่ยมคะนุช หลวงสิริราชทรัพย์ นายถนอม โภชนพันธ์ จ่าียง และนายหง ช่างชาญกล ได้กล่าวติเตียนคณะรัฐบาลให้ปรากฏต่อคนทั้งหลายว่า วิธีการปกครองเดี๋ยวนี้ สุจริตกาลที่ ๗ ปกครองไม่ได้ และว่าคณะรัฐบาลดำเนินการไปในทางลัทธิเผด็จการ โดยตั้งในหลวงองค์เล็ก ๆ ขึ้นไว้เป็นเครื่องมือสำหรับเชิด นอกจากนี้ ร.อ.หลวงภักดีภูมิภาค ร.อ.ขุนประสิทธิสินชวาคม ร.อ.เพชร ร.อ.ชลอ ร.ท.เจื้อ ได้เกลี้ยกล่อมหาพรรคพวก ทางฝ่ายทหารและเตรียมศาสตร์อาวุธไว้ ส่วนหลวงสิริราชทรัพย์ นายถนอม จ่าียง และนายหง ได้เกลี้ยกล่อมหาพรรคพวกทางข้าราชการพลเรือน และราษฎรไว้ และขุนประสิทธิสินชวาคม ได้มียาพิษสตรีกินไว้ใส่ปนลงในอาหาร เพื่อให้บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลบริโศก ให้ถึงซึ่งความตายอีก ก่อนคดีนี้ นายหง ช่างชาญกล เคยต้องโทษมาแล้ว ๔ ครั้ง มากกระทำผิดขึ้นอีกยังหาชีวิตกลับมาไม่

ศาลได้พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า จำเลยทั้งหมดมีความผิดจริง

๑๑. ขอกล่าวหาพลตรี ม.จ.วงศ์นิรชร เทวกุล และ ร.ต.อ.นอม เทวกุล

พยานโจทก์ ได้กล่าวนำว่า จำเลยทั้งสองได้ให้ทรัพย์สินและกำลังความคิดทั้งกล่าว
 คีเตือนใส่ร้ายรัฐบาล เกิดภัยลอบชกฆวนราษฎรให้กระด้างกระเดื่อง และได้ร่วมมือเปลี่ยนแปลง
 อำนาจการปกครองในคราวกบฏบวรเดช พ.ศ.๒๔๗๖ และยังคงร่วมมือให้นายยัง
 ประไพศรี ใคักยิงหลวงพิบูลฯ ที่ตลาคศรียานอึกด้วย

ศาลได้พิเคราะห์โดยตรอกแล้วเห็นว่า พล.ต.ม.จ.วงศ์นิรชร เทวกุล และ ร.ต.อ.
 นอม เทวกุล จำเลยมีความผิดจริง

๑๒. ขอกล่าวหา พระยาวิจิตสรไกร นายยันตร์ วินิจฉัยภาค ขุนนิพันธ์ ประศาสน์ นายแป๊ะ
 แสงไชย

พยานโจทก์ได้กล่าวนำว่า จำเลยทั้งหมดเมื่อเกิดกบฏเดือนตุลาคม ๒๔๗๖ ได้ตระ
 เตรียมกำลังทหาร เพื่อสมคบกับกบฏบวรเดชในคราวนั้น โดยพระยาวิจิตสรไกร ได้สั่งให้มี
 การระดมพลที่จังหวัดชัยนาท และกล่าวด้วยคำว่า รัฐบาลเห็นจะอยู่ระคราวนี้ อันเป็นปฏิปักษ์
 คอคำแถลงการณ์ของรัฐบาล เป็นการโน้มน้ำใจเกลี้ยกล่อมประชาชนให้หมดความเลื่อมใสในคณะ
 รัฐบาล และในระหว่างเดือนสิงหาคม ๒๔๘๑ จนถึงวันถูกจับ พระยาวิจิตฯ ได้ใช้อาวุธปืนพก
 ยิงหลวงพิบูลฯ ๒ นัด เพราะเมาสุรา โดยไม่มีสาเหตุอะไร และไม่มีใครใช้ให้ยิง

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระยาวิจิตสรไกร และนายยันตร์ วินิจฉัยภาค จำเลย
 มีความผิดจริง ส่วนขุนนิพันธ์ประศาสน์ และนายแป๊ะ แสงไชย หลักฐานของโจทก์ยังไม่พอ จะ
 ลงโทษจำเลยได้

๑๓. ขอกล่าวหา กรมขุนชัยนาทนเรนทร และนายพิบ เพื่อนักพิ

นายอุ คำนูศิริ พยานโจทก์ได้กล่าวนำว่า ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๘ จน
 ถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๑ กรมขุนชัยนาทนเรนทร มีหน้าที่เกลี้ยกล่อมหาพรรคพวกทางเจ้านาย
 ข้าราชการทหารและราษฎร มีพระปกเกล้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต พ.อ.พระยาทรงสุร-
 เษ และได้ชักค้อหาเงินจากพวกเจ้านาย ไว้เพื่อเป็นกำลังทำลายล้างรัฐบาล และกรมขุนชัยนาท

ยังได้ใช้ นายเข้ม เพื่อนสนิท ให้เกลี้ยกล่อมทหารพวกพวกช่วย และนายเข้มได้เกลี้ยกล่อมทหารพวกพวกตามคำสั่งของกรมขุนอินทนิลา นอกจากนี้นายเข้มยังได้กล่าวต่อคนทั้งหลายว่า รัฐบาลถือเอาแต่พวกพ้อง และกล่าวหาว่ารัฐบาลใช้ลัทธิเผด็จการ และวางแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยใช้กำลังบังคับ และจะเชิญพระปกเกล้าฯ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ และให้พระยาทรงสุรเดช เป็นนายกรัฐมนตรี

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยทั้ง ๒ มีความผิดจริง

๑๘. ข้อกล่าวหา ร.พ. ๗ เนร ศาลลักษณะ นายละมัย แจ่มสมบูรณ์ นายมณี มติวัตร

นางเสงี่ยม ปลุกใจเสือ หัวใจตรีทองดี จันทน์โลหิต นายประดิษฐ์ วรสุทร ร.ค.ค. เอื้อ เอมะปาน ฯลฯ พยานโจทก์ให้การว่า ในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ถึงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๑ ร.พ. ๗ เนร ศาลลักษณะ นายละมัย แจ่มสมบูรณ์ และนายมณี มติวัตร จำเลย มีหน้าที่เตรียมการระดมกำลังเพื่อใช้บังคับรัฐบาล และได้แสดงความปรากฏแก่คนทั้งหลายให้เกิดการก่อกวนเกลี้ยกล่อม หรือกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล ในตำบลและอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพระนคร และในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๑ เวลากลางวัน ร.พ. ๗ เนร นายละมัย และนายมณี ได้ใช้พันตรีทองดี จันทน์โลหิต นายวิชาญใสในอาหารให้หลวงพิบูลฯ รับประทาน แต่แพทย์ได้ทำการแก้ไขไว้ก่อน หลวงพิบูลฯ กับพวกก็รับประทานอาหาร จึงไม่ถึงแก่ความตาย

ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยทั้ง ๓ มีความผิดจริง

คำตัดสินของศาลพิเศษและการประหารชีวิตผู้ต้องหา ๑๘ คน

หลังจากศาลพิเศษได้กระทำการพิจารณาคดีเป็นเวลาหลายเดือน นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ จนถึงวันที่ศาลพิเศษได้พิพากษาคดีสิ้นจำเลยทั้งหมด ในวันที่ ๒๐ - ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ (รวมเวลา ๑๐ เดือน) ปรากฏว่าระหว่างที่ทำการพิจารณาคดีนั้นศาลพิเศษไม่ได้เปิดเผยข่าวคราวในการพิจารณาแต่ประการใด ถึงแม้ว่าจะมีประชาชนส่วนมาก

ได้พากันเอาใจใส่ติดตามข่าวศาลพิเศษอย่างจริงจัง โดยอ้างว่าเป็นคดีสำคัญทางการเมือง นอกจากนั้นทางการยังได้ห้ามมิให้หนังสือพิมพ์นำผลของการพิจารณาออกเผยแพร่ต่อประชาชนด้วย ทั้งนี้ก็โดยเกรงว่าจะเสียผลของการพิจารณา จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๐ - ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ ซึ่งศาลพิเศษได้ตัดสินคดีจำเลยทั้งหมด โดยแถลงว่า^๒

จำเลยมีความผิดฐานกบฏ โดยได้ประทุษร้ายเพื่อที่จะทำลายรัฐบาล ต้องควักกฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๑๐๑ จำเลยที่กระทำผิดดังกล่าว ซึ่งเป็นทหารประจำการที่มียศสัญญาบัตร ยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหารมาตรา ๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติ แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. ๒๔๗๐

จึงให้ลงโทษประหารชีวิต นายลี บุญตา พันโทพระสุรรมชิต ร้อยโท ณ เณร ศาละ-
ลักษณ นายคาบพวง พลนาวิ พลโท พระยาเทพหัตถ์สิน ร้อยโทเฒ่าพันธ์ เทพหัตถ์สิน ณ อยุธยา
นายคาบผูกพันธ์ เทพหัตถ์สิน ณ อยุธยา ร้อยตรี บุญมาก ฤทธิ์สิงห์ นางหง ขางชาญกุล พันเอก
หลวงมหิทธิโยธี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร พันเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์
ร้อยเอก ชุนคลี่พลพฤษ์ พันตำรวจตรีชุนนามนฤนาถ พันตรีหลวงไววิทย์สร พันเอกพระสิทธิ-
เรืองเศรษฐ์ จานายสืบคำรวจแมน เลิศนาวิ ร้อยเอกจรัส สุนทรภักดิ์ ร้อยโทแสง วันณะศิริ
ร้อยโทลัย เกษจินดา และร้อยโท เสริม พุ่มทอง จำเลย

แต่พลโทพระยาเทพหัตถ์สิน พระเจ้า บรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร และ
พันเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์ จำเลยนั้นเคยทำความดีมาแต่ก่อน ประกอบกับเมื่อระลึกถึงเหตุ
ผลทั่ว ๆ ไปแล้ว ควรได้รับความปรานี จึงลดโทษให้หนึ่งในสาม ตามกฎหมายลักษณะอาญา
มาตรา ๕๕ และมาตรา ๓๗ (๑) คงจำคุกจำเลยทั้ง ๓ ไว้ตลอดชีวิต

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๒.

^๒ เกรียงศักดิ์ พิทยานะ, ยิงเป้า ๑๔ กบฏ (พระนคร : เอเชียการพิมพ์, ๒๕๑๓),

และให้จำคุกนายละม้าย แจ่มสมบุรณ์ นายมณี มติวัตร ร้อยเอก หลวงภักดีภูมิภาค ร้อยเอก ชุนประสิทธิ์สินธวาคม ร้อยเอก เพชร สุขสว่าง ร้อยเอก ชลอ เอมะศิริ หลวง— ศิริราชทรัพย์ นายถนอม โภชนพันธ์ นายจ่ายง พระราชาณาติรักษา นายเพิ่ม เดือนพิภพ พลตรี หม่อมเจ้าวงศันรชร เทวกุล ร้อยตำรวจเอกน้อม เทวคุปต์ พันตรี หลวงอภิบาลภูวนารก พระยาอุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ พระวุฒิภาคภักดี ร้อยเอกหลวงประจัญสิทธิการ นายโชติ คุ้มพันธ์ หม่อมราชวงศ์นิมิตรมงคล นวรัตน์ ร้อยโท บุญลือ โทกระแส พระยาวิจิตรสรไกร และนายยันต์ วินิจฉัยภาค จำเลยไว้ตลอดชีวิต ส่วน ร.อ.คาว บุญเสว พ.ต.ชุนธิปัจจนิก ร.อ.ชุนธ— มัยพิศาล พ.อ.พระยาสุรศักดิ์เสนา พระยาสุเทพภักดี ชุนนิพันธุ์ประศาสน์ และนายแป๊ะ แสงไชย จำเลย ให้ปล่อยตัวไป หลังจากทราบผลการตัดสินของศาลพิเศษแล้ว พวกผู้ต้องหาทั้ง ๑๔ คน ที่ถูกตัดสินประหารชีวิตได้ถวายฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษ ในวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ คณะรัฐมนตรี จึงจัดให้มีการประชุมพิเศษขึ้นที่วังสวนกุหลาบ เพื่อพิจารณาฎีกาของผู้ต้องหา ทั้ง ๑๔ คน หลังจากการประชุม หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือทูลพระองค์เจ้า อาทิตยทิพอาภา เรื่อง นักโทษการเมือง ๑๔ นาย ขอพระราชทานอภัยโทษ โดยให้ความเห็น อย่างหนักแน่น ในการที่จะประหารชีวิตนักโทษ ทั้ง ๑๔ คนให้จงได้โดยมีข้อความว่า

ที่ ร. ๔๔๐๖/๒๔๘๒

เรื่อง นักโทษการเมือง รวม ๑๔ รายชื่อ ขอพระราชทานอภัยโทษ

นายกรัฐมนตรี ทูลประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ด้วยกระทรวงกลาโหมรายงาน ว่า กองทัพบกมีหนังสือนำส่งฎีกานักโทษการเมือง รวม ๑๔ ราย ปรากฏตามบัญชีรายนามที่ได้แนบถวายมาพร้อมกับหนังสือนี้ ขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งศาลพิเศษได้พิพากษาให้ประหารชีวิตพร้อมด้วยเอกสารการสอบสวนมา

คณะรัฐมนตรี ได้ประชุมปรึกษาพิจารณาเรื่องนี้โดยรอบคอบแล้ว เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ เห็นว่าการที่จะพระราชทานอภัยโทษโดยลดหย่อนผ่อนโทษลงจากที่มีกำหนด ในคำพิพากษาของศาลนั้น จะต้องมีเหตุผลแสดงความสมควรเป็นพิเศษ และการที่จะวินิจฉัยว่า

ควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ จำต้องรำลึกถึงเหตุผล ๓ ทาง คือ เหตุผลในส่วนตัวของ
 ผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาทางหนึ่ง และเหตุผลในทางการเมืองอีกทางหนึ่ง เหตุผลในส่วนตัว
 ของผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้น คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาฎีกาเป็นรายฉบับ ข้ออ้างในฎีกานั้น
 เกี่ยวกับความดีความชอบในราชการบาง เกี่ยวกับฐานะส่วนตัวของผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาที่
 ต้องเลี้ยงครอบครัวบ้าง บางรายก็อ้างว่าเป็นเพราะโง่เขลาเบาปัญญา หลงเชื่อคำชักชวน
 ในทางที่ผิด ในเรื่องความดีความชอบทางราชการนั้น คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วไม่เห็นว่
ความดีที่อ้างนั้น เมื่อเทียบเข้ากับความร้ายแรงแห่งความผิดครั้งนี้แล้ว จะอยู่ในระดับสูงพอ
หักเหียมได้ และรายละเอียดในคำพิพากษาแสดงชัดว่า บุคคลพวกนี้ไม่เพียงแต่กระทำผิดด้วย
 ความหลงเชื่อ หรือโง่เขลาเบาปัญญาหาได้ไม่ แต่หากมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะก่อความยุ่งยาก
 เสียหายใหญ่หลวงแก่ประเทศไทย และได้ดำเนินการเตรียมกบฏมาเป็นเวลานาน กับได้
 กระทำการประทุษร้ายคนสำคัญของประเทศหลายครั้งหลายหน ซึ่งจะเรียกว่าหลงผิดหรือโง่
 เขลาเบาปัญญาหาได้ไม่

ส่วนเหตุผลในทางการเมืองนั้น คณะรัฐมนตรีเห็นว่าผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกามีได้ปฏิบัติ
 ตามทำนองคลองธรรมของนักการเมือง ทุก ๆ คนที่กระทำผิดครั้งนี้มุ่งผลทางส่วนตัวโดยมิได้
 คำนึงถึงผลประโยชน์ของบ้านเมือง และวิธีดำเนินการนั้นเล่าก็เป็นไปในลักษณะโจรผู้ร้ายลอบ
 ฆ่าคน หาควรได้รับเกียรตินักการเมืองอย่างที่พึงจะได้รับในนานาประเทศไม่ การพระราชทาน
 อภัยโทษแก่คนพวกนี้จะไม่เป็นผลดีทางการเมือง หรือจะให้มีความสะดวกเรียบร้อยในบ้านเมืองขึ้น
 ได้ อนึ่ง ในเรื่องความผิดฐานกบฏนี้ รัฐบาลก็ได้เคยกรุณาแก่ผู้กระทำผิดมาแล้วในคราวกบฏปี
 ๒๔๗๖ เช่น ได้เปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต และลดหย่อนลงมาโดยลำดับ กับได้
 พระราชทานอภัยให้พ้นโทษไปแล้วเป็นอันมาก จำเลยในคดีนี้ซึ่งโดยมากเป็นผู้มีความรู้ น่าจะ
 ใ้สำนึกและเข้าใจว่าการกบฏนั้นเป็นความผิดร้ายแรงเพียงใด แต่ทั้งทำใ้สำนึกไม่กลับกระทำ
 ความผิดร้ายแรงในเช่นเดียวกันขึ้นอีก

คณะรัฐมนตรีเห็นว่า ในการพิจารณาพิพากษาคดีเรื่องนี้ ศาลพิเศษได้คำนึงถึงเหตุ
 ผลอันควรลดหย่อนผ่อนโทษอยู่แล้ว และก็ลดหย่อนผ่อนให้แก่บุคคลที่ควรจะได้ลดคั่งปรากฏใน

คำพิพากษาศาลพิเศษนั้น สำหรับในชั้นนี้รัฐมนตรีทุกคนจึงเสนอความเห็นร่วมกันว่า ไม่สามารถจะ
ถวายนายความเห็นยิ่งไปกว่าที่ศาลได้พิพากษาไปแล้วนั้น ส่วนทางพระมหากษัตริย์จะไต่ทรงพระมหา
กรุณาโปรดเกล้าฯ ประการใด ทางรัฐบาลได้ถวายนายความเห็นและหลักฐานประกอบมาบริบูรณ์
แล้ว

จึงทูลมาเพื่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะได้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป อนึ่ง ได้
ถวายนายนักโทษการเมืองรวม ๑๘ ราย พร้อมด้วยเอกสารการสอบสวนกับสำเนาคำพิพากษา
ศาลพิเศษมาด้วยแล้ว เมื่อเสร็จการพิจารณาแล้วขอไต่โปรดส่งคืนด้วย.

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด.

(ลงนาม) พิบูลสงคราม

ต่อมาคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ได้
พิจารณาแล้วลงมติโดยเอกฉันท์ ๑๘ ราย โดยให้เหตุผลว่า

"คณะผู้สำเร็จฯ ได้รับนักโทษการเมืองรวม ๑๘ รายชื่อ ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน
๒๔๘๒ เวลา ๑๘.๒๐ น. และได้พิจารณาทุกข้อ ๑๘ รายนี้ ตลอดจนคำพิพากษาศาลพิเศษโดย
ถ้วนตลอดแล้ว เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาทั้งหมดได้จงใจจะล้มล้างรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และเปลี่ยนองค์พระมหากษัตริย์โดยใช้กำลังอำนาจและโดยทำการประหัตประหารบุคคลสำคัญ
ในรัฐบาลด้วยความพยายามอาชวาทมาดหมายหลายครั้งหลายหน ศาลพิเศษได้พิจารณาคดีโดย
ถ้วนให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องหาที่เป็นอันมาก การวางบทลงโทษศาลก็ได้ผ่อนผันลดหย่อนโทษให้
แล้วแก่บางคน นับว่าจำเลยทุกคนได้รับความยุติธรรมเป็นอย่างดีแล้ว ฉะนั้นในทางอรรถคดีไม่
มีข้อสงสัยเลยว่าคุณถูกกล่าวหาควรได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาล

หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๒.

หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ เรื่อง "ประกาศ
กรมโฆษณาการ" วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๒.

ส่วนในทางพระมหากษัตริย์คุณตามพระราชนิมิตนั้นเล่า คณะผู้สำเร็จฯ ก็ได้หยิบยกขึ้นมาพิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้ว ไม่เห็นว่าคุณฎีกาควรเข้าอยู่ในข่ายพระมหากษัตริย์ ที่ร้องว่าทำไปโดยโง่เขลาที่ฟังไม่ขึ้น เพราะส่วนมากเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร เป็นผู้มียศพอมีความคิด รู้สึกความผิดและชอบแล้ว จะยกขึ้นมาเป็นข้อแก้ตัวหาได้ไม่ ส่วนที่ว่ามิบุตรภรรยา ก็เป็นของธรรมดาของคนทั่วไป ผู้ฎีกาจงใจทำการประหัตประหารบุคคลสำคัญในรัฐบาลให้ถึงชีวิต ก็หาได้คิดถึงบุตรภรรยาของท่านเหล่านั้นไม่ เหตุไฉนจะมาขอให้พระมหากษัตริย์ทรงระลึกถึงในข้อนี้เมื่อภัยมาถึงตัว ส่วนที่ว่ามีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐ-ธรรมนูนูนนั้นก็ฟังยาก เพราะการกระทำของผู้ฎีกา แสดงให้เห็นว่ามีได้เป็นเช่นนั้น คือก่อกรรมทำเข็ญรบกวนความสงบและความปลอดภัยของชาติ ซึ่งอาจนำมาซึ่งความหายนะได้ตั้งใจล้างชีวิตเพื่อนมนุษย์เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีได้คำนึงถึงข้อห้ามแห่งพระศาสนา จงใจเปลี่ยนกษัตริย์โดยใช้อำนาจจากความจงรักภักดี ตั้งใจทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศโดยใช้อำนาจไม่ถูกต้องตามวิถีทางระบอบรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นในข้อนี้ก็เป็นอย่างอื่นต่อไป

ด้วยเหตุผลประการ เช่นนี้ ดังที่ได้กล่าวมาคณะผู้สำเร็จฯ จึงมีความเห็นร่วมกันเป็นเอกฉันท์เห็นชอบด้วยคำปรึกษาคณะรัฐมนตรี จึงในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ลงมติให้ยกฎีกาทั้ง ๑๘ รายนี้เสียให้ลงโทษผู้ฎีกาทั้ง ๑๘ คน ตามคำพิพากษาศาลพิเศษ"

(ลงนาม) อาทิต หิพอาภา

พิชเยนทรโยธิน

จะเห็นได้ว่า หลวงพิบูลฯ มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ที่จะให้มีการลงโทษอย่างเด็ดขาดแก่ผู้ต้องหาทั้ง ๑๘ คน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้ที่คิดจะตั้งตัวเป็นปฏิปักษ์กับเขาต่อไป โดยนอกจาก หลวงพิบูลฯ จะได้เสนอความเห็นให้ยกฎีกานักโทษทั้ง ๑๘ คน ไปให้คณะผู้สำเร็จฯ แล้วในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ หลวงพิบูลฯ ยังได้ปราศรัยต่อประชาชนทางวิทยุกระจายเสียง ชี้แจงเหตุผลเรื่องที่จะต้องลงโทษ ผู้ต้องหาทั้งหมดอย่างเฉียบขาดโดยไม่มีมีการ

ลคหยอนผอนโห้ว

"เมื่อท่านได้ฟังคำพิพากษาศาลพิเศษจบลง ข้าพเจ้ารู้สึกว่่าสมควรที่จะได้มาปรับความเข้าใจกับพี่น้องทั้งหลาย เพราะเหตุว่าตามที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลพิเศษนั้น ย่อมอาจกล่าวพาดพิงไปถึงบุคคลต่าง ๆ ... ก่อนอื่น ขอให้พี่น้องทั้งหลายฟังเข้าใจว่าคดีที่เป็นเหตุให้ศาลพิเศษต้องพิจารณาพิพากษานั้น เป็นกรณีที่ทำร้ายตัวเอง หากใช่เป็นการกระทำของฝ่ายรัฐบาลไม่ตรงกันข้ามท่านย่อมได้ทราบมาอยู่ตลอดแล้วว่า รัฐบาลได้ใช้วิธีการปกครองอย่างอึดอัด และหาทางปิดปากให้จำเลยเลิกถามความคิดมาเป็นเวลาช้านาน หากแต่จำเลยมีสิทธิอันแรงกล้าครอบงำอยู่ จึงไม่ยอมให้โอกาสอันดีแก่รัฐบาลที่จะแก้ไขข้อร้ายแรงให้กลายเป็นคดีไต่คณะนั้น รัฐบาลจึงรู้สึกมีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่มีทางใดจะไปกว่าที่จะต้องจับกุม และนำบุคคลเหล่านี้ขึ้นสู่ศาลพิเศษ เพื่อพิจารณาพิพากษาลงโทษความผิดคุณธรรม และเพื่อตัดค้นไฟมิให้เกิดการร้ายขึ้นในบ้านเมือง ซึ่งเป็นกรณบั่นทอนชีวิตของเพื่อนร่วมชาติ และกระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของชาติ ซึ่งหวังว่าพี่น้องชาวไทยทั้งปวงคงจะมีไมตรีจิต เห็นพ้องด้วยความเป็นธรรม

คำพิพากษาของศาลพิเศษที่ได้อ่านแล้วนั้น ก็เป็นการลงโทษผู้ทำความผิดตามที่เห็นคุณธรรม แต่หากพี่น้องร่วมชาติ ใดคำนึงถึงภัยอันจะเกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ที่มีใคร่รู้เห็นด้วยแล้ว ท่านจะเห็นได้ว่าเมื่อคราวนัดหมายกันจะยิงบุคคลบางคนในคณะรัฐบาลที่สถานีหัวลำโพงเป็นต้น พวกจำเลยได้นำเอาปืนกลหนัก ๓ กระบอกไปไว้นอกสถานีด้วย เพื่อว่าเมื่อทำการยิงสำเร็จแล้วจะได้อับวิ่งหนีขึ้นไปอยู่บนรถปืนกล แล้วรีบยิงกราดลงมาที่ประชาชนในย่านสถานีนั้น ปืนกลกระบอกหนึ่งยิงไต่มาที่ละ ๔๐๐ นัด ขอให้เพื่อนร่วมชาตินึกดูที่ว่า ถ้าพวกจำเลยทำการยิงบุคคลบางคนในคณะรัฐบาลเป็นผลสำเร็จแล้ว ตามแผนการณ์นี้จะต้องยิงประชาชนผู้นอื่นรวมทั้งชายหญิง เด็กเล็ก และชาวต่างประเทศที่อยู่ ณ ที่นั้นด้วยเป็นจำนวนเท่าใด

หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๒.

เพราะกระสุนปืนกลยอมไม่เลือกหน้า ไม่ว่าผู้ใด..."

เมื่อฎีกาของผู้ต้องหาทั้ง ๑๔ คนถูกยกเลิกโดยคณะผู้สำเร็จฯ ในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๘๒ ทางรัฐบาลโดยเรือนจำบางขวางก็ได้จัดการประหารชีวิตนักโทษ การเมืองทั้ง ๑๔ คน โดยใช้เวลาทั้งหมด ๔ วัน โดยเรียบเรียงมีประกาศของกรมโฆษณา- การในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๒ ว่า

"ตามที่ศาลพิเศษได้ตัดสินประหารชีวิตนักโทษในคดีกบฏ รวม ๑๔ คนไปแล้ว และพวก นักโทษทั้ง ๑๔ คน ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้น นับแต่วันที่ได้มีการยกฎีกาเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ทางการไต่หน้าตัวนักโทษดังกล่าวแล้วไปดำเนินการประหารชีวิตเป็นลำดับมา การประหารได้ เสร็จสิ้นไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๓ เดือนนี้ เวลา ๖.๐๐ น."

หลังจากการประหารชีวิตนักโทษการเมืองทั้ง ๑๔ คนผ่านไป หลวงพิบูลฯ ได้ตอบ กระหู่ เมื่อมีสมาชิกสภาผู้แทนฯ ถามในสภา เกี่ยวกับการประหารชีวิตดังกล่าวว่า การประ- หารเพียง ๑๔ คน ไม่มากมายอะไร การปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศสเขาคัดหัวใส่เกวียนเป็นแถวๆ การประหารในเมืองไทยนึกเคียว^๒ และต่อมาหลวงพิบูลฯ ก็ได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ว่า สำหรับกรมขุนชัยนาทฯ เจ้าคุณเทพหัสดิน และหลวงชำนาญยุทธศิลป์ รอคชีวิตมาได้เพราะหลวง- พิบูลฯ ไม่ยอมเซ็น โดยขอจากหลวงอคุลย์เคจรวิสิ ไต่ ๓ คน ส่วนคนอื่น ๆ หลวงพิบูลฯ อ้าง ว่าหลวงอคุลย์ฯ ไม่ยอมลคโทษให้ หลวงพิบูลฯ กล่าวว่า "เวลานั้นผมกำลังเป็นโรคประสาท อย่างแรง พอรู้ว่าเขาเอาหนังสือมาให้เห็นว่าประหารพวกนั้น ชี้เยี่ยวแตกหมดเป็นลมอาเจียน ไม่ไค่ความ ต้องหลบหนีไปนอน แต่หลวงอคุลย์ฯ ไม่ยอมให้ไปว่าถ้าผมไม่ยอมเซ็นเป็นไม่ยอม เต็กชาค^๓

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒.

^๒ สงบ สุวิยัณฑ์, ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย, หน้า ๑๑๐.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

การที่หลวงพิบูลฯ ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าหลวงพิบูลฯ ต้องการแสดงให้เห็นว่าประชาชนเห็นว่าการประหารชีวิตผู้ต้องหา ๑๘ คน เป็นเรื่องเล็กน้อย และที่หลวงพิบูลฯ ต้องเซ็นคำสั่งประหารก็เพราะกลัวหลวงอภัยคุณเจตจำนง ซึ่งเป็นชื่อแก้ตัวของหลวงพิบูลฯ นั่นเอง

✓ อย่างไรก็ตาม หลังจากการลงโทษประหารชีวิตทางการเมืองของหลวงพิบูลฯ เสร็จสิ้นไปแล้ว หลวงพิบูลฯ ก็เกิดความหวาดระแวงว่าบรรดาญาติพี่น้องของพวกกบฏ จะคิดแก้แค้นรัฐบาลสืบต่อไป จึงมีคำสั่งให้บรรดารัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ สอดส่องว่ากระทรวงใด กรมกองใด มีญาติของพวกกบฏรับราชการอยู่ ก็ให้ติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด เพื่อความปลอดภัยของประเทศไทย และหลวงพิบูลฯ ยังได้กำหนดแนวทางที่จะกีดกันลูกของนักโทษการเมืองเหล่านี้จากการเข้าทำงานในหน่วยราชการ และหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง โดยที่กระทรวงฯ ที่จะรับบรรจุ รายงานไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อให้คณะกรรมการในเรื่องนี้พิจารณาเสียก่อน แทนที่จะพิจารณาจากความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครเป็นสำคัญ โดยทางราชการกำหนดขอช่วยของผู้ที่จะถูกกีดกันจากราชการ โดยกำหนดความเป็นบุตรของผู้ต้องโทษเหล่านี้คือ

- ๑) ความผิดอาญาว่าด้วยความผิดฐานประทุษร้ายต่อภักดิ์ และราชอาณาจักร
- ๒) ถูกเนรเทศ
- ๓) ถูกสั่งให้อยู่ในเขตที่อันมีกำหนด^๒

หลังการประหารชีวิตนักโทษการเมือง ๑๘ คน ทำให้บรรดาหนังสือพิมพ์ต่างตระหนักถึงภัยอันร้ายแรงที่รัฐบาลหลวงพิบูลฯ อาจปฏิบัติต่อฝ่ายค้านได้ โดยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงระมัดระวังตัวมากในการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาล เช่น ต้องอาศัยศิลปะในการวิพากษ์—

^๑ รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๖๘/๒๔๘๒ วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒.

^๒ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๓๐/๒๔๘๒, ๔ มิถุนายน ๒๔๘๔, เรื่องการบรรจุบุตรของผู้ต้องโทษเข้ารับราชการ.

วิจารณ์อย่างอ้อมอ้อม ส่วนกรณีรัฐบาลสั่งประหารชีวิตนักโทษ ๑๘ คนนี้ ไม่มีหนังสือพิมพ์กล้า
แสดงความคิดเห็นอย่างใด นอกจากจะลงข่าวไปตามที่ได้รับแจ้งจากกรมโฆษณาการเท่านั้น x

ขอพิจารณาจากกรณีคดีของศาลพิเศษ

การตัดสินประหารชีวิตนักโทษการเมืองรวม ๑๘ คน และจำคุกตลอดชีวิต รวม
๒๓ คน ของศาลพิเศษครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นการกำจัดปรัญชทางการเมืองของหลวงพิบูลสงคราม
ไว้ได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะว่าผู้ที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาทั้งหมดนั้นถูกกล่าวหาว่ามีความเกี่ยวพันกับการ
ประทุษร้ายหลวงพิบูลฯ มาตั้งแต่คดีนายพุ่ม ทับสายทอง ยิงหลวงพิบูลฯ ที่สนามหลวง นายยัง
ประไพศรี คีลลอบยิงหลวงพิบูลฯ ที่ศรีวิชัย กบฏลมนัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ นายลี บุญตา ยิง
หลวงพิบูลฯ ที่บ้านพักบางซื่อ และการลอบวางยาพิษหลวงพิบูลฯ รวมทั้งผู้ต้องหาบางส่วนยังถูก
สงสัยว่าจะคิดก่อกบฏเพื่อยกพระยาทรงสุรเดชขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีอีกด้วย อย่างไรก็ตามข้อ
พิจารณาที่น่าสังเกตุจากการตัดสินคดีของศาลพิเศษเกี่ยวกับจำเลยบางคนดังนี้

๑) พระยาเทพหัสดิน ๗ อยู่ชญา ซึ่งถูกตัดสินให้ประหารชีวิต แต่ได้ลี้ภัยลงมา
เหลือจำคุกตลอดชีวิต ได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการถูกกล่าวหาว่าร่วมคิดก่อกบฏว่าตาม
ความเป็นจริงบุตรชายของพระยาเทพฯ คือ ร.ท.เผ่าพงษ์ ไม่ได้พบกับพระยาเทพฯ มาร่วมมี
เพราะหลบหน้าเรื่องต้องออกจากราชการและเที่ยวคบเพื่อนกินเหล้า ส่วนนายคาบดุกพันธ์ ถึง
แม้จะคบเกี่ยวกับพระยาเทพฯ แต่ก็ไม่ได้ไปมาหากันเยี่ยงบุตรกับบิดา เพราะหมกมุ่นอยู่กับ
เรื่องศิลปกรรมของเขาตลอดปี ส่วน ร.ต.บุญมาก ถูกสังหาร พระยาเทพฯ เคยพบปะและพูด
กันครั้งเดียว สำหรับ ร.อ.คาว บุญญเสฐ์ เคยอยู่ใต้บังคับบัญชาพระยาเทพฯ มาก่อน จึงไป
มาหาสู้อยู่เสมอ แต่ ร.อ.คาว ก็ไม่สนใจในเรื่องการเมืองใด ๆ นอกจากนี้พระยาเทพฯ ได้
กล่าวหาว่าพยานโจทก์ที่ให้การปรักปรำตัวท่านนั้น มีคนหนึ่งชื่อตัวท่านไม่ถูก และพยานเหล่านั้นซึ่งมีทั้ง

พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๖๑.

หมอบกราบมือ หมอบำพัน และกรรมกรซบถแตกซี้ ไต่อาจว่าเคยไปปรึกษากับพระยาเทพา ถึง
 หอรับแขกในเรื่องการก่อกบฏ ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก นอกจากนั้นพระยาเทพา ยัง
 ใฝ่ฝันถึงไว้ในบทความเรื่อง "ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นกบฏ" อีกด้วยว่า พยานโจทก์ยังให้การผิดแผก
 แยกต่างกันไปมาก เช่น บางคนให้การเกี่ยวกับตัวบ้าน ทางเข้า บ้านโต สีทาบาน ตลอดจน
 เครื่องเรือน ผิดแผกกันออกไปทั้งสิ้น ซึ่งเพื่อให้เป็นการแน่ใจ พระยาเทพา ได้ขอให้ศาลไป
 ตรวจสอบดูสถานที่ แต่พระขจรเนติยุทธ กรรมการศาลพิเศษก็ไม่ยอมให้ไป และในระหว่างที่โจทก์
 กล่าวหาว่า พระยาเทพา คิดก่อกบฏนั้น พระยาเทพา กำลังเป็นประธานกรรมการสมาคม
 นักเรียนเก่าบาหลีพื้นยุโรป จักการรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันท์มหิตล เมื่อคราวเสด็จนิวัติ
 พระนคร ในปี ๒๔๔๑ ซึ่งขณะนั้นพระยาเทพา กำลังป่วยเป็นแผลเรื้อรังแทบทั้งตัวไปไหนไม่ได้
 กรรมการและเลขานุการบางคนก็ได้นำประชุมหารือหาทางกันที่บ้านพระยาเทพา แทบทุกวัน
 ระหว่างกลางเดือนตุลาคม ถึงสิ้นเดือนพฤศจิกายน ซึ่งตรงกับเวลาที่พยานโจทก์กล่าวหาว่า
 พระยาเทพา คิดก่อกบฏกับผู้อื่น ซึ่งถ้าเป็นความจริงดังที่พยานโจทก์กล่าวแล้ว พยานจะต้อง
 ได้พบกับกรรมการหรือเลขานุการสมาคมนักเรียนเก่าบาหลีพื้นยุโรปอย่างแน่นอน ส่วนสา-
 เหตุที่คาดว่ามิผลทำให้พระยาเทพา ต้องตกเป็นผู้ต้องหาในศาลพิเศษนั้น ก็เนื่องมาจากความ
 เป็นปฏิปักษ์ต่อหลวงพิบูลฯ มาก่อนตั้งแต่สมัยพระยาเทพา เคยตกเป็นผู้ต้องหาในคดีหัวคุดกฏ-
 หมายพระราชบัญญัติจัดการป้องกันรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ และพระยาเทพา ก็ตกเป็น
 บุคคลที่รัฐบาลไม่ไว้วางใจในพฤติการณ์มาตลอด โดยไม่ว่าพระยาเทพา จะไปทางไหนก็มีสาย
 ลับจากตำรวจสันติบาลคอยติดตามทั้งในและนอกเครื่องแบบ และแต่งกายในลักษณะต่าง ๆ กัน
 เช่น แต่งกายเป็นเจ๊ก เป็นคนซบถย่นครับจ้าง เป็นคนตกปลา ฯลฯ^๒ ซึ่งในที่สุดพระยาเทพา
 ก็ต้องตกเป็นผู้ต้องหาของศาลพิเศษจนได้ และถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต แต่อย่างไรก็ดีภายหลัง
 หลังจากหลวงพิบูลฯ ต้องตกเป็นอาชญากรสงคราม และหลุดพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไป
 ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ และนายควง อภัยวงศ์ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน รัฐบาลก็ได้-

๑ รายละเอียดโปรดดู พระยาเทพหัสดินทร์ ๗ อุษยา "ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นกบฏ" ใน
 เบื้องแรกประชาธิปไตย, หน้า ๒๓๗ - ๒๓๘.

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๘.

ประกาศพระราชทานอภัยโทษให้ และในปี พ.ศ.๒๔๕๐ ก็ได้ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ให้แก่พระยาเทพา และผู้ต้องหาทางการเมืองคนอื่น ๆ รวมทั้งคดียศบรรดาศักดิ์เครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่พระยาเทพา ทั้งหมด ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๕๒ พระยาเทพา ก็ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมในปี พ.ศ.๒๔๕๒ - ๒๔๕๔ พระยาเทพา ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ได้ เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองมาก รัฐบาลจึงได้ให้เกียรติโดยตั้งชื่อสะพานข้ามแม่น้ำบางปะกง ว่า "สะพานเทพหัสดินทร์" เพื่อเป็นอนุสรณ์และเมื่อพระยาเทพา ถึงอนิจกรรมในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน (ร.๕) ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง เมรุ ณ วัดเบญจมบพิตร และเพิ่มเพลงและยอความเป็นเกียรติพิเศษแก่พระยาเทพา เพื่อให้สม เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าความดีของพระยาเทพา ตามคำตัดสินของศาลพิเศษ นั้น เป็นผลของการขัดแย้งกันระหว่างพระยาเทพา กับผู้มีอำนาจในรัฐบาลเวลานั้น อันทำให้ผู้มีอำนาจดำเนินการกำจัดผู้ที่วางตัวเป็นปรปักษ์ของเขาในที่สุก

๒) พ.อ.พระสิทธิเรืองเดชพล ซึ่งถูกศาลพิเศษตัดสินลงโทษประหารชีวิตเป็นอีกคนหนึ่ง ซึ่งถูกพยานโจทก์ปรักปรำว่า ได้เขียนจดหมาย ซึ่งถูกค้นพบได้ที่บ้านพระยาอุคมาพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ มีข้อความเป็นทำนองว่า จะร่วมมือกับพระยาทรงสุรเดช ทำการกบฏ ซึ่งทางตำรวจโดยพันตำรวจตรี เอ็จ ณ ป้อมเพชร ได้พิสูจน์แล้ว อ้างว่าเป็นลายมือของพระยาสิทธิฯ โดยมีวิธีพิสูจน์คือ นำเอาจดหมายดังกล่าวไปถายรูปขยายส่วนขึ้นอีกหลายเท่า แล้วเปรียบเทียบกับลายมือในจดหมายอีกฉบับหนึ่งซึ่งพระยาสิทธิฯ รับรองว่าเป็นลายมือของตน แต่พระยาสิทธิฯ ก็อ้างว่าถึงแม้จดหมายของกลางฉบับดังกล่าว จะมีลายมือคล้ายคลึงกับตนมากก็ตาม แต่มีอักษรบางตัวที่เขียนไม่เหมือนกัน และสำนวนคำพุ่มมีไรสำนวนพระยาสิทธิฯ เลย เพราะพระยาสิทธิฯ ไม่เคยเขียนจดหมายถึงพระยาอุคมา และพระยาสิทธิฯ ก็ไม่เข้าใจข้อความในจดหมาย ซึ่งดูเคลือบคลุมยุ่งเหยิง และไม่ไต่ความอันดี นอกจากนั้นพระยาสิทธิฯ ไม่เคยเรียกพระยาทรงสุรเดชว่า "เจ้าคุณ"

อรุณ อรรถวชิกร, บุคคลสำคัญของไทย (พระนคร : โรงพิมพ์กฤษณภูมิ, ๒๕๐๗), หน้า ๔๒๖ - ๔๒๗.

โดยไม่สนิสนมกันมากพอ จึงได้เรียก "พระยาทรง" ทั้งต่อหน้าและลับหลัง นอกจากนี้พระสิทธิาก็ได้ถามค่านพยานโจทก์คือ พ.ต.ต.เอ็จ ณ ป้อมเพชร ในศาลจนได้ความว่า พ.ต.ต.เอ็จ เองก็ยืนยันไม่ได้ว่าเป็นลายมือของพระสิทธิฯ เอง ความเห็นของ พ.ต.ต.เอ็จ อาศัยเพียงหลักวิชาซึ่งอาจผิดพลาดได้ ส่วนในการที่พระสิทธิฯ ถูกปรับปรา้งจากพยานโจทก์ว่า ได้มอบเงินไปให้นายพุ่ม ทับสายทอง ในคฤหาสน์ พระสิทธิฯ ได้อ้างสถานที่อยู่ โดยอาศัยหลักฐานจากหนังสือเดินทางซึ่งแสดงหลักฐานอย่างแจ่มชัดว่า ในวันเวลาที่พยานโจทก์อ้างว่า พระสิทธิฯ ใช้นำเงินไปให้นายพุ่ม ในคฤหาสน์ พระสิทธิฯ อยู่ในประเทศพม่า โดยเดินทางไปพร้อมกับพระยาทรงสุรเดช^๒ แต่ถึงพระสิทธิฯ จะอ้างพยานหลักฐานประการใด ศาลพิเศษก็ได้ตัดสินลงโทษประหารชีวิต พระสิทธิฯ จนได้โดยมีสาเหตุเบื้องหลังที่สำคัญอยู่ที่ว่า พระสิทธิฯ เป็นผู้ใกล้ชิดสนิทสนมกับพระยาทรงฯ ซึ่งเป็นปรปักษ์ทางการเมืองของหลวงพิบูลสงครามเท่านั้น

๓) ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ผู้ถูกศาลพิเศษตัดสินจำคุกตลอดชีวิต ตั้งข้อสังเกตสำหรับการกล่าวหาของพยานโจทก์ที่อ้างว่า ม.ร.ว.นิมิตรฯ สมคบกับ พระสิทธิฯ จะก่อการกบฏว่า พระสิทธิฯ ไม่ได้พบปะกับ ม.ร.ว.นิมิตรฯ/ ถูกกล่าวหาว่าสมคบกับพระยาอุดมฯ พระวุฒิกานักกีฬาค้ำจวน เลิศราวี และ คร.โรติ คุ้มพันธ์ุ ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยพบปะบุคคลเหล่านี้มาก่อนเลย และพยานโจทก์คือ นายระเฒ่า ไชยสุต ที่ให้การว่า ม.ร.ว.นิมิตรฯ ไปหาพระยาฤทธิ์อัคเนย์ที่บ้าน เพื่อขอร้องให้ทำ เมื่อ ม.ร.ว.นิมิตรฯ ถามว่าเคยพบเขาที่ไหน และเมื่อไร นายระเฒ่า ก็กลับลังเล และให้การว่าแท้จริงไม่เคยเห็น ม.ร.ว.นิมิตรฯ เลย เพียงแต่เคยได้ยินชื่อเท่านั้น^๓ นอกจากนี้ การที่พยานโจทก์กล่าวหาว่า ม.ร.ว.นิมิตรฯ เคยไปบ้านพระยาฤทธิ์ฯ และพระยาอุดมฯ นั้น โดยความจริง ม.ร.ว.นิมิตรฯ ไม่เคยรู้จักบุคคลทั้งสองมาก่อน ทั้งไม่เคยพุกกันแม้แต่คำเดียว และไม่รู้จักบ้านทั้งสองท่านว่าอยู่ที่ไหนด้วย ดังนั้น ม.ร.ว.นิมิตรฯ ซึ่งถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตนั้น น่าจะมีสาเหตุสำคัญอยู่ที่ว่าเคยต้องโทษในคดีกบฏบวรเดชมาก่อน และถูกระวาง-

ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์, เมืองนิมิตร และชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง (พระนคร: สำนักพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๓), หน้า ๔๒๔ - ๔๒๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๗.

สงสัยจากผู้มีอำนาจในรัฐบาลว่า มีใจฝักใฝ่กับพวกเจ้าเชื้อพระวงศ์ ซึ่งอาจจะนำระบอบกษัตริย์ กลับมาใช้อีกเท่านั้น

๔) ร.ท. เสริม พุ่มทอง ผู้ถูกศาลพิเศษตัดสินประหารชีวิต โดยถูกพยานโจทก์ กล่าวหาในประเด็นสำคัญ คือ นำรถปืนกลมาตั้งที่สถานีหัวลำโพง พร้อมกับพวกเพื่อทำการลอบ ยิงบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลอันมีหลวงพิบูลฯ หลวงอดุลยฯ ฯลฯ แต่ในคำขอเท็จจริงในวัน เวลา ตามข้อกล่าวหา ร.ท. เสริม พุ่มทอง ผู้ซึ่งรับราชการประจำอยู่ ณ จังหวัดราชบุรี ยังคงอยู่ใน ค่ายทหารราชบุรี และตามเวลาในส่วนวนพ้องนั้น ร.ท. เสริม กำลังเล่นฟุตบอลการกุศลให้แก่ จังหวัด ซึ่งมีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมาก ร.ท. เสริม ได้ลอบเขียนจดหมายถึงเพื่อนนายทหารที่ กรมทหารราชบุรี เพื่อขอให้มาเป็นพยานในการให้การต่อศาลพิเศษ เพราะเพื่อนทหารผู้นั้นได้ อยู่ในสนามฟุตบอล และเห็น ร.ท. เสริม เล่นฟุตบอลในวันเวลาที่เกิดเหตุด้วย แต่นายทหาร ผู้นั้นมีความเกรงกลัวอิทธิพลของรัฐบาล จึงได้บอกแก่ญาติของ ร.ท. เสริม ผู้นำจดหมายไปให้ว่า ถึงแม้จะเป็นความจริงตามที่ ร.ท. เสริม ขอร้องเขาก็ช่วยอะไรไม่ได้ เพราะไม่ต้องการเข้าไป เกี่ยวข้องในคดีศาลพิเศษแต่ประการใด

๕) ร.ท. ณ เณร ศาสะลักษณ์ ผู้ถูกศาลพิเศษตัดสินลงโทษประหารชีวิต ถูกพยาน โจทก์ คือ พันจ่าตรี ทองดี จันทนโลหิต กับนางเสงี่ยม ปลุกใจเสื่อ ให้การว่า ร.ท. ณ เณร ว่าจ้างให้วางยาพิษหลวงพิบูลฯ ที่บ้านพัก แต่ความจริงแล้ว ร.ท. ณ เณร ไม่เคยรู้จักกับนาง- เสงี่ยม ปลุกใจเสื่อ และพันจ่าตรีทองดี จันทนโลหิตมาก่อน และ ร.ท. ณ เณร มารู้อย่างหลังว่า ขณะที่ตนถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำลหุโทษ ได้เคยเห็นสตรีคนหนึ่งมาแอบคุย ร.ท. ณ เณร ทาง ของหน้าต่าง ณ บ้านเจ้าหน้าที่เรือนจำคนหนึ่ง ในเรือนจำลหุโทษ ซึ่งต่อมาในการให้การในศาล ปรากฏว่าสตรีผู้นั้นคือ นางเสงี่ยม ปลุกใจเสื่อ ซึ่งใคร่ตัว ร.ท. ณ เณร ได้ถูกต้อง และกล่าว หาวว่า ใ้รับยาพิษจาก ร.ท. ณ เณร ให้นำไปใส่ในอาหารให้หลวงพิบูลฯ รับประทาน^๒ และ

^๑ น.ศ.สำรวจ กาญจนสิทธิ์, "ท.ส.เจ้าคุณทรงฯ" ใน ฟ้าเมืองไทย, ฉบับที่ ๔๓๗, ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐.

^๒ พายัพ วิจารณ์ภาค, ยุคหมื่นพิ, หน้า ๗๑.

และที่สำคัญที่สุดก็คือ ภายหลังจากการลงโทษ ผู้ต้องหาในคดีลอบวางยาพิษหลวงพิบูลฯ ไปแล้ว นางเส่งี่ยม ปลุกใจเสื่อ กับพันจ่าตรีทองดี จันทน์โลหิต ซึ่งเป็นผู้ร่วมมือในการนำยาพิษเอาไปโรยในอาหารให้หลวงพิบูลฯ กลับไม่ได้รับโทษแต่ประการใด แต่กลับมาเป็นพยานโจทก์ปรักปรำผู้ต้องหาอื่น ๆ และกลับไปรับความดีความชอบอีกสถานหนึ่งที่สามารถให้ความร่วมมือกับรัฐบาลเพื่อลงโทษผู้ต้องหาอื่น ๆ

๖) นายลี บุญตา ผู้ถูกศาลพิเศษตัดสินลงโทษประหารชีวิต ได้มีหลักฐานบางอย่างแสดงให้เห็นข้อพิศวงเกี่ยวกับนายลี บุญตา ว่าในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในลหุโทษ นายลี บุญตา เค็มไปด้วยความสลดชื่นและความหวัง และในระยะเริ่มแรกที่นายลี อยู่ในเรือนจำไม่ปรากฏว่ามีญาติติดต่ოს่งเสื่ออาหารการกินหรือเงินทองใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ในคอนหลังเมื่อใกล้กับระยะเวลาที่ศาลพิเศษจะพิพากษาโทษจำเลยทุกคดีนั้น ปรากฏว่านายลี บุญตา ได้รับเงินก้อนหนึ่งซึ่งไม่มีใครทราบจำนวน พร้อมควยโสรงใหม่ เสื้อกางเกงสากลหนึ่งชุด เสื้อเชิ้ต ๒ - ๓ ตัว โดยไม่ปรากฏว่า ใครเป็นผู้จัดส่งมาให้ แต่ทำให้ นายลี พุกออกมาว่า "ท่านจะมารับผลกลับบ้านแล้ว" นอกจากนั้นก่อนที่ ร.ท.ณ เณร กับนายลี บุญตา จะถูกยิงเป้า ร.ท.ณ เณร ได้ถามนายลีว่า "ไหน ๆ เราก็จะตายจากกันในเดือนนี้ อ้าวขอตามจริง ๆ ท่อน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ว่า ล้อกับอ้าวเคยรู้จักกันมาก่อนหรือเปล่า" ซึ่งนายลี ตอบว่า "ไม่เคยเลย" ส่วนก่อนที่นายลี จะถูกประหาร นายลีได้พุกว่า "ผมไม่ผิดไม่เคยคิดทรยศว่าจะช่วยแล้วทำไมไม่ช่วย"^๒

ข้อสังเกตโดยทั่วไปในการให้การของพยานโจทก์

ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ได้บันทึกไว้ในเรื่อง ชีวิตของการกบฏและศาลพิเศษถึงเรื่องพยานโจทก์ของศาลพิเศษว่า "มีข้อพิศวงเกิดในการที่พยานโจทก์บางคนกระตือรือร้นเกินไป

^๑ ศรีพนม สิงห์ทอง, ๑๒ จอมพลไทย (กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๐๖), หน้า ๑๘ - ๒๐ และ จรูญ กุวานนท์, ชีวิตการต่อสู้ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม, (พระนคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐ - ๑๑.

^๒ จ.ส. "ข้าพเจ้าเห็นการยิงเป้า", ในยุคมืด, (สมุทรปราการ : สำนักพิมพ์ สอ เสถบุตร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๔๑, ๒๐๒.

ได้ตอบคำถามของโจทก์ล่วงหน้าจนโจทก์ต้องเคืองใจให้ตอบทีละข้อ พยานบางคนก่อนจะตอบคำถามต้องหันไปทำปากขมุบขมิบคล้ายห้องข้อความ ซึ่งคนเตรียมไว้จะพูดแต่หลังลืมไป พยานโดยมากตอบคำถามของโจทก์ด้วยสำนวน หนังสือมีใช้สำนวนบุคกรรมตา เช่น เรียกตนเองว่า "ข้า" และข้อสังเกตอีกประการ คือ พยานผู้ที่มีการศึกษาคำ ตอบได้คล่องมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง ดูราวกับไม่ต้องใช้ความคิดในการที่จะโต้ตอบนั้นเสียเลย แม้กระนั้นก็ตอบโต้แม่นยำ ไม่ผิดพลาดในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความจำ เช่นในเรื่องเวลา และสถานที่ ก็ตอบโต้ทันทีโดยไม่ต้องหยุดนึก ข้าพเจ้า (ม.ร.ว. นิมิตรฯ) ไม่สามารถจะเข้าใจอย่างอื่นได้นอกจากว่า คำถามคำตอบเหล่านั้นล้วนเป็นคำพูดซึ่งได้กำหนดเสียมสอนและซักซ้อมกันมาอย่างถี่ถ้วนขึ้นใจ..." นอกจากนี้พยานโจทก์ส่วนใหญ่ที่ให้การปรักปรำจำเลยยังไม่รู้จักไม่เคยพบเห็นจำเลยมาก่อน บางคนก็รู้จักจำเลยผิด พยานโจทก์บางรายที่เคยมีอาชีพเป็นนักแสดงหัวไม้ และรับจ้างยิงคนมาก่อน^๒

ข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ พ.ศ. หลวงอภิบาลภูวนารถ (สังข์ นาคะวัจนะ)

พ.ศ. หลวงอภิบาลภูวนารถ (สังข์ นาคะวัจนะ) ผู้ถูกฟ้องในข้อหาร่วมกับพรรคพวก มี พ.อ. หลวงชำนาญยุทธศิลป์ ร.อ. ชุนคลี่พลพฤษ์ พ.ศ. ต. ชุนนามนฤนาท และ พ.ศ. หลวงไว-วิหยสร ร่วมกันคิดการกบฏ เพื่อยึดอำนาจการปกครอง และมีจุดประสงค์ที่จะอัญเชิญพระปกเกล้าฯ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ และให้พระยาทรงสุรเดช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ฯลฯ

ในคดีของ พ.ศ. หลวงอภิบาลฯ นี้ มีพยานโจทก์เพียงปากเดียว คือ พ.ศ. หลวงสมิทธิ-ศลยุทธ ซึ่งให้การว่า พ.ศ. หลวงอภิบาลฯ ได้ไปพบที่บ้านเพื่อชักชวนให้หลวงสมิทธิฯ เตรียมพร้อมทหารในบังคับบัญชา เพื่อหลวงชำนาญยุทธศิลป์ จะได้สั่งให้ทหารได้ในวันที่พวกหลวงชำนาญฯ

^๑ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์, "ชีวิตของกบฏ และการตั้งศาลพิเศษ", ใน เบื้อง-แรกประชาธิปไตย, หน้า ๒๕๒.

^๒ พายัพ วิจารณ์ภักต, ยุคหมิ่น, หน้า ๙๐.

และหลวงรณสิทธิพิชัย จะยื่นหนังสือขอให้สภาผู้แทนฯ รับพระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี แทน พ.อ.พระยาพหลา ในเรื่องดังกล่าว พ.ศ.หลวงอภิบาลภูวนารถ ได้ให้สัมภาษณ์และเล่าให้ฟังถึงเรื่องนี้ว่า หลวงอภิบาลฯ กับหลวงสมิทธิฯ เดิมเป็นนักเรียนนายร้อยคนละชั้นไม่เคย พุดจาสนิหสนมกันเลย และก็ไม่มีเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกัน แต่ได้ไปบ้านหลวงสมิทธิฯ ที่บ้าน บางซื่อ จริง เพราะไปงานหมั้นลูกสาวหลวงสมิทธิฯ แต่หลวงอภิบาลฯ ไม่ได้เคยพุดซักชวน ให้หลวงสมิทธิฯ ร่วมมือทำการกบฏเพื่อยกให้พระยาทรงฯ เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะหลวง- อภิบาลฯ กับพระยาทรงฯ ไม่รู้จักกันเคยกัน และพระยาทรงฯ เป็นนายทหารผู้ใหญ่กว่าหลวง อภิบาลฯ มาก และเป็นไปไคยากที่หลวงอภิบาลฯ จะไปพุดเรื่องก่อกบฏในวันหมั้นลูกสาว ของหลวงสมิทธิฯ ด้วย และเมื่อเดือนธันวาคม ๒๔๗๕ ที่หลวงสมิทธิฯ เข้าร้องเรียนต่อหลวง- พิบูลฯ รัฐมนตรีกลาโหม หาวาหลวงอภิบาลฯ ซักชวนให้ร่วมมือกันก่อกบฏ เพื่อเชิญพระยา ทรงฯ มาเป็นนายกรัฐมนตรี หลวงชำนาญยุทธศิลป์ ผู้ถูกกล่าวหาว่าร่วมมือที่จะคิดการกบฏด้วย ได้เรียกหลวงอภิบาลฯ มาพบเพื่อถามเรื่องดังกล่าวซึ่งหลวงอภิบาลฯ ได้ตอบว่า ได้ไปบ้าน หลวงสมิทธิฯ จริงแต่ไม่ได้พุดเรื่องเกี่ยวกับก่อกบฏเลย ซึ่งหลวงชำนาญฯ ก็ได้พาหลวง- อภิบาลฯ ไปพบหลวงพิบูลฯ เพื่อความบริสุทธิ์ของหลวงอภิบาลฯ ซึ่งหลวงอภิบาลฯ ก็ได้ชี้แจง ให้หลวงพิบูลฯ ทราบว่าไม่ได้คิดการกบฏใด ๆ ต่อมาจนถึงปี พ.ศ.๒๔๘๑ หลวงอภิบาลฯ จึงถูก จับกุมอีกครั้งโดยยกข้อหาเก่ามาอ้าง โดยมีหลวงสมิทธิฯ เป็นพยานโจทก์ ซึ่งในครั้งนั้นหลวง- อภิบาลฯ ก็ถูกศาลพิเศษสั่งจำคุกตลอดชีวิต และต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๘๐ จึงได้รับพระราชทาน อภัยโทษ โดยรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ สำหรับสาเหตุที่แท้จริงของการถูกจับกุมขึ้นศาลพิเศษนี้ พ.ศ.หลวงอภิบาลฯ ได้กล่าวว่า เป็นเพราะทางฝ่ายรัฐบาลสงสัยหลวงอภิบาลฯ ว่าฝักใฝ่กับ พวกเจ้าและกษัตริย์ เนื่องจากก่อนวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ หลวงอภิบาลฯ ดำรงตำแหน่งราชองครักษ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และอยู่ที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน รวมทั้งตามคุ้มกันไปในเรือสรวรุณ เพื่อไปจังหวัดสงขลา กับพระปกเกล้าฯ เมื่อคราวเกิดกบฏ-

จากการสัมภาษณ์ พ.ศ.หลวงอภิบาลภูวนารถ, (สังข์ นาคะวัจนะ), ที่บ้านซอย- พหลโยธิน ๒๔ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๑.

บวรเศรษฐี จึงถูกส่งสยจากหลวงพิบูลฯ ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกบฏบวรเดช รวมทั้งเป็น
 ผู้ฝึกได้ในพระปกเกล้าฯ เป็นอย่างมากด้วย นอกจากนี้หลวงอภิบาลฯ เมื่อสมัยประจำอยู่กรมราช
 องค์กรักษ์ และรับหน้าที่เป็นผู้จ่ายเงินแก่ทหาร ได้เคยปฏิเสธจ่ายเงินค่าเหล่า ที่ พ.ศ.หลวง-
 ประเสริฐศาสตราวุธ (ลาภ วสุวัต) มาขอเบิก จึงทำให้หลวงประเสริฐฯ เกิดความไม่พอใจ
 และนำไปฟ้องหลวงสมิทิตา ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน และหลวงสมิทิตา ซึ่งมีความสนิทสนมกับหลวง-
 พิบูลฯ มาก เพราะเป็นนายทหารปืนใหญ่ด้วยกัน จึงได้เป็นผู้กล่าวหาหลวงอภิบาลฯ ว่าคิกอก
 การกบฏดังกล่าว นอกจากนั้นเมื่อคราวเกิดกรณีที่ดินพระคลังข้างที่ซึ่งรัฐบาลถูกโจมตีจากญาติ
 ของนายเลียง ไชยกาล รัฐบาลก็ได้ส่งสยหลวงอภิบาลฯ เนื่องจากมีบ้านอยู่ติดกับนายเลียงด้วย
 แต่หลวงอภิบาลฯ เล่าว่าไม่ได้เคยพูดเรื่องการเมืองกับนายเลียง แม่แต่นอย อย่างไรก็ตามจากความ
 ความสงสัยว่าหลวงอภิบาลฯ ซึ่งมีความผูกพันกับพวกเจ้ามากอาจจะคิกอกการกบฏ เพื่ออัญเชิญ
 พระปกเกล้าฯ มาครองราชย์อีก ประกอบกับหลวงพิบูลฯ เชื่อคำรายงานของหลวงสมิทิตาผู้ทรยศ
 ซึ่งได้รับแจ้งจาก หลวงประเสริฐศาสตราวุธ ซึ่งไม่ถูกกับหลวงอภิบาลฯ มาก่อน เหตุผลทั้งหมด
 นี้จึงประมวลได้ว่า เป็นสาเหตุที่ทำให้หลวงพิบูลฯ คิดว่าหลวงอภิบาลฯ เป็นปรปักษ์ทางการเมือง
 ที่คิดโค่นล้มอำนาจของตน จึงสั่งจับกุมหลวงอภิบาลฯ และลงโทษโดยศาลพิเศษดังกล่าว

ข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ น.ต.สำราญ กาญจนสิทธิ์

น.ต.สำราญ กาญจนสิทธิ์ นายทหารคนสนิท ของ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช ซึ่งถูก
 เนรเทศออกไปอินโดจีน พร้อมกับ พระยาทรงฯ และได้กลับเข้ามายังประเทศไทย ในปี พ.ศ.
 ๒๔๕๐ ได้ให้ข้อสังเกตไว้จากการให้สัมภาษณ์ โดย น.ต.สำราญ กาญจนสิทธิ์ ได้กล่าว
 ถึงเรื่องที่พระยาทรงฯ ถูกตั้งข้อสงสัยว่า จะคิกอกการกบฏล้มล้างรัฐบาลหลวงพิบูลฯ โดยมีนาย
 ทหารที่เป็นลูกศิษย์ อาสาจะทำกรให้มัน ว่า ในขณะที่พระยาทรงฯ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วย-

จากการสัมภาษณ์ น.ต.สำราญ กาญจนสิทธิ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๖๐/๒ หมู่บ้านปทุมวิกรม
 คลองจั่น เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๑.

ผู้บัญชาการทหารบกนั้น ได้มีนายทหารหนุ่ม ๆ ที่เป็นลูกศิษย์ของพระยาทรงฯ และ พ.อ.พระ-
 ประศาสน์พิทยบุตร ได้มาหาพระยาทรงฯ ที่บ้าน และเสนอว่าให้ พระยาทรงฯ จัดการยืมอำนาจ
 จากพระยาพหลฯ เสีย โดยจะมีพวกนายทหารส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือด้วย เพื่อเป็นการตัดทอน
 อำนาจของนายทหารผู้ก่อการรุ่นหนุ่มที่กำลังมีความทะเยอทะยานอยากเป็นใหญ่เป็นโต แต่เมื่อ
 พระยาทรงฯ ได้ทราบก็ห้ามไว้ โดยบอกว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้เสียรูปแบบประชาธิปไตย
 และเมื่อพระยาทรงฯ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนรบอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ก็มีสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรหลายคน เช่น นายเคียง ศิริพันธ์ มาหาเพื่อให้พระยาทรงฯ รับเป็นนายกรัฐ-
 มন্ত্রী โดยรับว่าจะหาเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภา ประเภทเลือกตั้งให้ ซึ่งสมาชิก ประเภท
 นี้ส่วนใหญ่มีความต้องการจะให้พระยาทรงฯ เป็นนายกรัฐมนตรีแทนพระยาพหลฯ ทั้งสิ้น แต่พระ-
 ยาทรงฯ ก็ตอบปฏิเสธไปโดยอ้างว่าไม่เหมาะสมการปฏิเสธตำแหน่งดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า
 พระยาทรงฯ ต้องการจะกลับมาใช้อำนาจอีก โดยการไปสร้างโรงเรียนรบที่เชียงใหม่ขึ้น ซึ่ง
 หลวงพิบูลฯ คิดว่าพระยาทรงฯ จะใช้โรงเรียนเป็นฐานกำลังมาโจมตีรัฐบาล แต่ในเรื่องดังกล่าว
 ย่อมเป็นไปได้ยาก เนื่องจาก

- ๑) โรงเรียนรบไม่มีกำลังทหารในบังคับบัญชา มีแต่เด็กเรียนนายทหารฝึกการรบ
 เพียง ๓๐ คน
- ๒) โรงเรียนรบ ตั้งอยู่ห่างไกลถึงจังหวัดเชียงใหม่ การจะติดกบฏต่อรัฐบาลที่พระนคร
 กว่าจะยกกำลังลงมาใช้เวลาช้านาน รัฐบาลย่อมรู้ตัวก่อนอย่างแน่นอน
- ๓) นายทหารฝึกหัดราชการทั้งหมดก็มาจากหน่วยทหารต่าง ๆ กัน และมีแต่นายทหาร
 ชั้นยศผู้น้อย (ร้อยตรี - ร้อยโท - ร้อยเอก) การจะรวบรวมกำลังทหารในบังคับบัญชาของแต่ละ
 คนซึ่งมาจากจังหวัดต่างๆ กันย่อมทำไปไต่ยาก

ดังนั้น การที่หลวงพิบูลฯ อ้างว่าพระยาทรงฯ จะคิดก่อการกบฏจึงเป็นเรื่องที่เป็นไป
 ไม่ได้ แต่เป็นเพราะหลวงพิบูลฯ เกิดความหวาดระแวงในตัวพระยาทรงฯ และลูกศิษย์ที่ใกล้ชิด
 มากกว่า

น.ต. ส้ารวจ กาญจนสิทธิ์ ไค้ให้ขอคิดไว้ในตอนท้ายว่า หลังจากการลงโทษแก่ผู้ต้องหาทางการเมืองควยการประหารชีวิตคน ๑๘ คน และที่เหลือติดคุกตลอดชีวิตแล้วในภายหลังเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๐ หลวงพิบูลสงคราม และหลวงอดุลย์ เกษจรัส อาจารย์ไค้ว่าไค้กระทำ การรุนแรงเกินไป โดยจับกุมและลงโทษผู้ที่ไม่ผิดรวมไปกับผู้กระทำผิดควย จึงไค้ใหญ่ของหา ที่ถูกเนรเทศไปอยู่จีนไค้คือ พ.ศ. หลวงรณสิทธิพิชัย และ น.ต. ส้ารวจ กาญจนสิทธิ์ กลับ เขาประเทศไทยไค้ และไค้บรรจุให้ พ.ศ. หลวงรณสิทธิฯ เขาเข้ารับราชการในตำแหน่งรักษา- ราชการอธิบดีกรมโฆษณาการทันที และหลวงอดุลย์ฯ ก็เข้ารับบรรจุ น.ต. ส้ารวจฯ ให้รับราชการในกรมตำรวจควย แต่ น.ต. ส้ารวจฯ ไค้ตอบปฏิเสธไป

ข้อสังเกตจากหนังสือเรื่อง "จอมพล ป.พิบูลสงคราม" โดย อ.พิบูลสงคราม

ตามความเห็นที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นไค้ว่าบางส่วนเป็นความเห็นของฝ่ายตรงกันข้าม กับหลวงพิบูลสงครามเป็นส่วนใหญ่ แต่เพื่อความเป็นธรรม จึงไค้ให้นำข้อสังเกตของ อ.พิบูลสงคราม เกี่ยวกับการลอบตำรายุ และการหมายชีวิตของฝ่ายที่ต่อต้านหลวงพิบูลฯ มาเพื่อการ เปรียบเทียบ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ อ.พิบูลสงคราม ไค้ให้ขอเท็จจริงว่า

"...ช่วงเวลาตั้งแต่นายพุ่ม ทับสายทอง ยิงหลวงพิบูลสงครามที่ท้องสนามหลวง เมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗ เป็นต้นมา จนถึงถูกนายสียิง เมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ กรม- ตำรวจ และ พ.ศ.ท. หลวงอดุลย์ เกษจรัส รองอธิบดีกรมตำรวจไค้ให้ความเพียรพยายาม อย่างเงี้ยบเขี้ยบ ในการสืบหาต้นตอของการประทุษร้ายเหล่านี้ ผลการสืบสวนไค้ยุติเป็นที่แน ชัดควา ต้นตอของการประทุษร้ายแต่ละครั้งนั้นมีความเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่อย่างแยกไม่ออก การ วางยาพิษก็ตอเนื่องมาจากการยิงของนายสี การยิงของนายสีตอเนื่องกับการยิงของนายพุ่ม การยิงของนายพุ่มตอเนื่องมาจากการกบฏเมื่อ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ และการกบฏครั้งนั้นก็เกิด จากความล้มเหลวของพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีพลเรือนคนแรกของประเทศ- ไทย ในการบิคสภาวะแทนราษฎร และงคิไค้รัฐธรรมนูญบางมาตรา อันมีความมุ่งหมายสำคัญก็ เพื่อจะทำลายคณะผู้ก่อการ เปลี่ยนแปลงการปกครองไค้ใหม่คสิ่นไค้โดยทุกวิถีทาง แลวนำประเทศ ไทยในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่คสิ่นไค้ เขาสู่การปกครองในระบอบเก่าแก ของสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช..."

ส่วนในเรื่องการที่ศาลพิเศษได้ตัดสินลงโทษแก่นักโทษการเมืองที่ถูกจับกุมในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ นั้น อ.พิบูลสงครามก็ได้ให้ความเห็นและข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาว่า

"...ข้าพเจ้าอ่านเรื่อง "ยุคทมิฬ" แล้วก็เห็นว่า เป็นยุคทมิฬจริง ๆ การลอบยิงใน ระยะกระชั้นชิดท่ามกลางฝูงชนล้นหลามกลางท้องสนามหลวงก็ดี การยิงผู้มีอุปการะคุณซึ่งเลี้ยง คุนมาจนมีฐานะมั่นคง มีความสุขสบายตลอดทั้งลูกเมียก็ดี การใช้ให้คนในบ้านลอบวางยาพิษ โดยไม่คำนึงถึงว่าใครบ้างจะพลอยได้เคราะห์กรรม จนถึงมีพระราชกระแสรับสั่งว่าเป็นการ กระทำที่ "โคตรใจล้างชีวิตเพื่อมนุษยเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงข้อห้ามแห่งพระ- ศาสนา" ก็ดี เหล่านี้ถ้าไม่ใช่เรื่องของพวกเขาทมิฬหินชาติแล้ว ก็ไม่ทราบจะเรียกว่าอะไรดี ถ้า การเขียนเรื่องยุคทมิฬนี้ผู้เขียนมุ่งใส่ร้ายจอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่ก็จะต้องผิดหวังอีกเป็น คำรบที่ ๔ ที่ ๕ เพราะความจริงนั้นท่านไม่ได้เกี่ยวข้องกับนักโทษการเมืองทั้ง ๑๘ คน บทบาทของท่านมีอยู่เฉพาะตอนที่ท่านถูกนายพุ่มยิง ถูกนายสียิง และถูกวางยาพิษเท่านั้น จากนั้นไปก็เป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะต้องสืบสวนหาต้นตอของผู้กระทำผิด ไม่สืบสวนตำรวจก็ละ เลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ โคนุต้องสงสัยแล้วก็ส่งหลักฐานการสอบสวนให้อัยการพิจารณาฟ้องศาล ไม่ฟ้องอัยการก็ละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ศาลก็เป็นผู้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยไปตามรูป คดี และตามตัวบทกฎหมาย ใครก็ทราบว่าความผิดฐานกบฏนั้นมีโทษถึงประหารชีวิต ไม่ว่ายุค- ทมิฬสมัยปัจจุบัน หรือยุคทมิฬสมัยอดีตก็เป็นเช่นนี้เหมือนกันทั้งสิ้น และถ้าศาลไม่ลงโทษตามกฎหมาย ศาลก็ขาดความยุติธรรม อย่างไรก็ตามอย่างไรก็จำเลยที่ถูกลงโทษถึงประหารชีวิตก็มีโอกาสยื่นฎีกา ขอพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษได้ จำเลยทั้ง ๑๘ คน ก็ได้ถวายฎีกาไปตามสิทธิของตนแล้ว แต่เมื่อมีพระราชกระแสลงมาให้ยกฎีกา เจ้าหน้าที่เรือนจำก็ต้องนำตัวไปยิงเป้า ถ้าไม่ยิง เจ้าหน้าที่เรือนจำก็ละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่อีกเช่นเดียวกัน"

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๕ - ๒๗๗.